

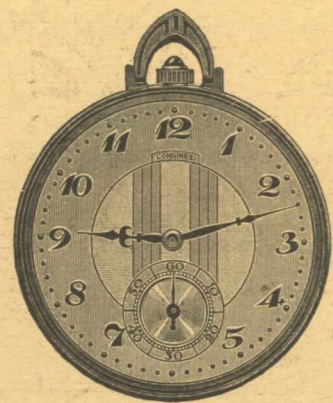
ΕΠΙΘΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

DON DIEGO
DE COVARRUBIAS

φ. κωντογλου
1970

Δ. Θεοτοκοπουλου
1970

MONTRES
DE HAUTE PRECISION
LONGINES
9 GRANDS PRIX
506 PRIX D' OBSERVATOIRES

REPRÉSENTANTS **P. ZENÉTOS FRÈRES** ATHÈNES

Η ΣΧΟΛΗ BERLITZ

διοργανώνει εν Αθήναις δια τὸ τέλος τοῦ Ἑξαμήνου
ἔτους 1929-30 ἐξετάσεις εἰς ἀνάσας τὰς γλώσσας.
Ἡ Κεντρικὴ Ἔδρα τῶν Ἑξαμηνίων BERLITZ
ἐν ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ δὲ ἀνοικεῖται τὸ ὡστοκοιτικὸν BER-
LITZ εἰς τοὺς ἐπιτηδευματούχους μαθητὰς.
Ἰδρυσις νέων τάξεων δι' ὅλας τὰς γλώσσας.
Ἐγγραφαὶ καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς 8ης ὠριμῆς μέχρι
τῆς 9ης ἐσπερινῆς.

Δοκιμαστικὸν μᾶθημα δωρεάν.

ΣΧΟΛΗ BERLITZ 73 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 37

“ΦΑΜΑ,, Πανεπιστημίου 37

“ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ,,

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΧΡΩΜΙΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΓΕΡ 29 ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΑΧΑΡΝΩΝ 244

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειότερων
μηχανημάτων καὶ διαθέτον ὅλα
τὰ μέσα, ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν μὲ ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 22.500.000

ΑΠΟΒΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 1.522.076.50

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα

Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος,
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ
Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχ.
μὲ 7 οἴο.— Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 72
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἔτησίᾳ Δρ. 200
Ἑξαμηνίως 100
Τρίμηνος 50
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΤΗΣ ΣΚΙΑΘΟΥ

Ὁ μῆνες μετὰ τὴν χαρα-
κτηριστικὴν ἐκείνην
φυγὴ ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια
ὁ Ἀλέξανδρος Μωραΐ-
τίδης ἐπέρασε στὴν
αἰωνιότητα. Ὁ ἴδιος
εἶχε χαρακτηρίσει τὴν
φυγὴν του ὡς τελευ-
ταία ἀποφασιστικὴ
προετοιμασία γιὰ τὸ
μεγάλον ταξίδι, ὡς
τυπικὴ κύρωσι μιᾶς ζωῆς
ποῦ δὲν εἶχε σοβαρὰς
διαφορὰς ἀπὸ τὴν ζωὴν
τῶν μοναχῶν. Πνευματικὸς
ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου
Παπαδιαμάντη, εἶχε
κατανοήσει μερικὰ πολὺ
ἀπλᾶ πράγματα, ποῦ δὲν
μποροῦν νὰ συλλάβουν οἱ
σοφοὶ τῆς γῆς καὶ δὲν
ἤσυχον μετὰ πολλὰ, ἐνῶ
ἐνός ἴστο χρεῖα. Ὁ ὄψωμος
τῆς ψυχῆς, ἡ ἀγνή
πνευματικὴ ζωὴ, αὐτὰ
καὶ μόνον τὸν συγκινοῦσαν,
αὐτὰ καὶ μόνον τὸν ἐν-
διέφεραν. Οἱ τιμὲς τῶν
ἀνθρώπων, οἱ ἀκαδημαϊκὲς
ἔδρες, τὰ ἀριστεία, δὲν
ἀπασχόλησαν ποτὲ τὴν
σκέψιν του. Ἐξήρσε καὶ
ἐδημιούργησε ταπεινὰ καὶ
ἀθόρυβα, ὅπως ζοῦν καὶ
δημιουργοῦν οἱ πραγμα-
τικὸι πνευματικὸι ἄνθρωποι.
Ἀλλὰ ἂν ὡς λογοτέχνης
ἔχει τὴν θέσιν του, ὡς
ἠθικὴ μορφή ἀποτελεῖ
φαινόμενο, ἰδίως μετὰ
τὸ θάνατον τοῦ Παπα-
διαμάντη. Ὡς τέτοια
μορφή τὸν εἶδαν πολλοὶ
ἄνθρωποι καὶ μετὰξὺ
αὐτῶν καὶ ὁ ἐκλεκτὸς
συνεργάτης μας καὶ
Γενικὸς Γραμματεὺς εἰς
τὴν Μεγάλην Ἐγκυκλο-
παίδειαν κ. Ἡρ. Ν. Ἀποστο-
λίδης, ὁ ὁποῖος πρὸ δέκα
ἀκριβῶς ἐτῶν, ὅταν ἐξέ-
δωκε ὁ Σιδέρης τὸν Α' τό-
μον τῶν διηγημάτων τοῦ
Μωραΐτιδου, ἔγραψε τὸ
παρακάτω σημεῖωμα τὸ
ὁποῖον ἔχει πάντοτε τὴν
ἐπικαιρότητα του, καίτοι
ἐγράφη δι' ὀρισμένην
στιγμὴν καὶ κατὰ
συνέπειαν μὲ ὀρισμένον
ὑψὸς καὶ ἀνάλογον
γλῶσσαν.

Ο Ἀλέξανδρος Μωραΐτιδης

Δημοσιεύοντες τὸ
σημεῖωμα αὐτὸ ἔχομε
τὴν πεποίθησιν ὅτι
προσφέρομε εἰς τοὺς
ἀναγνώστὰς μας ἐργα-
σίαν καμωμένην ἀπὸ
ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ὅσον
ὀλίγοι στὸν τόπον μας
ἐγγνώρισαν καὶ ἀγά-
πησαν τὸν Ἀλέξανδρον
Μωραΐτιδην.

ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΗ

Ὁ κ. Μωραΐτιδης εἶναι
μορφή εἰς τὴν ἑλλη-
νικὴν πεζογραφίαν
τῆς παρελθούσης
γενεᾶς. Ὁ ἕτερος
κλώνος ἐξωτικῆς
δικλῶνου βλαστήσεως,
ἀναφύσεως εἰς τὴν
πτωχὴν, ἀλλ' εὐγονο-
ν γῆν τῆς Σκιάθου,
ὅπου τὸ φῶς ἡμέρου
ἡλίου καταυγάζει καὶ
ἀποπνευματοῖ τὰ
πάντα, ἔσχε τὴν
γενναϊότητα νὰ ἀπο-
σπῆται ἀπὸ τὴν ζωὴν,
ὅταν ἔπαυσε νὰ βλέ-
πῃ εἰς αὐτὴν ἄλλο τι,
ἐκτὸς τῆς στυγνῆς καὶ
ἀκάρπου ματαιότητός
της. Ὁ θάνατος τοῦ
Παπαδιαμάντη τὸν
ἐστέρησε τοῦ ἀδελ-
φοῦ του, καὶ ἡ ἀπό-
λειξις ἀπορριπτικῆς καὶ
πολυφιλήτου συντρό-
φου ἐρήμωσε καὶ ἐστοί-
χείωσε τὸ ποιητικὸν
ἀναχωρητήριόν του.
Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ὁ κ.
Ι. Σιδέρης τοῦ χαρίζει
τὸν Α' τόμον τῶν ἀπὸ
τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1901
διηγημάτων του «τιμη-
τικὴν ἔκδοσιν ἐπὶ τῇ
πενηνταετηρίδι του».
Ἀληθῶς δὲν γνωρίζομεν
ἔργον αὐτοῦ προγενέ-
στερον τῆς «Καταστρο-
φῆς τῶν Ψαρῶν», ἀλλ'
εἶναι πιθανὸν ἡ φιλο-
λογικὴ του ἐμφάνισις
νὰ προηγήθη τετραε-
τίαν ἀπ' ἧς ἔλαβε τὴν
τόλμην νὰ υποβάλλῃ
πρωτόλειά του ὑπὸ
τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτρο-
πῆς τοῦ ποιητικοῦ
διαγωνισμοῦ τοῦ 1875,
ἧτις καὶ ἐδράβευσεν
τὸν 24ετὴ τότε ποιητήν.

Ἡ ἀπεσκληρωμένη
γρηοῦλα τοῦ ἐπὶ τοῦ
ἐξωφύλλου σχεδίασματος
τοῦ κ. Μπισκίνη, ἧτις
θεᾶται ἀπὸ τοῦ θράχου
εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζον-
τος νὰ συγγέται μὲ
τὸν ἄφρον τῆς θαλάσσης
τὸ τελευταῖον πανάκι,
κοιμάται ἀπὸ τὴν
ζωὴν (*Ἡ συνέχεια στὴ σελίδα 660)

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΠΑΜΠΕΦ

ΑΝΤΩΝ ΣΤΡΑΣΙΜΙΡΩΦ

Ο Άντων Στρασιμίρωφ γεννήθηκε στα 1870 στη Βάρνα, όπου τελείωσε τη στοιχειώδη και γυμνασιακή του μόρφωση. Κατόπι πήγε στην Έλβετία, όπου άκουσε φιλολογία και ύστερ' απ' αυτό υπηρέτησε ως καθηγητής κάμποσα χρόνια. Ξαν παρατήθηκε από την υπηρεσία εγκαταστάθηκε στη Σόφια και ασχολείται συγγραφοντας και πότε-πότε λαβαίνοντας μέρος στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες της χώρας του.

Τὰ είκοσι πρώτα χρόνια της λογοτεχνικής δράσης του Α. Στρασιμίρωφ αποτελούν μιὰ θλιβερή ανάμνηση για τὴ Βουλγαρική λογοτεχνία και για τὸ βουλγαρο λογοτέχνη, πὸν θάχε τὴ τόλμη νὰ ζήση ἀποκλειστικά ἀπὸ τοὺς καρπούς τοῦ ἔργου του.

Ο Α. Στρασιμίρωφ είναι ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκείνους συγγραφείς, πὸν ἀπὸ μιὰρὰ χρόνια φέρνουν στὴ ράχη τους τὸ σταυρὸ τῆς βαρειάς και καθόλου ζηλευτῆς μοίρας τους και τὸν φέρνουν τυφλά και χωρίς μεμψιμοιρίες, ἔτσι ὅπως τὸθελε ὁ Θεός...

Ο ἱστορικός τῆς Βουλγαρικής λογοτεχνίας θάχει νὰ σημειώση πὸς ἡ συγγραφικὴ δράση τοῦ Σ. εἶναι ἡ πιὸ ἀνήσυχη κ' ἡ πιὸ νευρική, πὸν ζητᾷ τὴν ἀλήθεια και τὴ σημασία τῆς ζωῆς πὸτε ἀνάμεσα στ' ἀπλοϊκὰ πλήθη τοῦ χωριοῦ, πὸτε ἀνάμεσα στοὺς διανοουμένους, τοὺς ἰδεολόγους και ἀγωνιστές, πὸτε πάλι στὰ φτερά τοῦ ρομαντισμοῦ ἢ στὸ χάος τῶν νέων αἰσθητικῶν, φιλετικῶν και ἠθικῶν προβλημάτων. Δὲν τὴ βρίσκει ἐδῶ, τὴνε ζητᾷ, πιὸ πέρα: Ξέρει αὐτὸς πὸς σ' ὅλη του τὴ ζωὴ μόνον ἐκείνην πρέπει νὰ ζητᾷ και πὸς—ὅμοια μὲ χιλιάδες γενιές πρὶν ἀπ' αὐτὸν—θὰ πεθάνη μ' ὀδύνη για κείνη μάτια. Και νὰ γιατί τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Σ. ἔχει τὴ μορφή τῆς ἐλικοειδοῦς βροντῆς, πὸν χάνεται κάπου στὰ σκοτεινὰ οὐράνια και σὲ μιὰ περίοδο δεκαριάς χρόνῶ βάσταξε τόσες χτυπητῆς ἀλλαγῆς.

Ο Σ. εἶναι και καλὸς ἀφηγητῆς και ἰδεολόγος και φορέας τῶν «κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων» και ρομαντικῶν και νεωτεριστῆς, και ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτὰ ἀφήνει νὰ φαίνεται ἔξωφρο τὸ πνεῦμα τοῦ ὑποκειμενισμοῦ του, πρᾶγμα τόσο συνηθισμένο σὲ συγγραφείς πὸν για τὸ ἔργο τους ἡ σύνθεση εἶναι τὸ οὐσιώδες στοιχεῖο.

Σχεδὸν ὅλοι οἱ σπουδαιότεροι ἥρωές του εἶναι ἄνθρωποι ὄχι εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴ ζωὴ, εἶναι φιλόδοξοι, ἀγαποῦν τὴν εὐτυχία και τὴν ἐλευθερία τους, εἶναι ἀλαζόνες, λαχταροῦν μιὰ καινούργια ζωὴ, εἶναι ὄνειροποτοί, φορεῖς νέων ἰδεῶν, νέας θρησκευτικῆς ἀπόστολῆς, νέας λατρείας, ἐπαστάτες πάντα ἐνάντια στὴν τυραννία, τὸ ἀδικο και τὴ δουλεία. Και μὲ τὸ μέρος τους εἶναι ἡ συμπάθεια τοῦ συγγραφέα, πὸν συχνὰ κ' ὁ ἴδιος του δὲ μᾶς τὴ κρῦβει. Ἀνήσυχοι, νευρικοί, ζώντας σὲ μιὰ ἐποχὴ μεταβατικῆ, πὸν τὸ κάθε τι ἀλλάζει, ἡ ζωὴ τους εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη τάση πρὸς κάτι, πὸν συχνὰ και στοὺς ἴδιους τους ἀκόμα δὲν εἶναι ὀλοκάθαρο και πὸν πολλῆς φορῆς τὸς ὀδηγεῖ ἴσαμὲ τὰ ὄρια ἀνάμεσα στὸ κανονικὸ και τὸ ἐκκεντρικὸ. Ἀποτελοῦν πάντα τὸ θέμα ἀλλόκοτων διηγημάτων, ὁ μόνος μὲ κείνα τοῦ Ἐντγαρ Πόε, μὰ κ' ὁ ἴδιος του ὁ συγγραφέας ἀγαπᾷ νὰ πε-

ριβάλλη μὲ μιὰ ἰδιαίτερη διακόσμηση τὰ διηγήματά του: μὲ τὸν τρόμο. Και ὅταν φανταστεῖτε ὅλην αὐτὴν τὴ σειρὰ ἀπὸ πρόσωπα πὸν ἐνεργοῦν νευρικά και πὸν ἡ συγγένειά τους ἀπλώνεται ἴσαμὲ τὸ σημερινὸ ἔργο τοῦ συγγραφέα, θαρρεῖτε πὸς ἀθελά σας ξεσκεπάζετε μιὰν ἀλήθεια, πὸν οἶχνει φωτεινὴ ἀχτίνα πάνω στοὺς ἠθοποιούς και τὸ regisseur: ὑπάρχει μιὰ λεπτὴ ψυχολογικὴ ὁμοιότης ἀνάμεσα σ' ἐκείνους και σ' αὐτὸν.

Τὰ πρώτα διηγήματα τοῦ Α. Σ. χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1894 κ' ἀργότερα στὰ 1897 τὰ ἔβγαλε σὲ χωριστὸ βιβλίο κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο: «Γέλια και δάκρυα».

Ἡ στροφή πρὸς τὸ λαὸ και τὸ ἱστορικὸ διήγημα ἦταν για πολλὰ χρόνια τῆς μόδας στὴ Βουλγαρία. Ἐξῶ ἀπὸ τὸν Ἀλέξο Κωνσταντινῶφ, τρεῖς εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ εἶδους αὐτοῦ: ὁ Βέσελιν, ὁ Μ. Γκιώργιεφ κ' ὁ Α. Στρασιμίρωφ. Μὰ ἐνὸ ἴσαμὲ τὸ Βέσελιν ἡ τάση αὐτὴ στάθηκε σὲ καθαρὸ ρεαλιστικὸ - ἀντικειμενικὸ ἔδαφος, στὸ Σ. παίρνει προσωπικότερο στοιχεῖο και φέρνει τὰ ἴχνη ἰσχυροῦ ρομαντικοῦ τραγουδιστῆ. Στὴ συλλογὴ αὐτὴ διηγημάτων ὁ Σ. βάζει τὸν ἑαυτὸ του σὰν πρόσωπο πὸν λαβαίνει μέρος στὴ ζωὴ, τοὺς πόνους και τὴς χαρῆς τῶν ἠρώων του. Δὲ διστάζει νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ποιὸν συμπαθεῖ και ποιὸν ὄχι: συχνὰ μᾶς ξεδιαλώνει τὴς ἀναφόμενες παρεξηγήσεις ἀνάμεσα στοὺς ἠρώες τοῦ ἢ ἀνάβει τὴν ἔχθρητα μὲ τὴν ἀντιπάθειά του.

Μόνος του ὁ συγγραφέας στὸν πρόλογο τῶν διηγημάτων του ὁμολογεῖ τὴ θέση του αὐτῆ, πὸν τὴ δικαιολογεῖ μ' αὐτὰ τὰ λόγια: «Ἐδῶ (στὰ διηγήματα) εἶναι ἀνακατωμένα τὰ προσωπικὰ γέλια και δάκρυα τῆς νεαρῆς, γιοματικῆς συγκίνησης ἀπὸ ἰδέες και αὐτὰ ἠθικά και αισθητικὰ προβλήματα, εἶναι ἀπαραιτήτα ταλέντα πρώτης τάξεως.

Ἐπίσης ὁ Σ. οἶχνει βλέμματα στὴ ζωὴ και τὴν ψυχὴ τοῦ ἀστοῦ και τοῦ διανοουμένου, πασχίζει νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὰ ἰδανικά τους και τὴ σημασία τῆς ὑπαρξῆς τους, καθὼς και τὴ ριζικὴ μεταβολὴ τους ὕστερ' ἀπὸ τὴς νέες κοινωνικῆς και πολιτικῆς συνθῆκες. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ γράφει τὰ διηγήματα: «Στὸν κόλτσο», «Ὁ μαῦρος», «Στὸ σταυροδρόμι», τὸ μυθιστόρημα «Συνέντευξη» κ. ἀ. Ὅλα αὐτὰ ἐν τούτοις δὲν πρόσθεσαν τίποτα τὸ ἰδιαίτερο στὸ ἔργο του και δὲν μπόρεσαν ν' ἀφίσων ἴχνη σταθερά. Τελευταία δοκιμὴ ἔκανε ὁ Σ. νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ χωριὸ και τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ μεγάλο του διήγημα: «Φτινοπωρινῆς μέρες», πὸν βραβεύθηκε ἀπὸ τὴ Βουλγαρικὴ Ἀκαδημία. Τὸ διήγημα αὐτὸ εἶναι ὁ ἐπιλόγος τοῦ ἔργου τοῦ Σ. πὸν σ' αὐτὸ ἔβαλε ὅλες του τὴς δυνάμεις, για νὰ δώσῃ ἕνα ἀτίμητο και καλλιτεχνικὸ δῶρο στὴ λογοτεχνία τῆς χώρας του. Αὐτὸ μόνον τὸ διήγημα εἶναι ἀρκετὸ για νὰ μᾶς ἀποδείξῃ πραγματικὸ καλλιτέχνη τὸ συγγρα-

φῆμα τοῦ προδοτῆ ἄντρα, ἔτοιμοι νὰ ἐκδικηθῆ και νὰ συγχωρῆσῃ, για νὰ ξαγοράσῃ μὲ τὸν ἴδιο του πόνο τὸ ἀμάρτημά του. Τὸ διήγημα «Ἀνάθεμα» περιγράφει τὴ δεισιδαιμονία τοῦ ἀπλοϊκοῦ λαοῦ. Ἐδῶ θαρρεῖς κρῦβεται ἡ ἰδέα τοῦ δράματος «Βρυκόλακας».

Γενικά και τὰ θέματα τῶν διηγημάτων «Γέλια και δάκρυα» εἶναι παρμένα ἀμέσως ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ και σχεδὸν ὅλα μιλοῦν για τὰ βᾶσανα τῶν χωρικῶν, εἴτε αὐτὰ προσέρχονται ἀπὸ τοὺς τοσρματζήδες και τοὺς τοκογλόφους, εἴτε ἀπὸ τὴς ἀρχῆς και τὴς ἀδικίες τους, εἴτε ἀπὸ οἰκονομικὰ ἀτυχήματα και δυστυχίες. Ἡ γενικὴ ἐντύπωση εἶναι ὁ πόνος στὴ ζωὴ τοῦ χωρικοῦ και ἡ ἀναζήτηση διεξόδου.

Ἡ κατεύθυνση πὸν πῆρε ὁ Σ. μὲ τὰ πρώτα του διηγήματα ἔκανε ζωνηρὴ ἐντύπωση τὰ χρόνια ἐκεῖνα και στοὺς ἀναγνώστες και στὴν κριτικὴ, και πολλοὶ στὸ πρόσωπό του ἔβλεπαν ἕνα γερὸ, μὲ ταλέντο, διηγηματογράφο. Ἀκόμα κ' ὁ Πέντο Σλαβεϊκωφ, ἕνας ἀσπληρὸς κριτικός, καλλιτέχνης κ' αἰσθητικός, ἔγραψε στὰ 1899 για τὸ Σ.:

«Ὁ Σ. μὲ τὰ διηγήματά του «Δανιήλ», «Σὲ πλατὺ δρόμο», «Στὸ χωράφι» κ. ἀ. ὑπόσχετο παρὰ πολλὰ, ὑπόσχετο νὰ δώσῃ ζωνηρὴ ὄθηση στὴ λογοτεχνία μας. Ἡ δημιουργία τοῦ ζωντανοῦ αὐτοῦ ρεῦματος ἀπὸ μέρος τοῦ συγγραφέα, ἀποδεικνύει τὴν ἀπήχηση πὸν βρίσκουν στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς ἀναδημιουργημένες ποιητικά, για νὰ προσεγγίσουν ἐντύπωση στὸν ἀναγνώστη, πρέπει νὰ διέπνουν ἀπὸ μιὰ ἐνωτικὴ γραμμὴ, ἔξωτερικά: μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ φόρμα, ἔσωτερικά: μὲ τὴν ψυχικὴ διάθεση. Τὴς ιδιότητες αὐτῆς τοῦ ποιητῆ ὁ Σ. τὴς ἔχει σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀπὸ κάθε ἄλλο, μὰ δυστυχῶς, ἀντὶς νὰ τὴς καλλιέργησῃ αὐτῆς, ἀφήνεται νὰ παρασύρεται ἀπὸ διάφορα «ρεῦματα».

Τὰ λόγια τοῦ Σλαβεϊκωφ ἴσως νὰ ἐπραγματοποιήθησαν. Στὸ σφάλμα του νὰ γυρεῖ τὴν ἀλήθεια στὴ ζωὴ, ὁ Σ. ἔφτασε ἴσαμὲ τὴς ἀκρότητες τῆς «Ρεβέκκας», τοῦ «Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Ρήλου», «Πάνω στοὺς τάφους χωρίς σταυρὸ», πὸν δὲν ἔδωσαν τίποτα τὸ ἀξιόλογο στὸ ἔργο του. Γιατὶ, και αὐτὰ ἠθικά και αισθητικὰ προβλήματα, εἶναι ἀπαραιτήτα ταλέντα πρώτης τάξεως.

Ἐπίσης ὁ Σ. οἶχνει βλέμματα στὴ ζωὴ και τὴν ψυχὴ τοῦ ἀστοῦ και τοῦ διανοουμένου, πασχίζει νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὰ ἰδανικά τους και τὴ σημασία τῆς ὑπαρξῆς τους, καθὼς και τὴ ριζικὴ μεταβολὴ τους ὕστερ' ἀπὸ τὴς νέες κοινωνικῆς και πολιτικῆς συνθῆκες. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ γράφει τὰ διηγήματα: «Στὸν κόλτσο», «Ὁ μαῦρος», «Στὸ σταυροδρόμι», τὸ μυθιστόρημα «Συνέντευξη» κ. ἀ. Ὅλα αὐτὰ ἐν τούτοις δὲν πρόσθεσαν τίποτα τὸ ἰδιαίτερο στὸ ἔργο του και δὲν μπόρεσαν ν' ἀφίσων ἴχνη σταθερά. Τελευταία δοκιμὴ ἔκανε ὁ Σ. νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ χωριὸ και τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ μεγάλο του διήγημα: «Φτινοπωρινῆς μέρες», πὸν βραβεύθηκε ἀπὸ τὴ Βουλγαρικὴ Ἀκαδημία. Τὸ διήγημα αὐτὸ εἶναι ὁ ἐπιλόγος τοῦ ἔργου τοῦ Σ. πὸν σ' αὐτὸ ἔβαλε ὅλες του τὴς δυνάμεις, για νὰ δώσῃ ἕνα ἀτίμητο και καλλιτεχνικὸ δῶρο στὴ λογοτεχνία τῆς χώρας του. Αὐτὸ μόνον τὸ διήγημα εἶναι ἀρκετὸ για νὰ μᾶς ἀποδείξῃ πραγματικὸ καλλιτέχνη τὸ συγγρα-

φῆμα τοῦ προδοτῆ ἄντρα, ἔτοιμοι νὰ ἐκδικηθῆ και νὰ συγχωρῆσῃ, για νὰ ξαγοράσῃ μὲ τὸν ἴδιο του πόνο τὸ ἀμάρτημά του. Τὸ διήγημα «Ἀνάθεμα» περιγράφει τὴ δεισιδαιμονία τοῦ ἀπλοϊκοῦ λαοῦ. Ἐδῶ θαρρεῖς κρῦβεται ἡ ἰδέα τοῦ δράματος «Βρυκόλακας».

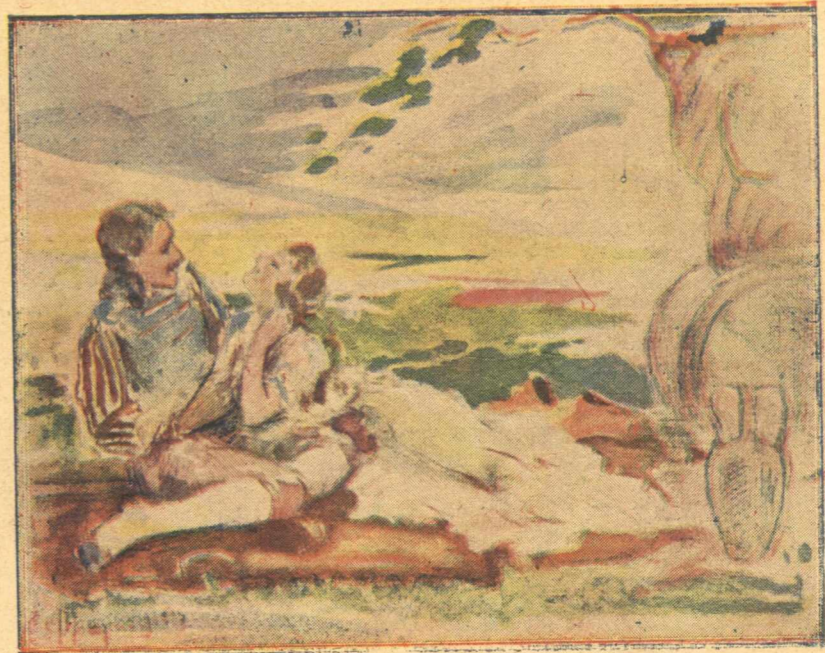
φῆμα τοῦ κ' ἂν ὁ Σ. ἐβράδιζε πάνω στὸ δρόμο αὐτὸ θὰ ἔδινε ἀναμφιβόλως κ' ἄλλα τέτοια ἀξιόλογα ἔργα. Ἡ ὑπόθεση τοῦ διηγήματος εἶναι τόσο κοινὴ ὅσο και ρομαντικὴ. Μὲ τὴ γαλήνη τοῦ συγγραφέα πὸν ἔχει τὴς δυνάμεις του και μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία τοῦ λυρικοῦ - ρομαντικοῦ ποιητοῦ, ὁ Σ. μᾶς ἀφηγεῖται τὴν ἱστορία δύο οἰκογενειῶν, πὸν ἀλληλομισοῦνται και τὴν ἱστορία τῆς ἀγάπης δύο νεαρῶν βλασταριῶν τους, ἀγάπης, πὸν, ὕστερα ἀπὸ μακρόχρονης δοκιμασίας, παίρνει αἰσιο τέλος κ' ἀναγκάζει τὴς δύο ἐχθρικές οἰκογένειες ν' ἀγαπηθοῦν. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία στολίζεται μὲ διάφορες ποιητικῆς διακοσμήσεις, πὸν προσδίδουν σ' ὅλο τὸ διήγημα ρομαντικὴ ὕψη, πρᾶγμα τόσο συνηθισμένο στὰ ἔργα τοῦ Σ. Και, ἀκράτητος ἀπὸ τὴν ὁρμὴ αὐτῆ τοῦ ρομαντισμοῦ, τοῦ ἀφιερώνει ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ ἔργο του, γράφοντας τὰ: «Σουρὰ μπιρ μαϊράκταρ», «Τραγοῦδι τῶν τραγοῦδιῶν», «Ἀσίχες» και «Τοῦ Ραμαντάν-μπέη τὰ παλάτια».

Σὰν ρομαντικὸς συγγραφεὺς ὁ Σ. εἶναι ὁ μόνος στὴ Βουλγαρικὴ λογοτεχνία, και τὸ διήγημά του «Τοῦ Ραμαντάν-μπέη τὰ παλάτια» εἶναι πολὺ πετυχημένο ποιητικὸ ἔργο γραμμένο στὸ πεζό. Ὁ ρομαντισμὸς τοῦ Σ. εἶναι πὸτε ὀρθητικὸς ἀνεμος πὸν φυσᾷ στὴς κορφῆς και τὰ ἰσχυώματα τῶν βουνῶν, πὸτε ἡσυγος ποιητικὸς πόνος ἢ πόνθος ἀλλόκοτης ἀγάπης, πὸτε θριαμβευτικὸς ὕμνος τῆς ἐλευθερίας, τῆς βούλησης και τῆς δυνάμεως ἡ γοητευτικὸ παλιὸ παρὰ τοῦ καλοῦ καιροῦ. Πάνω σ' ὅλα αὐτὰ κινεῖται ἡ ψυχὴ κ' ἡ ἔμπνευση τοῦ ποιητοῦ, ἀφοῦ ἀφησε τὰ αἰσθητικὰ του νὰ ξεχειλίσουν και τὴ φαντασία του νὰ πετάξῃ ψηλά, καθέται τώρα κ' ἀπολαμβάνει τὸν ἀντίλαλο τοῦ βουνήσιου τραγουδιοῦ του. Και τὸ ὄμορφο και ρομαντικὸ αὐτὸ διήγημα εἶναι μαζί κ' ἕνας ἐμπνευσμένος ὕμνος στὴν ἐλευθερία και τὴν ἀγάπῃ τῆς πατρίδας. Εἶναι τὸ σύμβολο τοῦ ἐλευθέρου πνεύματος και τῆς ἀβίατης τάσης τοῦ ἀνθρώπου για τὴν ἀνεξαρτησία και τὴν τελειότητα.

Ἄλλη μιὰ και τελευταία φορὰ γυρίζει ὁ Σ. στὴν πρώτη ἐποχὴ τοῦ λογοτεχνικοῦ του ἔργου και γράφει τὰ δράματα: «Βρυκόλακας», «Ἀγγελίνα» (δραματοποίηση τοῦ διηγήματος «Φτινοπωρινῆς μέρες»), «Πεθερά», «Σπίτι» και «Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά». Τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ κομμάτια αὐτὰ τοῦ ἔδωσαν τὸ ὄνομα τοῦ καλοῦ δραματογράφου. Ὁ Σ. ὡς τόσο, για νὰ μείνῃ πιστὸς στὴν ἐλικοειδῆ μορφή τοῦ ἔργου του, δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος μὲ τὰ κομμάτια του αὐτὰ και πῆρε ὀλίγε ἀντίθετη κατεύθυνση: τράβηξε στὸ δρόμο τοῦ νεοκλασικισμοῦ καὶ τοῦ συμβολισμοῦ, ἔγραψε τὴ «Ρεβέκκα», «Πάνω στοὺς τάφους χωρίς σταυρὸ» και τὸν «Ἀγ. Ἰωάννη τοῦ Ρήλου», για νὰ ἐπαληθεύῃ μόνος του τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ Σλαβεϊκωφ.

Κ' ἐγὼ θέλω νὰ πιστώσω, πὸς, ὕστερα ἀπὸ πολλῆς σκέψης κ' ἐλιγμούς, τὸ ἔργο τοῦ Σ. θὰ γαληνέψῃ, για νὰ τραβῆξῃ και πάλι πάνω στὸν ἴδιο δρόμο, ἀπ' ὅπου μᾶς ἔδωσε τὰ «Γέλια και δάκρυα», τὴς «Φτινοπωρινῆς μέρες», τὸ «Βρυκόλακας» και τὴν «Πεθερά».

Μετὰφρ. ΤΑΣΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ

Και πύργους σήκωσέ μου — πύργους ἀπάτητους...

ΑΝΤΩΝ ΣΤΡΑΣΙΜΙΡΩΦ

ΤΟΥ ΡΑΜΑΝΤΑΝ-ΜΠΕΗ ΤΑ ΠΑΛΑΤΙΑ

Μές σὲ βαθύσκια δάση τῆς Ροδόπης ἀπλώνεται ἡ χώρα τῶν Ἀχασελεμπίδων, πὸν Σουλτάνους δὲν ἀναγνωρίζει. Σ' αὐτὴ ζοῦν γενναῖοι ἄντρες, ἐλεύθεροι βουνήσιοι.

Στὴ χώρα τῶν Ἀχασελεμπίδων, ἀπ' τὴν ψηλότερη κορφή τῆς Ροδόπης, ξανοίγεται ὀλοῖστος κάμπος: τοῦ Ραμαντάν-μπέη ὁ κάμπος. Στὴ μέση τοῦ κάμπου ὑψώνονται οἱ μαμαγένιοι τοῖχοι ἀτελείωτων παλατιῶν: τῶν παλατιῶν τοῦ Ραμαντάν-μπέη.

Κάθε χρόνο, ἀνήμερα τοῦ Ἀϊ-Λιά, στοὺς τοίχους αὐτοῦ τῶν ἀτελείωτων παλατιῶν παιχιδίζουν πύρινες γλώσσες κ' ἀκούγεται κλάμα παιδιοῦ: ἀκούγεται ὅσπου λαλήσουν τὰ κοκκόρια. Οἱ ἄντρες τὴ νύχτα αὐτὴ προβάλλουν ἀπ' τὰ σκοτεινὰ δάση, ἀγκαλιάζουν ὀλογύρα τοὺς δόφους, βιγλίζουν ἀπὸ κεί τὸ μυστηριώδη φάντασμα και ψιθυρίζουν τὸ παλιὸ ρητὸ λένε:

— Μόνον ὁ Ἀλλαὰχ εἶναι ὁ πατέρας κ' ἀφέντης μας!

Ζοῦσε στοὺς Ἀχασελεμπίδες ὁ Μηρά-μπέης κ' ἦταν ὁ πιὸ πλούσιος μὲς στοὺς δώδεκα μπεήδες τῶν Ἀχασελεμπίδων. Εἶχε γυιὸ τὸ Ραμαντάν-μπέη, πὸν γι' αὐτὸν ἐκαίγονταν ὅλες οἱ ὀμορφες κοπέλλες τοῦ Ἀχασελεμπί.

Μὰ κάποτε ἀπὸ μακρυνούς τόπους ἔφτασε στὸ Μηρά-μπέη φίλος: ἦρθεν ὁ μπεήης τῆς Πόλης.

Τσομπάνοι και βουνήσιοι, οἱ ἄντρες στὸ Ἀχασελεμπί ἴσαμὲ τότες για Σουλτάνο δὲν εἶχαν ἀκούσει και πάνω στὰ οὐράνια δὲν ὑποψιάζονταν Θεοῦ, πὸν στὴ γῆς Σουλτάνους νὰ χρίξῃ. Τώρα αὐτοὶ ἀκουσαν τὴν εἶδηση για τὸν ἐρχομὸ τοῦ μακρυνοῦ φίλου και μὲ λύπη κουνούσαν τὸ κεφάλι για τὸν μπεή τῆς Πόλης: δὲν τὸν περιμένει καλὸ, πὸν ἀφησε πατέρα και μητέρα, ἀδέρφια κ' ἀδεράφες, γυναῖκα και παιδιὰ!

Και τὴν ἄλλη μέρα ὁ μακρυνὸς φίλος ἔφηνε, μὰ πῆρε μαζί του και τὸν Μηρά-μπέη τὸν πρωτογέννητο, τὸ Ραμαντάν-μπέη.

Τότε μίλησαν ὅλοι και εἶπαν πὸς ὁ ξένος πῆρε τὸ Ραμαντάν-μπέη σὲ μακρυνῆς χώρες για συμπεθεριό, για νύφη-ἥλιος στὴν ὀμορφάδα και για πλοῦτη-μάλαμα ἀμείτητο.

Πέρασε χρόνος ἕνας, πέρασε και δεύτερος. Κ' ὕστερα μαντάτα ἔφτασαν: ὁ Ραμαντάν-μπέης γάμο τοιμάζεται νὰ κἀνῃ στὴ μακρυνῆ χώρα τὸ Μισίρι, ὅπου χειμῶνα δὲν ξαίρουν, ὅπου τρέχουν ποτάμια γάλα κ' ὅπου ἡ ἄμμο τῆς θάλασσας εἶναι καθαρὸ χρυσάφι.

Τότε ὁ Μηρά-μπέης κάλεσε τοὺς δώδεκα Ἀχασελεμπίδες μπεήδες κ' ἐκείνοι ἀπόφαση πήραν: νὰ διαλέξουν ἕκατό, τοὺς πιὸμορφους ἄντρες, τοῦ Ραμαντάν-μπέη συνομήλικους και νὰ στείλουν δῶρα στὸ Μισίρι.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ζοῦσε στὸ Ἀχασελεμπί δερβίσης ὁ Καρτζῆ-Μπιν-Ὀλάν. Ζοῦσεν ἐκεῖνος σὲ μιὰν ἀνήλιαγη σπηλιὰ μὲς στὰ πεύκινα δάση τοῦ Ἀχασελεμπί.

όπου χανόταν σκοτεινός βράχος: πολύ-χρονο εκκλησάκι. Έκει συνάζονταν οι γέροι απ' όλο το 'Αχατσελεμπί νακούσουν σοφία, γιατί άσκητης ήταν ο Καρτζή-Μπίν - 'Ολάν κι' από μικρός δόθηκε στην προσευχή και στη θεία σοφία. Είκοσι χρόνια τώρα που δεν είχε βγει από τον ιερό βράχο.

Μά όταν οι διαλεγμένοι από το 'Αχατσελεμπί εκατό του Ραμαντάν - μπέη όμορφοι συνομήλικοι τράβηξαν για τη μακρυνή χώρα, τo Μισίρι, με δώδεκα φορτιά δώρα κι' έφτασαν στο Ντεβέ- ντερβέντι — τελευταίο σύνορο της Ροδόπης, όπου σά δόντια ύψώνονται οι κορφές των βουνών ως τὰ γαλάζια ούράνια — είδαν εκείνοι, πάνω στις πέτρινες σκάλες, γέρο άσπρομάλλη, ψηλό και θείο στον όψη.

Αυτός ήταν ο δερβίσης Καρτζή - Μπίν - 'Ολάν.

'Απόρρεσαν οι εκατό όμορφοι άντρες, προσευχήθηκαν στον 'Αλλάχ και ξεκούλουθησαν τo μακρυνό τους ταξείδι.

Στo 'Αχατσελεμπί πάλι φήμη έτρεξε, πώς θάμα έχει γίνει: ο άγιος δερβίσης, ο προφήτης του 'Αχατσελεμπί, που από είκοσι χρόνια δεν έχει δει την αύγή, τώρα άφησε τόν ιερό βράχο.

Και στα μεσονύχτια σκοτάδια συνάχτηκαν σκυθρωποί κάτω απ' τους αιώνιους βράχους της πολύχρονης εκκλησίας όλοι οι άσπρομάλληδες γέροι, φορέσι της σοφίας στo 'Αχατσελεμπί.

Κι' o άσκητης είχε γυρίσει. Μά δεν ήταν τώρα γλυκός εκείνος και ήσυχος, άλλ' άγριεμένος στεκόταν στις σκοτεινές σκάλες του βράχου. Τά σκυθρωπά του φρύδια ήταν φοβερότερα από τo σκυθρωπά εδω μαύρα βράχια. Η βαρεία έγνοια που συννεφίαζε τo μέτωπό του, ήταν πιο σκοτεινή κι' απ' τo σκοτεινά κατάχρονα πεύκα. Και τo διαπεραστικό βλέμμα των λαμπερών του ματιών εκάρφωσε τους άσπρομάλληδες γέρους.

Και ώρθωσε ψηλά τo κούτελό του τώρα o άσκητης κι' απ' την άσθηρή του φωνή άναδέυτησαν τo αιώνια πεύκα.

— 'Ορθόδοξοι, — είπεν εκείνος — ή όχιά σέρνεται πάνω στη γής και κάτω απ' τη γής και μάς χαιδεύει ή όχιά με δώρα και με χρυσάφι, με δόξα και με γυναίκες! 'Ω! 'Αλλάχ, άς είσαι σπλαχνικός σέ μάς και στo 'Αχατσελεμπί!

Μακρoύ ήταν ή γής του Μισιριού: πέρ' από βουνά και θάλασσες. 'Από κει μαντατοφόροι καβαλλάρηδες για νάρθουν έφτά ολάκερους μήνες κάνουν. Μαντατοφόρος ήρθε κι' είπε: έφτασαν του Ραμαντάν - μπέη οι συνομήλικοι ίσαμε τις πύλες της Πόλης ήρθε δεύτερος μαντατοφόρος κι' είπε: έφτασαν του Ραμαντάν - μπέη οι συνομήλικοι ίσαμε τo βράχια της θάλασσας: ήρθε και τρίτος μαντατοφόρος κι' είπε: άντάμωσεν o Ραμαντάν - μπέης τους συνομήλικούς του μέσ στo ίδιο τo Μισίρι και τoυ πατέρα του τo δώρα πήρε και για τής Μέκκας τράβηξε τους άγιους τόπους, για σοφία και για καλό. 'Υστερος ήρθε κατόπι μαντατοφόρος κι' είπε: παντρεύτηκαν o Ραμαντάν - μπέης και τoυ μπέη τή θυγατέρα πήγε — Μισιριανή, ήλιος στην όμορφιά: φλόγα μάτια, μέλι στόμα και μέση: χορμαδιά 'Αραβική. Στo γάμο καλεσμένοι ήταν μπέηδες από έννια χώρες, κι' ήρθε κι' o ίδιος του o μπέης των μπέηδων: τής Πόλης o Σουλτάνος. 'Ολο και καλύχζαν τo

Ραμαντάν - μπέη με τή νύφη και τόν εδωρίζαν δώρα: πλούτη άμέτρητα. Χρόνους καραβάνια θά περνούν και πάλι να κουβαλήσουν δέ θά μπορούσαν ούτε νύχι του δαχτύλου, μήτε τρίχα του κεραλιού... 'Ακούγανε οι άντρες στo 'Αχατσελεμπί, μά ή Πόλη που είναι και τoυ τo Μισίρι, ή Μέκκα γιατί είναι κι' από τoυ τo πλούτια τ' άμέτρητα: αυτό εκείνοι δεν ήξεραν, δεν ένοιωθαν, μόνο θάμαζαν και χαίρονταν.

Κι' άκαρτερούσαν τo μακρυνό τo γάμο. Μά και δεν περίμεναν και τo γερατειά: αυτά βρισκόταν στoυ Μηρά - μπέη τις πόρτες και τόν έρριξαν στo κρεβάτι κι' ένα βράδυ βασίλευεν o ήλιος κι' o Μηρά - μπέης χωρίστηκε απ' τήν ψυχή.

'Ισα - ίσα τότε, τά χαράματα, o Ραμαντάν - μπέης έφτασε. 'Ηρθε με όλους τους άργάτες και τους δούλους του, τo καραβάνια και τήν πιστή του συντροφιά απ' τους εκατό διαλεχτούς συνομήλικους: καβάλλα στ' άλογα, ντυμένοι όλοι στo χρυσάφι, ζωσμένοι με σπάθες διαμαντοπλουμισμένες και με ντουφέκια στόν όμο, όλο μαργαριτάρια.

Βιάζονταν αυτοί να φτάσουν τo Μηρά - μπέη στη ζωή, βιάζονταν, μά άρρησαν, γιατί o Ραμαντάν - μπέης έφερον μαζί του δυο κοπάδια: δυο κοπάδια πάνω από χίλια πρόβατα μακρομάλλα, κριάρια στριφτοέγκατα.

Δυο κοπάδια πάνω από χίλια ζωντανά! Ξέχασαν οι άμοιροι βουνήσιοι τόν καλό τo γέρο Μηρά - μπέη, ξεχασαν τόν πόνο του για τo γιo τόν προτογέννητο: συνάχτηκαν απ' όλα γύρω τo βουνά για να χαρούν στo γάμο τoυ μπέη και να δούν τ' άμέτρητα τoυ μπέη τo πλούτη. Και μόνο οι κοπέλλες, οι λυγρές 'Αχατσελεμπιανές, αυτές μόνο βίγλιζαν μέσ απ' τών περβολιών τo κλωνάρια και ζηλιάρικα ζητούσαν με τo μάτια τήν ήλιογέννητη Μισιριανή νύφη. 'Εκείνη πάλι πάνω σ' άσπρο σερνόταν άμάξι: μέσ σέ μεταξοτούς πέπλους γερμένη ή πεντάμορφη 'Αραπιανή, κοιτώντας ολόγυρα με τo μάτια — όχι μάτια, μά μαύρες στριφογυριστές βδέλλες.

'Εθαψεν o Ραμαντάν - μπέης τόν πατέρα του τo Μηρά - μπέη και ωδήγησε τo κοπάδια του στόν 'Απάνω - Κάμπο της Ροδόπης. Οι έργάτες του πάλι άμέτρητοι κι' οι δούλοι του έσυραν στόν 'Απάνω - Κάμπο και τ' άσπρο τ' άμάξι, όπου ήταν ή Μισιριανή νύφη.

Συνάχτηκαν τότες οι άντρείοι βουνήσιοι να θαμάσουν τoυ μπέη τή νύφη και τo πλούτη τoυ μπέη. 'Ανοιξη είχε γίνει και φωτεινός και πράσινος ήταν o 'Απάνω - Κάμπος. Πλημύρησαν τoυ μπέη τo κοπάδια: έβέλαζαν τo μακρομάλλα πρόβατα, κουδούνιζαν με χάλκινα κινηριά τo στριφοκόροτα κριάρια κι' οι τσομπάνοι έσφύριζαν με τις μελένιες φλογέρες.

'Ανοιχτήκαν τότες άπέραντες έχτάσεις πρoς τις άπάνω και κάτω χώρες.

Στo βορριά ήταν άβυσσο - παλάμη ίσια: άτέλειωτος κάμπος, καταπράσινο χαλί, μ' άσημνία ποτάμια και με γιορντάνια — βουνήσιες κορφές ίσαμε τo γαλάζια ούράνια. 'Η Θράκη ήταν εκείνη, άνάδεμα από χρυσά στάχια - άπλωμένη κατ' απ' τόν ούράνιο Αίμο: καθάρια, ίδιο κρούσταλλο και ζωγραφιστή, σά λουλουδένια βραγιά παρθενικού περβολιού με ποτάμια διάφανα σά δάκρυ, με χωριά και πο-

λιτειές, άραδιασμένες σά μαργαριτάρια στo στήθια παρθένας.

Στὴ δύση πάλι ήταν γής, πέλαο: με πράσινα κύματα - βουνά καστανά - και μ' άσπρον άφρό - βουνά άσπροκόκκωρα με όδοντωτές κορφές και σπήλαια, με γαλάζια ούράνια, ζαφειρένια, ποτάμια και λίμνες... 'Η Μακεδονία ήταν αυτή, όμορφη και πλατειά, άνάμεσα στo Ρήλο και τo Πιρίν, άνάμεσα στo Στρυμώνα και τo Βαρδάρη, άνάμεσα στην Πρέσπα κι' ίσαμε τήν Πίνδο.

Και στo νότο έαπλώνεται, όμοια με άντρίκια μεστομένη μέση, ή ήρωική χώρα τoυ 'Αχατσελεμπί. Τά αιώνια του βουνά από πεύκα, χρυσωμένα απ' τήν αύγή, θροϊζουν και μουρμουρίζουν παλιές παραδόσεις.

'Ο Ραμαντάν - μπέης, τώρα, μάταχτα μαύρα μαλλιά και με μπουκιές ίσαμε τους όμους, κοίταξε ολόγυρα τήν άτέλειωτη χώρα κι' ένθουσιασμένος βηματίσε και ξεσκέπασε τ' άμάξι.

'Ανάλαφρα βηματίσεν o μπέης, μά ή κοιμάμενη όμορφονιά τόν άκαρτερούσε και στ' όνειρο: τρεμούλιασαν τo καστανά της βλέφαρα κι' οι μακρές πλεξούδες οι άπλωμένες πάνω στους πέπλους έρριξε γύρω τo διαπεραστικό της βλέμμα και τo χέρια σήκωσε και παραμέρισε τους μεταξοτούς πέπλους. Γέννημα τών 'Αραβικών θερμών βράχων, νεραϊδένια όμορφονιά, ξεσκέπασε μπρός στόν μπέη στήθεια και κορμί, φλόγινια σάν τήν πορφύρα μεσημβρινής αύγής. Και δεν ήταν αυτό άνθρώπινο κορμί, μά ούράνια χόβολη: εκαίγονταν κι' έλυωνε τoυ μπέη τo άντρίκιο κορμί.

Κι' όταν o ήλιος μακρυνά στην άνατολή ύψώθηκε πάνω απ' τήν άλιμυρή θάλασσα κι' o ξωτεμένος μπέης έβαλε μπρός στ' άμάξι τή νιόνυφη, έπαυαν ν' άνασαινουν γής και ούράνια: οι άχτινες τής αύγής παιχνίδισαν στo χείλη πάνω τής μαγεμένης Μισιριανής και θάμπασαν τόν κόσμο με τήν όμορφιά τους κι' αυτή πάλι, τρεις φορές γύρισεν ολόγυρα τόν κίνκειο λαιμό της — τρεις φορές κοίταξε τις χώρες γύρω κι' άνοιξε τo στόμα της και μίλησε:

— 'Αφέντη! είπεν αυτή με τρεμάμενη φωνή στo Ραμαντάν - μπέη: δόμοσ αυτή τή γής! Φράξέ μου εδω σουλτανικά παλάτια και πύργους σήκωσέ μου — πύργους άπάτητους! 'Ας σκοτεινιάσει τότες o ήλιος: έσ' όσον θάσαι o ήλιος στo μάτιο τo δικά μου!

'Ερριξε γύρω τo βλέμμα του o Ραμαντάν - μπέης, μέτρηση με τo μάτι τo λαό, πού τους κοιτούσε και ψιθυρίζοντας μόνο, μίλησε στη νεαρή του γυναίκα:

— Θά κατέβαζα για χάρη σου και τo αστέρια απ' τόν ούρανό, ήλιε τής ζωής μου!

Τήν άλλη μέρα σ' όλο τo 'Αχατσελεμπί φήμη έτρεξε, πώς o Ραμαντάν - μπέης στόν 'Απάνω - Κάμπο μίλησε κι' είπε: παλάτια εκεί θά σηκώω από άσπρογάλαζο μάρμαρο και φρονού θά ύψώω ως τo γαλάζιο τ' ούρανού για δόξα του 'Αλλάχ και τoυ 'Αχατσελεμπί. . .

Χάρηκαν οι φτωχοί βουνήσιοι στo βουνά. Και μαντατοφόροι άμέτρητοι πέταξαν μακρυνά να καλέσουν ξακουστούς βουνήσιους μαστόρους και πιδ μακρυνά άκόμα να ηγήτήσουν χτίστες άμέτρητους. Καραβάνια πάλι κίνησαν στής θάλασσας τo βράχια για τ' άσπρογάλαζο μάρμαρο.

Και άνήμερα τoυ 'Αϊ Λιά στ' άπάνω βοκοτόπια συνάξη έγινε.

'Ηρθαν φρόνιμοι καμηπίσιοι από τήν ολόοισια Θράκη, ήρθαν άγέρωχα παλληκάρια από τo μέρη της Γκιουμουλτζίνιας, ήρθαν χεροδύναμοι κυρατζήδες από τo Ραζλόσκ και ψηλόλιγνοι πραγματευτάδες από τή Φιλι. τούπολη. Και κόκκινο κρασί έφεραν απ' τήν 'Αδριανούπολη και καλοφρεμένα μουσάρια απ' τής Σόφιας τόν Κάμπο.

Βασίλευεν o θεόμορφος ήλιος στόν 'Απάνω - Κάμπο, φύσηξαν άνεμοι, έσκόρπισαν τή μυροδιά στo βουνά τoυ 'Αχατσελεμπί κι' ή γιορτή άρχισε μέσ σέ πολυθόρυβο πλήθος κούνιες ύψώθηκαν κι' όλη νύχτα οι άνεμοι έσερναν μακρυνά τραγούδια εκατό αιώνων.

Και τo χαράματα, όταν o Ραμαντάν — μπέης άνάμεσα στoυς εκατό συνομήλικούς του στ' άλογα σήδησαν, για να βγούν στόν 'Απάνω - Κάμπο, ένw σύννεφο τo γεράκια κύκλωσε έκαναν πάνω τους, τότες, μπρός στις πλατειές τoυ Μηρά - μπέη τις πόρτες, στάθηκαν οι δώδεκα τoυ 'Αχατσελεμπί οι μπέηδες.

Κι' o πιο γέρος απ' αυτούς προχώρησε μπροστά, άρπασε τo χαλινάριο τoυ ατιού τoυ Ραμαντάν - μπέη, που ήταν όλο χρυσάφι, κι' έτσι τoυ μίλησε και τούπε:

— Γιέ τoυ Μηρά - μπέη, Ραμαντάν - μπέη! Δόξα στo όνομά σου, δόξα και στo πλούτη τo δικά σου. Κάλεσες έστ' κόσμο άγνωστο απ' τις πάνω και κάτω χώρες, μά όμως ξεχασες και τήν παληά παράδοση. Και είσαι συχωρεμένος, γιατί νέος είσαι, μά συμβουλή έμεις σου δίνουμε, άντρες γέροι τής ηρωικής γεννιάς μας: σέ ξένες χώρες πάγαινε και πολλά να δής και πολλά να μάθης, μά κατέβα τώρα από τ' άσπρο άτι σου και πεζός έλα με μάς, ν' άκούσης και στη χώρα τή δική μας τήν ιερή σοφία.

'Ορθώθηκαν τoυ Ραμαντάν - μπέη οι διαλεχτοί συνομήλικοι, εκέντησαν τ' άλογα και κύκλωσαν τους δώδεκα 'Αχατσελεμπίδες μπέηδες.

'Εκείνοι όμως στάθηκαν στη μέση άσπρομάλληδες, γαλήνιοι κι' υπερέφανοι.

Και για πολύ στάθηκε σκυθρωπός o Ραμαντάν - μπέης, μά ύστερα σήκωσε τo χέρι και κατέβηκε από τ' άλογο ήσυχος και υπάκουος. Και μαζί μ'αυτόν κατέβηκαν απ' τ' άλογα κι' οι εκατό συνομήλικοί του.

Τότες τράβηξαν μπροστά οι δώδεκα 'Αχατσελεμπίδες μπέηδες και πίσω τους πεζοί πήγαν κι' o Ραμαντάν - μπέης με τους άνθρώπους του κάτω απ' τo ιερά πεύκα στo βράχο τoυ δερβίση Καρτζή - Μίν - 'Ολάν.

Χιλιάδες βουνήσιοι είχαν συναχτεί εδω. Μπρός στo βράχο με πύρινα απ' τo θυμό μάτια στεκόταν o άσκητης. Κι' έ λάος με σέβας και σιωπηλά περιμενε γύρω του.

Προχώρησε τότες o Ραμαντάν - μπέης, άντάμωσεν τo βλέμμα τoυ ερημίτη και χαμήλωσε τo κεφάλι. 'Ο δερβίσης έβγαλε φωνή για όρο ιερό και είπε:

— Τo ψέμμα είναι άμάρτημα, ορθόδοξοι και θάνατος είναι ή ψευδορκία! Και όροσ στη ζωή και στo θάνατο άς κάνουμε σήμερα, μπροστά στόν 'Αλλάχ και μπροστά σ' όλους τους ηρωικούς εδω άντρες: 'Αποκαθιστούμε τoυ Μηρά - μπέη τo γιo τo Ραμαντάν - μπέη στη θέση τής έξουσίας τoυ πατέρα του, άνάμεσα στoυς δώ-

δεκα 'Αχατσελεμπίδες μπέηδες. Και λέμε: να ύπηρητήση o Ραμαντάν - μπέης τόν 'Αλλάχ και τo 'Αχατσελεμπί με ηρωισμό και σοφία! Και ευχόμαστε: να ύποτάξη o Ραμαντάν - μπέης δούλους και πλούτη για τούς 'Αχατσελεμπίδες γέρους και για τήν ιερή σοφία τής γής μας! 'Ω! 'Αλλάχ, έσ' ού που είσαι o μόνος πατέρας μας κι' άφέντης, σκέπασε κάτω από τή σκέπη των πτερυγών σου και τo Ραμαντάν - μπέη και τo πλούτη του και τo σπίτι του και τή γεννιά του! 'Ας βασιλεύει άλήθεια, σοφία και δικαιοσύνη στo 'Αχατσελεμπί εις τους αιώνες των αιώνων! . . .

Τά βουνά πήραν ζοή, τo πουλιά τραγούδησαν, ή πορφύρα τής αύγής παιχνίδισε πάνω στις δροσοερές κορφές των αιώνων πεύκων και τo πρόσωπα των χιλιάδων πιστών φωτίστηκαν από χαρά και πίστη.

'Ο άχαρος μόνο δερβίσης Καρτζή - Μπίν - 'Ολάν έμεινε κατηφής κι' έτρεξε να κρυφτεί στo βάθια τής ερημικής του σπηλιάς.

Και στόν 'Απάνω - Κάμπο, όταν o ήλιος πήρε να ψηλώνη, με μιάς άντήχησαν σφουριά, σαρκέλλα και λωστοί σέ χιλιάδες χέρια κι' άντιλάλησεν ή γιγάντια Ροδόπη στo χτύπημα μυρμηκιάς χτιστάδων. Έυχαριστιόταν o συναγμένος εκεί λαός. 'Ο Ραμαντάν - μπέης πάλι κάθισε σ' άπέραντο τραπέζι με φαγητά από λάφια και ζαρκάδια και δώρα χάρισε στoυς 'Αχατσελεμπίδες μπέηδες: στόν καθένα άτι 'Αραβικό, και γεράκι στόν καθένα, πουλί ήρωικό.

Κοντά πάλι πήρε, κι' o λαός έβλεπε μ' ολάνοιχτο στόμα, πρωτομάστορα ξένο, σεράγια να σηκώση, να σηκώση πύργους ψηλό μαύρο άράπη, με ριγμένη στόν όμο μακρυνά χλαμύδα, όμοιο με προφήτη τής ερήμου.

Αυτός ήταν τεχνίτης και σταλμένος ήταν στόν Ραμαντάν - μπέη, απ' τής Πόλης τόν μπέη, απ' τo Σουλτάνο ήταν σταλμένος.

'Υστερ' από μιά μέρα χιλιάδες κόσμος έφεραν μακρυνά τή δόξα τoυ 'Αχατσελεμπί, τoυ 'Αχατσελεμπιανού δεσπότη Ραμαντάν - μπέη και τoυ μαρμαρένιου φρουριού τής Ροδόπης. 'Αντιλαούσε τo γιγάντιο βουνό απ' τους χτύπους των σφουριών χιλιάδων χτιστάδων, ένw θεριστές στo παχειά λιβάδια τoυ Μαγιού, θεριστές στην κάψα τoυ θέρου και τραγητές μακρυνά στo γουδιά τραγουδοΐσαν για τόν 'Αχατσελεμπιανό μαυρομάτη μπέη, για τή Μισιριανή νύφη και τo μαρμαρένια σεράγια στις άπάνω κορφές τής Ροδόπης. Και τo τραγούδια αυτά, οι τσομπάνοι στo βουνά κι' οι γκαϊντατζήδες στo σταυροδρόμια τo ταίριασαν στις φλογέρες και στις γκαϊντες σέ γλέντια και χαρές στις άπάνω και κάτω χώρες.

'Ετσι κύλησε τo καλοκαίρι.

'Ο Ραμαντάν - μπέης τις πρωινές ώρες τής ροδόφωτης αύγής και στη μαγευτική γαλήνη της σεληνοφώτιστης νύχτας έβγαίνε μόνος στόν 'Απάνω - Κάμπο, κοντά στo ούράνια και τραβούσε με βαρυιά βήματα για τo κοπάδια του. Ροδοπιανά από αίμα δεν άγαπούσε αυτόσ στόν κόσμο παρά τo κνήγι και τo κοπάδια του. Κοί στo κνήγι τώρα τόν συντρόφειαν όλοι οι άντρες τoυ 'Αχατσελεμπί,

πού γενναιόδωρα αυτόσ τους άμειβε. 'Εδω πάλι, στη Ροδόπη πάνω, άνάμεσα στ' άμέτρητά του πρόβατα και κριάρια, όπου o Ραμαντάν - μπέης ήταν μόνος και περήφανος, όμοιος με θεό τής γής, εδω τόν έχαιρόταν ή βουνήσια μόνο δύναμη: μεγάλωναν κι' έβέλαζαν στo βοσκοτόπια πάνω τής Ροδόπης, πού άντηχούσαν απ' τo κυριά, τ' άμέτρητά του κοπάδια! Τά καμάρωνε o Ραμαντάν - μπέης και με φλόγα μυστική στo μάτια έβλεπε τή γρηγορη δουλειά των χιλιάδων χιστών, πού άνάμεσo τους πήγαινε o ψηλός μαύρος 'Αράπης με ριγμένη στόν όμο τή χλαμύδα, όμοιος με προφήτη τής ερήμου.

Κι' όταν οι χωμένοι βαθεία μέσ στo στήθεια τoυ βουνού τοίχιο τoυ άπέραντου φρουριού ξεπηδήσαν πάνω στη γής, o Ραμαντάν - μπέης ολόενα και πιo άνήσυχος πάγαινε μόνος πρωί και βράδυ στόν 'Απάνω - Κάμπο, βηματίζε άργά και βαρεία μέσ στo κοπάδια του, κοιτούσε άνήσυχα τους τοίχους τoυ φρουριού πού ξεπηδήσαν πάνω στη γής και σκοτεινός, θλιμμένος, με φλόγες στo μάτια, γύριζε άργά τή νύχτα.

Και στo πλατειά δωμάτια, πίσω από μυστυριώδεις κουρτίνες, τo πρωϊνά και τ' απογεμάτα, μεθυμένη από λάγνους πόθους, φαινόταν ή Μισιριανή νύφη. Κι' όταν φαινόταν από μακρυνά o Ραμαντάν - μπέης, όμορφος κι' όμοιος με βασιλιά πάνω στ' άτι του, εκείνη μ' άνατοχήλα και χάρη νεράιδας, θαλασσινης βασιλίσσας, πετούσε νερα τους μεταξοτούς πέπλους, ξάνοιγε τo φλογερά της στήθια και τoυ ψιθύριζε λόγια μαγευτικά:

— Έσ' όσαι ήλιος στo μάτια μου, έλεγεν εκείνη, και χαρά είσαι τoυ κορμιού μου! Δικός μου είσαι σύ κι' o κόσμος είναι δικός μου!

'Ο Ραμαντάν - μπέης σήκωνε άσυννεφιαστο τo πρόσωπό του, μά με κάποιον τρεμούλιασμα στη φωνή του τής άπαντούσε:

— 'Αστέρι είσαι σύ στo μέτωπό μου και χαμόγελο είσαι στo χείλη μου! Μά βαρβαίνει πάνω μου τo πατρικό μου τζάκι άργά ύψώνεται o πύργος μας και μoυ σκεπάσει τόν ήλιο o άγριος αυτός δερβίσης στo βουνά.

Τότες μισόκλεινε ή Μισιριανή νύφη τo όμοια με βδέλλες μάτια της, άντάμωσεν τoυ μπέη τo βλέμμα κι' έλεγε:

— Λιοντάρι μου, στη γής κάτω σέρνεται ή όχιά και στo ούράνια ψηλά πετάει o άητός. 'Η δύναμη όμως δεν είναι στη γής κάτω, μήτε στo ούράνια, μά στo λιοντάρι και στη δική του χαιτή!

Και σκεπάζοντας με τo κοραλλένια της στήθια τις μπουκιές των μαλλιών τoυ Ραμαντάν - μπέη, τoυ έλεγε κείνη, γιομάτη μ' έχρητα και θυμό τίγρης:

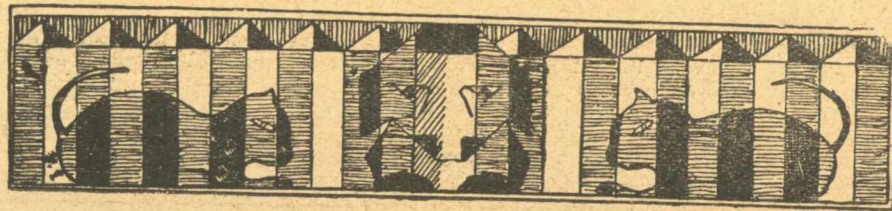
— Τoυ ξεμοραμένου δερβίση τo μάτια όχιές φαρμακερές θά ρουφήξουν και τo κρέατά του θά ξεσκίσουν κοράκια και σκύλοι!

Πρωίμος έπεσε χειμώνας στις κορφές ψηλά και χιόνι σκέπασε τ' άπέραντο φρουριό.

Τότες άφησε τή στενοχώρια o Ραμαντάν - μπέης κι' άντήχησαν τo βουνά κι' οι σπηλιές απ' τις σάλπιγγες των άμέτρητων κνηγιών.

('Ακολουθεί)

Μετάρη. ΤΑΣΣΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ

ΧΩΡΙΣ ΑΓΑΠΗ ΔΙΗΓΗΜΑ

πό φυσικού της, ήτανε πολύ άσκημη, κι' ένα κάψιμο πούχε πάθει στο μούτρο σαν ήτανε μικρή την άσκήμαινε περισσότερο ται την παραμόρφωνε...

Στο σπίτι δεν κόταε να τσάξη. Την μάλωναν με το παραμικρό, την απόπαιρναν για χάζι, την είχανε —όλοι τους εκεί μέσα— οι γονέοι της, ο πιό μεγάλος της αδερφός κι' ακόμα ή μικρότερη αδερφή της —σαν ένα πράμα άχρηστο! Άπ' όλουθε την παραμερίζανε, την άποσπρώγχανε σαν ένα ψωριάτικο σκυλλι! πού το θρέφουν, και δεν το σκοτώνουν, από οίχτο!

Ήτανε φτωχοί, και καταλαβαίνανε πως ή άσκήμια της θα τους τή φέρτωνε στη ράχη για πάντα... Ποιός θα δεχότανε να πάρη μιάν άσκημη και φτωχή; Και τάχε κιόλας από καιρό διαβεϊ τὰ εϊκοσι!

Κάποτε, τις Κυριακές και τις άλλες σκολάδες, ζύγωνε, άτολμα, κοιτώντας χαμηλά τις συντροφίες των άλλων κοριτσιών που κρυφομιλούσαν —ποιός ξέρει γιατί... — και χαχάνιζαν καλοκεφισμένα. Έκεινες μόλις και καταδέχονταν να τής γυρίσουνε το χαιρετισμό της! έπειτα, μία-μία, άποτραδιόνταν από κει και στο τέλος άπόμνε μονάχη...

Ήτανε να τή λυπόταν κανείς κάτι τέτοιες στιγμές. Δεν ξέσπαγαν τὰ δάκρυά της, μα ή καρδιά της σπάραζε από πόνο μες στα στήθεια της και ή ψυχή της χλιότανε βαθειά. Έστενε κάμποσο ακόμα κει δά, βυθισμένη σε ζοφερούς στοχασμούς, κι' έπειτα γύριζε στο σπίτι και κλειότανε μονάχη, ένω άπ' έξω, από το δρόμο, από την πλατεία, άπ' όλουθε, έρχόντανε, με τὰ φτερά του άγέρα, ξάστερα χάχανα και ξένοιαστα τραγούδια, τραγούδια γλυκά, έρωτικά...

Κι' έπεφτε τότες σε συλλογή και δεν άναγοιότανε παρ' άμα γύριζαν οι δικοί

της καλοκεφισμένοι, για να τής πουνε κάτι ακόμα, κάτι πού να τήν πειράξη, να τήν πληγώση, να τής ματώση την καρδιά.

Ω! ήτανε τόσο, τόσο πολύ δυστυχισμένη! Και τώρα πού εκαθότανε νει δά, μονάχη, ποιός ξέρει τί να έσυλλογιώταν...

Μια άχτίνα του ήλιου έμπαινε από τ' άνοιγμένο τζάμι και τραδουσε, άντικρυ στον τοίχο, στη μέση από δυο κάντρα πού κρέμονταν εκεί, μια χρυσή πινελλιά, κι' άπ' έξω γροικόνταν οι εϋθυμοι λαρυγγισμοί των πουλιών. Άνοιξη ήταν, ή εποχή πού οι νεοι χυμοί ξεσπουνε άπάνω στα εϋρωστα βλαστάρια σε νέες άσυγκράτητες όρμές, τείνοντας σε μια καινούργια γενιμοποίηση άπ' άνθια και καρπούς...

Μια κουρασμένη φωνή την άποτραδήςε άξαφνα από τή χαύνωσή της.

— Ρένα!

Τινάχτηκε, σά μόλις να ζυπουόσε. Άνοιξε σιγά τή μεσόπορτα πού ένωνε τις δυο κάμαρες και μπήκε άκροπατώντας.

— Έϋπνησες Μάρθα; σ' έπιασε πάλι ο πόνος;

— Ναι, Ρένα... πονώ!... πονώ... μα τουτός ο πόνος... μονάχη σου εισαι;
— Καταμόναχη! Η μάνα μας πάει ίσαμε στη θειά την Ίουλία. Πάει να τής γυρέψη λίγη κουφοξυλιά. Κάνει.—λέει— καλό στις χτυπηματιές...

— Α!

— Ναι. Και οι άλλοι δε γύρισαν ακόμα, όμως αν θέλεις τίποτα πές μου. Θέλεις να σου ζεστάνω το μπλάστρι;

— Όχι. Ρένα. Έυχαριστώ! Κάτσε δώ κοντά μου. Θέλω να σου μιλήσω και... θα με συχαρέσης, Ρένα, δεν είν' έτσι; Πολλές φορές σου φέρθηκα άπρεπα, σκληρά... το καταλαβαίνω! Και συ ήσουνά τόσο καλή... ποτέ δε μου γύρισες το παραμικρό!... Ρένα!

— Σώπα Μάρθα! Σου παραπονέθηκα ποτέ; Άς μη μιλούμε πιά γι' αυτό. Πονείς, αδερφούλα μου, και δεν πρέπει να συγχίζεσαι!

Κάθε τόσο ή Μάρθα σταματάει. Ο πόνος του χτυπημένου της ποδαριού άνεβάζει έναν οίχτρο μορφασμό στο όμορφο πρόσωπό της και τ' άσκημαίνει.

Είναι κάτι παρόμοιο μ' όνειρο, με παραμύθι, αυτό πού διηγείται... Είναι ή ιστορία της αγάπης της, π' άρχιζε άπό την περασμένη πρωτομαγιά...

Η Ρένα κάθεται σε μια καρέκλα κι' άφοκράζεται, έχοντας χωμένο το πηγούνη μες στις απαλάμες της. Και πίνει τής αδερφής της τὰ λόγια με την ίδια δίψα πού το πυρωμένο χώμα ρουφάει το νερό κατά τον Άλωνάρη.

**

Κανείς δεν ξέρει αν ζυγώνουε, ή κι' αν εινα μεσάνυχτα περασμένα.

Άπό μακριά φτάνει κούφιος και μονότονος ο σάλαγος των του νερών ποταμού, πού γκρεμίζονται από ψηλά κι' έπειτα κυλούνε κατά κάτω κι' άναστρέφονται άσώπαστα μες στην ατέλειωτη κοίτη του...

Λιγοστά άστέρια τρεμοφειγίζουε στον ουρανό. Η νύχτα εινα σκοτεινή και γλυκειά, άρωματισμένη από το δροσερό χνώτο του χορταριού. Όλουθε γαλήνη και μοναξιά, έν' άλλόκοτο άποτράβηγμα. Άπάνω το χάος, κάτω ή νύχτα, όλουθε βαρύ, μουγγό, το δέος του μυστηρίου...

Άπό τόσες ώρες τώρα ή Ρένα στέκει και παραμονεύει πιά από το παράθυρο άκουμπώντας να ξαναμμένο κούτελό της στο ψυχρό ίσιο τζάμι. Κάποιο παραγομισμένο άγγελιο ράϊσε μες στα στήθεια της κι' άφήκε να στραγγιζή στα σπλάχνα της στάλα - στάλα ή άγωνία...

Η Μάρθα τής ειχε πει:

«Έχεις Ρένα μια τόσο καλή καρδιά, μια τόσο ευγενικά ψυχή! Έγώ μπροστά σε σένα ειμ' ένα μηδενικό... ένα τίποτα!»

Κι' ακόμα:

«Μη στενοχωριέσαι, Ρένα. Σου λέω πως μπορείς να μην κοκκινίξης για την αδερφή σου!»

Κι' έπειτα πάλι:

«Άμ' άκούσης τρία σιγανά σφυρίγματα, κατέβα και πήγαινε πέστου αυτό πού μου συνέβη σήμερα. Με τρόπο καλή μου Ρένα... έμπιστεύομαι σε σένα!»

«Όχι, όχι! Ποτέ δεν τάχε άκούσει άπό το στόμα τής αδερφής της αυτά τὰ λόγια. Ποτέ! Μόνο κάποιο κακό πνεύμα ήρθε και τής τὰ φιθύρισε, στον ύπνο της, για να τήν πειράξη!»

Ναι! Η Ρένα καρτερεί τον αγαπημένο της!

Και να κιόλας! Οι χλωμές φηγούρες των άψηλών θόλων τής εκκλησίας θαρρείς πως ζωντανεύουε και τους εύλογουε... Και πόση συμπάθεια και κλωσύνη καθρεφτίζεται σε κεινες τής θετες μορφές! Και κεινη στα κάτασπρα ντυμένη... στο πλάι της «έκεινος»... έμπρός τους ο παπας...

«Και έπονται οι δύο εις σάρκα μίαν!»

Τινάχτηκε άξαφνα. Σαν ένα βάρβαρο χέρι πού να τήν άρπαξε από τὰ μαλλιά και να τήν έστησε ήρθιά, γροικήθηκε ένα τριπλό, σιγανό, σφύριγμα.

Κατέβηκε γοργά, διάβηκε την πλακοστρωμένη αυλή και μπήκε στον κήπο. Πέρα το χωριό λουφάξει, τὰ πρώιμα μπουμπούκια βατζουε στη διάβα της κι' όλο της το παρθενικό κορμι άναταράζεται από μια γλυκιά άνατριχίλα... Σερνόταν ακόμα σκιάδα, κορμι και νου, πίσ' από κεινο το γλυκό παραλόισμα. Άπαλοικνιζότανε άπάνω από μιάν άβυσσο κάπου εκεί ψηλά, άνάμεσα στον ουρανό και στη γή, κοντά σε' άστέρια, πού την κοιτούσαν άπό πάνω... περιέργα.

— Μάρθα... αγάπη μου...

Χωρίς να καταλάβη πως, δρέθηκε κλεισμένη σε μια θερμή άγκαλιά, και πριν ακόμα προφτάση να βγάλη τσιμουδιά, δυο φλογισμένα χείλια σφραγίσανε τὰ δικά της!

**

Και τώρα στέκουε εκεί κατάντικρυ ο ένας στον άλλο, βρυβοί, άσάλευτοι μες στο σκοτάδι το κρουστό. Λες και κάποια μάγια τους άδράνεψαν, πως σε κάποιο μέρος του κρανίου του καθενους τους ειχε άνοίξει από μια πελώρια τρύπα άπ' όπου ξεφευγαν οι σκέψεις τους σαν πνιγεροί, πυκνοί, άτμοί!

Κι' έμειναν έτσι για ώρα πολλή, ώσπου άξαφνα έκεινη ξέσπασε σε κλάμα, ένα κλάμα σιγανό, όδυνηρό, χωρίς άναφυλλητά, πού σπάρχζε την καρδιά.

— Σώπα, Μάρθα... αγάπη μου! Νά, αύριο κιόλας θά...

Ο λόγος του κόπηκε στη μέση και πρισόπησε με φρίκη, σαν εκεί μπροστά του να βρισκόταν ένας δρ άκοντας μ' όλάνοιχτο στόμα, έτοιμος να τον κτυπή!

Μια άχτίδα του φεγγαριού - πού μόλις ξεπρόβηκε - γλύστρησε προδοτικά άνάμεσ' από δυο στέγες κι' έπεσε ίσια στο κλαμένο μούτρο της.

Και κεινος στάθηκε και την εκοίταζε... την εκοίταζε σά χαμένος, με μάτια και στόμα όρθάνοιχτα και τὰ χέρια τεντωμένα πέρα, κατὰ δούτη.

Αυτού βιολιά δεν παίζουε, παιγνίδια δε βαρουε

Άπό τή σειρά των εικονογραφήσεων δημοτικων τραγουδιων από τον κ. Γ. Οικονομίδη).

Για πές μου τί του ζήλεψεν αυτού του Κάτου Κόσμου.
Αυτού βιολιά δεν παίζουε, παιγνίδια δε βαρουε,
αυτού δε κάθουνται συδυό, συτρείς δεν κουβεντιάζουν.
Είνα κι' οι νιοί ξαρμάτωτοι κι' οι νιαίς ξεστολισμένες
και των μαννάδων τὰ παιδιά σά μήλα ραβδισμένα.

Έπειτα ξέσπασε.

Έρπυσε, βλαστήμησε, καταράστηκε — με θυμό, με κηκία, με άπελπισία...

— Τέρας! ποιά κόλαση άνοιξε και σε ξέρασε μπροστά μου; Ποιός δαίμονας έκλωσε το νήμα τής ζωής μου με την ύπαρξή σου; Και πήδησ' έπειτα από το φράχτη και χάθηκε μες στην άχανή άγκαλιά τής νύχτας...

Η Ρένα έμειν' άκουμισμένη στον κορμό ένους δέντρου. Δεν έκλαιε πιά, μόνο πού μια άσθματική άνάσα έκκανε το στήθος της ν' άνεδοκατεδαίνη...

Δεν ειχε δύναμη μήτε να σκεφτή μήτε να σκεψή. Βρισκόταν ακόμα κάτω από τή φοβερή έντύπωση τής τελευταίας στιγμής.

Βουερά, άσυμπόνετα, σά μια άπόραση καταδικαστική κι' άνέκκλητη, κουδούνι-

ζαν στ' αυτιά της εκείνα τὰ σκληρά λόγια πού ειχε άκούσει, μπασμένα όμως τώρα σε μια καινούργια φόρμα:

«Ποτέ, ποτέ δε θα σου χαμογέλαση ή χαρά, ποτέ δε θα σε νανουρίση ο παθητικός σκοπός μιας αγάπης! Θα γέρνης το κούτελο παντοτεινά, φέρνοντας στη ράχη την άδόσταχη καταδίκη τής ντροπής και τής άσκήμιας σου!»

Μακριά ροχθουσε το ρέμα του ποταμού, άπάνω στα χορτάρια οι δροσοσταλίδες φάνταζαν σαν μαργαριταρένια δάκρυα σε φανταστικά μκτοτσίνουρα, και το φως του φεγγαριού σκορπούσε ώχρα κρίνα στις πυκνές φυλλωσιές, πού το θρόισμά τους, άνάλαφρο και σβυσμένο, γροικιότανε κι' αυτό σαν ένα σιγανό ξέσπασμα παραπόνου...

Όκτώβρης 1929

ΓΕΩΡΓ. Π. ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

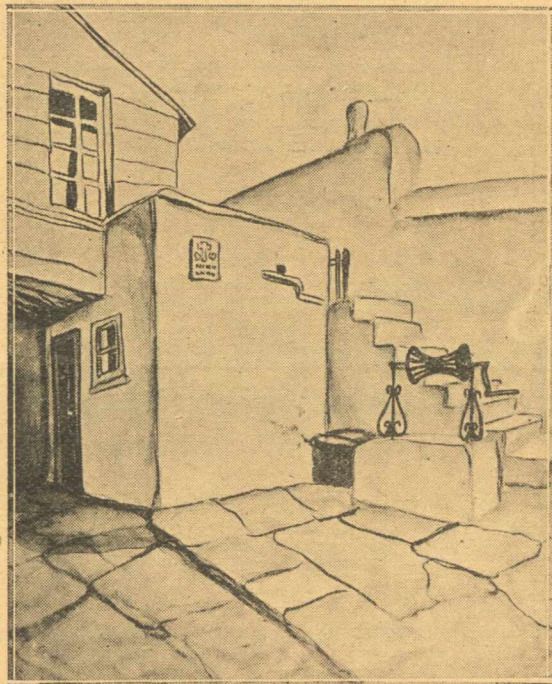

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΚΥΡΑ-ΜΑΡΟΥΔΙΑΣ ΠΟΥ ΚΑΘΗΣΕ Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Τό σπίτι πού ἐκάθησε ὁ Παπαδιαμάντης, πρὶν φύγει γιὰ τὴ Σκίαθο, ὅπου ἐπέθανε, ὑπάρχει ἀκόμη πάνω ἀπ' τὴ Δεξαμενὴ, ἀπέναντι στὸν πευκῶνα τοῦ Λυκαβητοῦ, πού ἐφύτρεψε ἡ Ἀμαλία, τὸ ἴδιο, ὅπως ἦτανε καὶ τότε! Ἡ γρηγοῦλα πού τὸ ἔχει, ἡ κυρὰ Μαρουδιά ἢ Κομμώτισσα, παρ' ὅλα τὰ βιάσανα καὶ τὰ γεροντάματά της, δὲν ἔχει διόλου λησμονήσει τὸν παλιὸ ἐπίτομον νιοκάρη της. Διατηρεῖ ζωηρὰ μὲς' στὸ μυαλό της, τὴν ἀπροσποίητη, τὴν ἡσυχὴ μέτρι δειλιάς χριστιανικὴ φυσιογνωμία του. Κι' ἀκόμη δὲ ξεχνᾷ, κάθε φορὰ πού θὰ μνημονέψῃ τοὺς δικούς της, νὰ τὸν γράφῃ στὸ ψυχοχάρτι της. Ὁ ἴδιος τῆς τὸ εἶχε ζητήσει:

κοιμώτανε ὅπως ἦτανε κατάκοπος ὄλην τὴν ἡμέρα καὶ θάβγαινε κατὰ τὸ βράδυ... ἢ δ' ἄλλως τὸν ἐβρισκες κάτω στὸ καφενεῖο στὴ Δεξαμενῆ... ἂν καὶ δὲν ἔμεινε πού λές μέσα...

Τὸ σπίτι πού κάθησε ὁ Παπαδιαμάντης (Σχέδιο τοῦ ζωγράφου Σ. Βασιλείου)

— Ὅταν πεθάνω κυρὰ Μαρουδιά, νὰ μ' ἀνάβῃς ἓνα κερί!

— Καὶ πού θὰ μᾶθω ἐγὼ πότε θὰ πεθάνῃς; Ἐσὺ εἶσαι ξένος... αὐριο φεύγεις... πᾶς στὴν πατρίδα σου... γράμματα δὲ ξέρω... πῶς νὰ τὸ μάθω;

— Ὅθὰ τὸ μάθῃς κυρὰ - Μαρουδιά!

— Μ' ἔβλεπε — μού διηγείται ἡ γεροντίσσα — πού πήγαινα τακτικά στίς ἐκκλησιᾶς κι' ἤμουνα θρησκα γυναικῶν κι' ἔνα δειλινοῦ πού ἦτονε γιὰ νὰ φύγω κι' ἤθελα νὰ κλείσω τίς πόρτες κι' αὐτὸς δὲν εἶχε φύγει, πρῶτα εἶπε δειλιά ὅπως τὸ συνήθιζε πάντα, νά! ἐδῶ στὴν κόχη τῆς πόρτας — καὶ μού τῶπε. Κι' ἐγὼ ἀπὸ τότε δὲν ξεχνᾷω τὸ λόγο του!

Καὶ μού φέρνει τὸ ψυχοχάρτι, πού μαζὶ μὲ τ' ἄλλα ὄντομα τῶν δικῶν της, ἔχει γραμμένο καὶ τ' ὄνομα τοῦ Παπαδιαμάντη.

Ἀφοῦ τὸ διάβασα, τὸ ξαναπῆρε ὅπως μού τῶπε δῶσε εὐλαδικά, μῆτις μὲς' στὸ δωμάτιό της καὶ τὸ κρυψέ. Κατόπιν, βγήκε ἔξω στὸ ξύλινο χαγιάτι πού καθόμουνα, καὶ ἐξηκολούθησε στὴ δικιά της γλώσσα νὰ μού λέῃ:

— Εἶχα μιὰ ψυχοπαῖδα — Θεὸς σχωρῆς τῆνε! — μὰ ἦτανε ζωηρὸ κορίτσι... πόσα δὲν τράβηξε γιὰ δαύτηνε!.. ἄς τα, μὴ τὰ ρωτᾷς παιδί μου... Χήρεφα νῆα κι' ἔμεινα ἔρημη... βρήκα αὐτὸ τὸ κορίτσι πού σοῦ λέω... τὸ πήρα μαζὶ μου ἐδῶ στὸ σπίτι πού βλέπεις... μονάχη μου τῶχτισα... μὲ τοὺς κόπους μου... ξενοδολεῦοντάς ἀπὸ μικρὸ κορίτσι... γιὰ νάχω κι' ἐγὼ κάποιονε νὰ μὲ γηροκομήσῃ! Ὁ κύρ Ἀλέξανδρος, ἂν καὶ δὲ φαινότανε μπίτ μέσ' στὸ σπίτι... δὲν ἔμεινε αὐτὸς μέσα... ἢ θάρχτανε πρῶτ-πρῶτ μὲ τὸ χάραμα σὰν εἶχε ἀγρυπνία στὸν προφήτη Ἐλισσαῖο... σὲ μιὰ ἐκκλησοῦλα πού εἶναι ἐκεῖ κοντὰ τὸ Μοναστηράκι, ἀπέναντι στὴν παλιά - Στρατῶνα... καὶ θὰ

κι' ὁμως ἤξερε ὁ ἄμοιρος τὰ ντράβιλά μου! Καὶ μιὰ μέρα πού κάλτωσα πίσω ἀπὸ τὴν χωριά, διπλὴ πάνω σὲ δυὸ σανίδας μὲ δυὸ στρίπδα... Τὰ ρουχαλάκια του πού ἀλλάζες... μὰ κερκελούκα... κι' ἔνα κουτσὸ τραπέζι πού εἶχα καὶ τοῦδωνα νά! Αὐτὸ πού βλέπεις αὐτὸ στὴ γωνιά...

Κι' ἀπ' τὸ σπασμένο τοιαμίκι, τράβηξε τὸ σκούρο κουρτινάκι, καὶ μούδειξε τὸ ἴσιο ἐκεῖνο τραπέζι πού εἶχε κι' αὐτός.

— Δὲν εἶχε τίποτ' ἄλλο; τίποτε βιβλία, χαρτιά;

— Οὔτε ἐρημερίδα παιδί μου!

Αἰσθάνθηκα μέσα μου μιὰν ἄγρια θλίψη, καὶ ἀλλόκοτο, καὶ σὰν ἐπανάσταση. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔβγαλε τῆς μπροστὰ μου ὁλοζῶνταν ἡ ἀσκητικὴ καὶ πένθιμη εἰκόνα τῆς ζωῆς του. Ἀνχωρητῆς καὶ νοσταλγὸς ὅπως ἦταν μίξ ἄλλης ἀτελευτήτης πνευματικῆς ζωῆς, ἐπεριρρόνησε ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι

πού μού τὸν ἔφερε, μὰ! δὲ θυμᾶμαι νὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶναι τώρα, ἦτανε νομίζω γαίτονας, δὲ μούπε τίποτε.

Πεῖναγε! Κάποτε τὸ πῆγα λίγο φαγὶ πού εἶχα κάνει. Τὸ δέχτηκε καὶ μὲ εὐχαρίστησε. Καὶ γυρνώντας εἶπε ἀπλᾶ μού εἶπε:

— Κυρὰ Μαρουδιά! νάξερεις τί χρέμα ἐξόσφα ἐγὼ!

Σὰν τοῦφερνε ἡ πλύστρα τὰ ρουχαλάκια του, τῆς ἔδινε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πλυσιτικά, κρυφὰ στὸ χέρι καὶ τὸν κόπο της. Ἄ! ἦταν ἄνθρωπος αὐτός! ἤξερε κι' ἀπὸ φτώχεια κι' ἀπ' ὄλα!

Ἀκούμπησε τὸ χέρι της πάνω στὸν ὄμο μου, καὶ συγκινημένη ὅπως ἦτανε μού λέει:

— Καλὰ κἀνατε πούρβατε νὰ μὲ ρωτήστε... ποιὸς ξέρει πόσο καιρὸ θὰ ζήσω ἀκόμη!... ἄραγες θὰ βρεθοῦνε οἱ ψυχές μας ἐκεῖ στὸν ἄλλο κόσμο;... πού!... αὐτὸς, μὲ τὰ ἔργα ποῦκανε, θάγῃ μεγάλη θέση!... ἐσυμπέρανε μονάχη της.

Κι' ἔμεινε γιὰ λίγες στιγμὲς ἀφωνὴ ἢ ποιὸς ξέρει σὲ τί ἀπόρρητα νὰ σταμάτησε ὁ λογισμὸς της!

Σὲ λίγο:

— Ἐλα νὰ δῆς τώρα καὶ τὸ δωμάτιό του.

Μὲ πῆρε, ἀφοῦ πρῶτα ἔσκυψε ἐκεῖ σὲ μιὰ γωνιά τοῦ ξύλινου χαγιατοῦ πού τὴν ἔχει γιὰ κουζίνα, ἀπάνω ἀπὸ τὰ τσοκαλάκι πού ἔβραζε τὸ φαγὶ της καὶ τὸ γύρισε γιὰ νὰ μὴ κολλήσῃ. Ἐκῆνα εἶπε καὶ εἶδα τὸ δωμάτιό του!

Εἶνε ἀπὸ κάτω ἀπὸ μιὰ ταρτασοῦλα, χωμένο πλάι σὲ μιὰ πέτρινη σκάλα πού κατεβαίνει σὲ μιὰ μισοστρωμένη αἰθῆ. Κατεβήκαμε μαζὶ τὰ φαγωμένα στενά σκαλάκια κι' ἐκείνη μὲ τὸ ζωηρὸν γεροντικὸ της χέρι, μούδειχνε ποιὸ ἦταν τὸ δωμάτιό πού νοίκιασε ἐδῶ καὶ εἶκοι χρόνια ὁ Παπαδιαμάντης γιὰ 3 κὰν γιὰ 5 δραχμὲς τὸ μῆνα! Στὸ τελευταῖο σκαλί, δεξιὰ ὅπως βλέπεις τὴ μιὰ πλευρὰ του, μὲ κατὶ σκαλισμάτα βυζαντινὰ—ἐβρημα τοῦ σπιτιοῦ τὸν καιρὸ πού σκάβανε τὰ θεμέλιά του, — ἔχει ἓνα πηγίδι. Ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρὰ του τὸ φωτίζει ἓνα τόσο δά παραθυράκι, πού στὸ σπασμένο τοιαμίκι του κρέμεται κάποιονε κουρτινάκι ἀπὸ δέιμο το σκούρο. Μικροῦλάκι ὅπως εἶναι καὶ χαμηλό - χαμηλό, ἔχει ὄψη κελιοῦ. Ἐχει πορτοῦλα δική του! κι' εἶναι τόσο μοναχικό, ὅπως ἦταν κι' ἡ ψυχὴ του!

— Ὅταν ἦρεθε δὲν εἶχε τίποτε... μιὰ βελίντζα ἄγρια σὰν κι' αὐτὲς πού ὑφαίνουν στὰ χωριά, διπλὴ πάνω σὲ δυὸ σανίδας μὲ δυὸ στρίπδα... Τὰ ρουχαλάκια του πού ἀλλάζες... μὰ κερκελούκα... κι' ἔνα κουτσὸ τραπέζι πού εἶχα καὶ τοῦδωνα νά! Αὐτὸ πού βλέπεις αὐτὸ στὴ γωνιά...

Κι' ἀπ' τὸ σπασμένο τοιαμίκι, τράβηξε τὸ σκούρο κουρτινάκι, καὶ μούδειξε τὸ ἴσιο ἐκεῖνο τραπέζι πού εἶχε κι' αὐτός.

— Δὲν εἶχε τίποτ' ἄλλο; τίποτε βιβλία, χαρτιά;

— Οὔτε ἐρημερίδα παιδί μου!

Αἰσθάνθηκα μέσα μου μιὰν ἄγρια θλίψη, καὶ ἀλλόκοτο, καὶ σὰν ἐπανάσταση. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔβγαλε τῆς μπροστὰ μου ὁλοζῶνταν ἡ ἀσκητικὴ καὶ πένθιμη εἰκόνα τῆς ζωῆς του. Ἀνχωρητῆς καὶ νοσταλγὸς ὅπως ἦταν μίξ ἄλλης ἀτελευτήτης πνευματικῆς ζωῆς, ἐπεριρρόνησε ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι

πασιζῶνε μὲ χίλια δυὸ μέσα νὰ κερδίσουν. Ἐξῆσε σύμφωνα μὲ τὴν κλίση του.

Στάθως συνεπῆς καὶ δυνατὸς στὴ ζωὴ του, ὅπως ὑπῆρξε εἰλικρινῆς καὶ ὑπέροχος στὸ ἔργο του. Καμμιά φιλολογία. Ἀκουμπημένους στὴ θρησκεία, πού τοῦ ἦταν καταφύγιο στὰ τόσα ἐρωτήματα πού βασάνισαν τὸ νοῦ του, καὶ στὸν ἀπλὸ λαὸ, πού τὸν συνέδεαν κοινὸ πόνοι σὰν ἄνθρωπο πού ἔβγαινε ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὰ λαϊκὰ σπλάχνα, ἐζήτησε νὰ κλείσῃ ἐρημικὰ τὸ μοιραῖο κύκλο του ἐδῶ στὸν κόσμο, ὅμοια μὲ τὴ σκιά τοῦ σῦνεφου πού φεύγει πάνω στὴ γαλανὴ ἀπόμεκρη πλαγιά ἐνὸς βουνοῦ, ἔχοντάς τὸ θάρρος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἑαυτὸ του γιὰ νὰ τὸν κερδίσῃ, κι' ἔχι τὴν ἰκανότητα νὰ τὸν πουλᾷ ἢ νὰ τὸν ἐπιδικωνῇ σὰ βιτρίνα σιὸς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἐπῆρε τὸ σοφὸ δρόμο κι' ἀκολούθησε τὸ μονοπάτι τῆς μοναξιάς. Τὴ τὴν ἦβελε αὐτὸς τὴ θεοβώδικη ζωὴ πού κάνουνε οἱ ἄλλοι, οἱ κοσμικοὶ; Εἶχε μέσα του τὸ θεὸ, ἔβαν ἰδεῶδη κόσμος, γιὰ τὸν ὅποιον καὶ μονάχα ἐξόσσε! Ὅσοι ἔχοντες ζήσῃσιν κατὰ παράνομιον, αὐτοὶ μονάχα μπορούνε νὰ ποῦνε τί εἶναι στὸ ἄτομο πού γεννήθηκε γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα τέτοιο κίνημα.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

ἐπιρροὴ τῶν τελευταίων Φαναριωτῶν λογίων (μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ἐνοσούμε ἔχι μόνο ὄσους κατοικοῦσαν στὸ Φανάρι, ἀλλὰ καὶ γενικὰ ὄσους στὴν Κωνσταντινούπολη ἀκολευθοῦσαν τὴ σχολὴ τῶν) ἐπάνω στὴ γλώσσα καὶ τὴ φιλολογικὴ κίνηση πῆρε τὸ πρῶτο δυνατό χτύπημα μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ πρῶτου κυριολεκτικὰ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ στὴν Πόλη, «Φιλολογικὴ Ἠχώ», στὰ 1895.

Ἔως τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ σκῆπτρα τῆς λογοτεχνίας κρατοῦσαν οἱ καθαρευολόγοι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικῶ, τοῦ δασκάλου, τοῦ δημοσιογράφου, ἦταν σφιχτοδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ λογοτέχνη καὶ ποιητῆς λογαριαζόταν οἱ στιχοῦργοι ἕμνων πρὸς τὸ Σουλτάνο, τὸν Πατριάρχη, ἢ τοὺς εὐεργέτες τοῦ γένους.

Μιὰ ματιὰ στὴ γλώσσα τῶν Ἰδιόρρυθμων Στιχοῦρημάτων τοῦ Τανταλίδη, ἢ τῆς μεταφρασῆς σὲ ἀρχαιοπρεπέστατη γλώσσα τῆς Θεῆας Κωμωδίας τοῦ Δάντη ἀπὸ τὸ Μουσοῦρο πασοῦ φανερώνει καθαρὰ τὴ γνῶμη τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴ γλώσσα. Ἄς σημειώσωμε ὁμως παροδικὰ πῶς ἡ μετάφραση πού ἀναφέραμε, μ' ὄλη τὴν ἀκαλαίσθητη γλωσσικὴ της μορφῆ, εἶναι ἔργο εὐσυνείδητο, προσεχόμενον ἀπὸ ἄνθρωπο πού εἶχε σπουδάσει κατάβαθα καὶ γνώριζε πολὺ καλὰ τὸ θαυμασιὸ αὐτὸ ποιητικὸ ἀριστοῦργημα.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶν ἄλλων δημοτικιστῶν καὶ ἡ ἀναγέννηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας

μετὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ σκῆπτρα τῆς λογοτεχνίας κρατοῦσαν οἱ καθαρευολόγοι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικῶ, τοῦ δασκάλου, τοῦ δημοσιογράφου, ἦταν σφιχτοδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ λογοτέχνη καὶ ποιητῆς λογαριαζόταν οἱ στιχοῦργοι ἕμνων πρὸς τὸ Σουλτάνο, τὸν Πατριάρχη, ἢ τοὺς εὐεργέτες τοῦ γένους.

Μιὰ ματιὰ στὴ γλώσσα τῶν Ἰδιόρρυθμων Στιχοῦρημάτων τοῦ Τανταλίδη, ἢ τῆς μεταφρασῆς σὲ ἀρχαιοπρεπέστατη γλώσσα τῆς Θεῆας Κωμωδίας τοῦ Δάντη ἀπὸ τὸ Μουσοῦρο πασοῦ φανερώνει καθαρὰ τὴ γνῶμη τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴ γλώσσα. Ἄς σημειώσωμε ὁμως παροδικὰ πῶς ἡ μετάφραση πού ἀναφέραμε, μ' ὄλη τὴν ἀκαλαίσθητη γλωσσικὴ της μορφῆ, εἶναι ἔργο εὐσυνείδητο, προσεχόμενον ἀπὸ ἄνθρωπο πού εἶχε σπουδάσει κατάβαθα καὶ γνώριζε πολὺ καλὰ τὸ θαυμασιὸ αὐτὸ ποιητικὸ ἀριστοῦργημα.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶν ἄλλων δημοτικιστῶν καὶ ἡ ἀναγέννηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας

μετὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ σκῆπτρα τῆς λογοτεχνίας κρατοῦσαν οἱ καθαρευολόγοι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικῶ, τοῦ δασκάλου, τοῦ δημοσιογράφου, ἦταν σφιχτοδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ λογοτέχνη καὶ ποιητῆς λογαριαζόταν οἱ στιχοῦργοι ἕμνων πρὸς τὸ Σουλτάνο, τὸν Πατριάρχη, ἢ τοὺς εὐεργέτες τοῦ γένους.

Μιὰ ματιὰ στὴ γλώσσα τῶν Ἰδιόρρυθμων Στιχοῦρημάτων τοῦ Τανταλίδη, ἢ τῆς μεταφρασῆς σὲ ἀρχαιοπρεπέστατη γλώσσα τῆς Θεῆας Κωμωδίας τοῦ Δάντη ἀπὸ τὸ Μουσοῦρο πασοῦ φανερώνει καθαρὰ τὴ γνῶμη τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴ γλώσσα. Ἄς σημειώσωμε ὁμως παροδικὰ πῶς ἡ μετάφραση πού ἀναφέραμε, μ' ὄλη τὴν ἀκαλαίσθητη γλωσσικὴ της μορφῆ, εἶναι ἔργο εὐσυνείδητο, προσεχόμενον ἀπὸ ἄνθρωπο πού εἶχε σπουδάσει κατάβαθα καὶ γνώριζε πολὺ καλὰ τὸ θαυμασιὸ αὐτὸ ποιητικὸ ἀριστοῦργημα.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶν ἄλλων δημοτικιστῶν καὶ ἡ ἀναγέννηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας

μετὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ σκῆπτρα τῆς λογοτεχνίας κρατοῦσαν οἱ καθαρευολόγοι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικῶ, τοῦ δασκάλου, τοῦ δημοσιογράφου, ἦταν σφιχτοδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ λογοτέχνη καὶ ποιητῆς λογαριαζόταν οἱ στιχοῦργοι ἕμνων πρὸς τὸ Σουλτάνο, τὸν Πατριάρχη, ἢ τοὺς εὐεργέτες τοῦ γένους.

Μιὰ ματιὰ στὴ γλώσσα τῶν Ἰδιόρρυθμων Στιχοῦρημάτων τοῦ Τανταλίδη, ἢ τῆς μεταφρασῆς σὲ ἀρχαιοπρεπέστατη γλώσσα τῆς Θεῆας Κωμωδίας τοῦ Δάντη ἀπὸ τὸ Μουσοῦρο πασοῦ φανερώνει καθαρὰ τὴ γνῶμη τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴ γλώσσα. Ἄς σημειώσωμε ὁμως παροδικὰ πῶς ἡ μετάφραση πού ἀναφέραμε, μ' ὄλη τὴν ἀκαλαίσθητη γλωσσικὴ της μορφῆ, εἶναι ἔργο εὐσυνείδητο, προσεχόμενον ἀπὸ ἄνθρωπο πού εἶχε σπουδάσει κατάβαθα καὶ γνώριζε πολὺ καλὰ τὸ θαυμασιὸ αὐτὸ ποιητικὸ ἀριστοῦργημα.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶν ἄλλων δημοτικιστῶν καὶ ἡ ἀναγέννηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας

μετὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ σκῆπτρα τῆς λογοτεχνίας κρατοῦσαν οἱ καθαρευολόγοι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικῶ, τοῦ δασκάλου, τοῦ δημοσιογράφου, ἦταν σφιχτοδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ λογοτέχνη καὶ ποιητῆς λογαριαζόταν οἱ στιχοῦργοι ἕμνων πρὸς τὸ Σουλτάνο, τὸν Πατριάρχη, ἢ τοὺς εὐεργέτες τοῦ γένους.

Μιὰ ματιὰ στὴ γλώσσα τῶν Ἰδιόρρυθμων Στιχοῦρημάτων τοῦ Τανταλίδη, ἢ τῆς μεταφρασῆς σὲ ἀρχαιοπρεπέστατη γλώσσα τῆς Θεῆας Κωμωδίας τοῦ Δάντη ἀπὸ τὸ Μουσοῦρο πασοῦ φανερώνει καθαρὰ τὴ γνῶμη τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴ γλώσσα. Ἄς σημειώσωμε ὁμως παροδικὰ πῶς ἡ μετάφραση πού ἀναφέραμε, μ' ὄλη τὴν ἀκαλαίσθητη γλωσσικὴ της μορφῆ, εἶναι ἔργο εὐσυνείδητο, προσεχόμενον ἀπὸ ἄνθρωπο πού εἶχε σπουδάσει κατάβαθα καὶ γνώριζε πολὺ καλὰ τὸ θαυμασιὸ αὐτὸ ποιητικὸ ἀριστοῦργημα.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶν ἄλλων δημοτικιστῶν καὶ ἡ ἀναγέννηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας

μετὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ σκῆπτρα τῆς λογοτεχνίας κρατοῦσαν οἱ καθαρευολόγοι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ κληρικῶ, τοῦ δασκάλου, τοῦ δημοσιογράφου, ἦταν σφιχτοδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ λογοτέχνη καὶ ποιητῆς λογαριαζόταν οἱ στιχοῦργοι ἕμνων πρὸς τὸ Σουλτάνο, τὸν Πατριάρχη, ἢ τοὺς εὐεργέτες τοῦ γένους.

Τὸ κακὸ ὁμως δὲν ἔξοσσε μ' ὄλη τὴν ὄρη τῆς διαρκῶντας ἡ ἐκδοσὴ τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχῆς», ἔξοσσε πολὺ ἀργότερα.

Στὸ περιοδικὸ συνεργάστηκαν οἱ καλύτεροι λογοτέχνες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Πόλη.

Ἡ Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου δημοσίεψε σειρὰ διηγημάτων, γεμάτων παρατηρητικότητας κι' εὐφυΐας, ὁ Γρυπάρης συνέντευκα κι' ἄλλα ποιήματα, πού συνάχθησαν κατόπι στὸν τόμο του «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες», ὁ Νίκος Φαληρέας μπέης μὲ τὸ ψευδώνυμο Ἀμουριανὸς διηγήματα, τὰ ὅποια τραβοῦσαν πάλιν τὸ θαυμασμὸ τοῦ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.

Συμμετείχαν ἐπίσης ὁ Ψυχάρης, ὁ Φιλήντας, ὁ Πάλλης, ὁ Ἐφταλιώτης, ὁ Ξενόπουλος, ὁ Μαλακάσης κ.λ.π.

Ἐκεῖ πρωτοεμφανίστηκαν καὶ πολλοὶ νέοι Κωνσταντινουπολίτες ποιητῆς καὶ λόγιοι.

Εἶναι περιττὸ νὰ τονισθῇ ὅτι τέτοιου εἶδους περιοδικὸ, αὐστηρὰ λογοτεχνικὸ καὶ δημοτικιστικὸ ζῆμα μόνον χρηματικὴ ἦταν δυνατό νὰ φέρῃ στοὺς ἐκδότες του.

Συχνὰ συνήντησα τὸ διευθυντὴ τοῦ Νίκο Φαληρέα μπέην νὰ περνᾷ βιαστικὰ τὴ γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ, γιὰ νὰ πάῃ νὰ πληρώσῃ ἀπὸ τὸ μικρὸ μισθὸ τοῦ τῶ τυπωτικὰ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὸ χαρτί τὸ χαρτοπωλεῖο.

Ἐπειτα ἦταν κι' ἄλλο κακὸ, οἱ μισθοὶ δὲν πληρώνονταν ταχτικά ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴ Κυβέρνηση καὶ ὁ δύστυχος διευθυντῆς διάθετε τότε γιὰ τὸ περιοδικὸ, ἂν τοῦ βρισκόταν, καμμιά μικρὴ οἰκονομία.

Ὅταν τὸν συναντοῦσα σὲ τέτοιες περιστάσεις μὲ ἔσφιγγε γρήγορα τὸ χέρι γιὰ νὰ μ' ἀποχαρῆται. Βιαζόταν.

Ἐγὼ ἔστρεφα κατόπι τὸ κεφάλι γιὰ νὰ παροκολούθησα τὴ φευγάλα του.

Ἄνογις κολοσσιαῖα βήματα, ἐνῶ οἱ ποδιές τῆς ρεδιγκότας τοῦ ἀνέμιζαν κι' ἡ φουδὸντα τοῦ φεσοῦ τοῦ κουνιόταν στὸν ἀέρα.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ «Φιλολογικὴ Ἠχώ» συντηρήθηκε ἓνα χρόνον.

Ἡ ἐκδοσὴ τῆς σημείωσε ἓνα σταθμὸ ἔχι μονάχα στὴν Κωνσταντινουπολίτικη μὰ καὶ σὸ ὀλόκληρη τὴν ἐλληνικὴ λογοτεχνία, ἀφοῦ ἔσπινθη μ' αὐτὴν ἓνα μεγάλο ἐλληνικὸ κέντρο ὅπως ἦταν τότες ἡ Πόλη.

Ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή της χρονολογεῖται καὶ οἱ λογοτεχνικοὶ καὶ γλωσσικοὶ ἀγῶνες ἐκεῖ πέρα, στοὺς ὁποίους πῆρε μέρος κι' ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ', ληρομωνῶντας ὅτι δὲν ἦταν δική του δουλειὰ τὰ τέτοια.

Μετὰ ἓνα χρόνον διακοπῆς ἡ «Φιλολογικὴ Ἠχώ» ἐπανεκδόθηκε ἀπὸ λόγιους νέους, τότε, μέσα στοὺς ὁποίους βρέθηκε νὰ εἶναι κι' ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ.

Εἶχε τότε τὸ περιοδικὸ πιὸ ριζικὸ καὶ πιὸ ἀνατρεπτικὸ ἀκόμη πρόγραμμα. Κατὰ δυστυχία βιάστανε λίγο.

Ὅταν εἶδε τὸ φῶς τρίτη φορὰ, ὁ διευθυντῆς της προσπάθησε συνθηκολογώντας λίγο μὲ τὸ κοινὸ νὰ τὴν κρατήσῃ.

Ἀποτύχησε ὀλίγη.

Ἐκτοτε δὲν μπόρσενε πιά νὰ ἐκδοθῇ. Τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως παραγράφηκε, κι' ἡ μικρὴ πεῖρα τῆς ἀποτυχίας τόσον κόπων, καθῶς κι' ἡ δυσκολία ν' ἀποκτηθῇ καινούργιον προνόμιον, στέρησε γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν Πόλη ἀπὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ.

Ἡ ἀνακήρυξη τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος διευκόλυνε τὴν ἐκδοσὴ νέων περιοδικῶν, κι' ἄρχισε τότε καινούργια φιλολογικὴ ζωὴ στὴν Πόλη, δυστυχῶς ὁμως γιὰ πολὺ λίγον καιρὸ.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

Τί προτείνει η κ. Χατζημιχάλη

Για το νέο βιβλίο και τη δράση της Κας Χατζημιχάλη, που υπήρξε από το πρώτο φύλλο πολύτιμη συνεργάτις των «Ελληνικών Γραμμάτων», θα γράψουμε πλατειά. Εκείνο που ενδιαφέρει τη στήλη αυτή είναι μερικά πολύ θετικά πράγματα που προτείνει η κ. Χατζημιχάλη στο τελευταίο της αυτό βιβλίο.

Η σημασία της λαϊκής τέχνης είναι μεγάλη και η μελέτη της βοηθά σημαντικά στην κατανόηση της ζωής και της ψυχικής διαθέσεως ενός λαού. Δεν είναι ζήτημα που μπορεί ν' απασχολήσει ώριμα μόνον άτομα, αλλά είναι εθνική υπόθεση. Όπως οι παραδόσεις και τα τραγούδια ενός λαού φανερώνουν πώς σκέπτεται αυτός ο λαός και πώς αντικρίνει τη ζωή, έτσι και τα δημιουργήματα της διακοσμητικής τέχνης φέρνουν τη σφραγίδα της ψυχικής του ζωής και διαθέσεως. Όπως η ύπαρξη κοινής εθνικής γλώσσας δυναμώνει την Εθνική συνείδηση, έτσι και η κοινή αισθητική που θα μορφωθεί από την μεγάλη παρακαταθήκη της λαϊκής μας τέχνης θα δημιουργήσει την αισθητική φυσιογνωμία μιας χώρας. Από τα αδόκητα δημιουργήματα της λαϊκής μας τέχνης θα πηγάζει μια ανεπτυγμένη και τελειοποιημένη νεοελληνική τέχνη, γιατί τα δημιουργήματα αυτά βγαίνουν από την πραγματικότητα μέσα εις την όποιαν ζει ένας λαός και είναι ζυμωμένα με τις ιδιότητες και τον ομαδικό χαρακτήρα του. Και ένας λαός τότε μόνον προοδεύει, όταν προσπαθεί να δημιουργήσει κάτι σύμφωνον με την φύσιν του, τη ζωή του, το παρελθόν του, όταν φροντίζει να μελετά τον εαυτό του και να στηρίζεται επάνω σ' αυτόν.

Όσο λοιπόν κι' αν ιδιώτες οι άλλες οργανώσεις βοηθήσουν την ανάπτυξη της λαϊκής μας τέχνης, χρειάζεται παράλληλα το κράτος να λάβη τα ακόλουθα μέτρα που προτείνει η κ. Χατζημιχάλη.

1) Να ιδρύση κατά τόπους μουσεία που θα συγκεντρώνουν και θα περισώζουν τα μάλλον αξιόλογα αντικείμενα της λαϊκής μας τέχνης. Τα μουσεία αυτά δεν θα έχουν σκοπό αποκλειστικά επιστημονικό, αλλά θ' ανταποκρίνονται και εις εκπαιδευτικό καθήκον.

2) Να προστατεύση με την υποστήριξη του ήθικως και υλικώς τους καλούς τεχνίτες και μικροτεχνίτες, που σήμερα φτωχίζουν, γιατί αυτοί κατέχουν πολλές τεχνικές μεθόδους που μας είναι άγνωστοι.

3) Να ιδρύση σοβαρά σχολή διακοσμητικών τεχνών στην οποία θα διδάσκεται η ελληνική χειροτεχνία και

βιοτεχνία, που βασίζονται στα πρότυπα της λαϊκής τέχνης.

4) Ν' απαγορευθή στις ανατολικές εκκλησίες να χρησιμοποιούν εκκλησιαστικά είδη ξένης προελεύσεως. Θα έπρεπε δηλαδή να επιβληθή να είναι Ελληνικά έργα όλα τα σκεύη, ορειχάλκινα, μανουάλια, πολυέλαιοι, εικονοστάσια, εξαπτέρυγα, φανάρια, δισκοπότρηρα, αρτοφόρια, επικαλύμματα της αγίας τραπέζης, κ. ά. Με αυτό το μέσον θα έδιδετο μια σημαντική ενίσχυση στην βιοτεχνία.

5) Τέλος να εισαγάγη τη λαϊκή τέχνη στο σχολείον για να βασισθή το γούστο των παιδιών επάνω στα θεμέλια της Ελληνικής ζωής. Για τη διδασκαλία της λαϊκής μας τέχνης στα σχολεία η κ. Χατζημιχάλη έχει αναλυτική σχεδόν μελέτη και έχει εσοί λόγοι αντικρούσει και έμβαθύνει στο ζήτημα.

Όλα όσα προτείνει, πλην της ιδρύσεως σχολής διακοσμητικών τεχνών, που μπορούμε πια να πούμε πως υπάρχει μετά την ίδρυση της Σιδιτανειδείου, είναι μέτρα απαραίτητα, σαφά, που δίχως καμμιά αναβολή πρέπει να λάβη το Κράτος.

Για τη μελέτη της ζωής του Παπαδιαμάντη

Οι αναγνώστες μας θα παρετήρησαν ότι από πολύ καιρό το περιοδικό επίμονα και συστηματικά συλλέγει υλικό για το έργο και τη ζωή του Παπαδιαμάντη. Ακόμη γνωρίζουν ποιά είναι η γνώμη του για τον μοναδικόν αυτόν πνευματικόν άνθρωπο και πόσο σημαντικό θεωρεί το έργο του για τη πνευματική μας ζωή. Τώρα τελευταίως, χάρις στις ενέργειές μας, πολλοί λόγοι καταπατήθηκαν με τη συλλογή του πολυτιμου αυτού υλικού. Σε προηγούμενα φύλλα ο κ. Γιαλούρης μας πληροφόρησε για δυο άγνωστα μνημόσυνα του Παπαδιαμάντη που οργάνωσαν οι φιλολογικοί κύκλοι της Κωνσταντινουπόλεως, ο κ. Δρίβας για μια χαριτωμένη και πολύ χαρακτηριστική σκηνή στη Δεξαμενή και στο σημερινό τεύχος για το σπίτι της κυρά Μαρουδιάς στο όποιο έμενε, και που τόσο όμορφα έσχεδιάσε ο ζωγράφος Σ. Βασιλείου. Όλα αυτά που αποτελούν μια συμβολή στη μελέτη της ζωής του είναι σημαντικώτατα στοιχεία προωρισμένα να βοηθήσουν πολύ όποιον καταπιαστεί συστηματικά να μελετήσει αυτό τον άνθρωπο και το έργο του. Για το λόγο αυτό θα εξακολουθήσουμε να δημοσιεύουμε τις πολυτιμες αυτές συμβολές — όποτε υπάρχουν — με την ελπίδα πως με τον καιρό το υλικό θα είναι πλούσιο και διαφωτιστικό.

Δεν αρέσει να λησμονούμε

Ο κ. Λύχνος με την «Πειθαρχία» του επιχειρεί να κάμει εις την πολιτική τι έκαμαν τα «Ελληνικά Γράμματα» εις την περιοχή της πνευματικής ζωής. Πόσες φορές έγράψαμε για τους τριβύλους που έμποδίζουν τη σπορά στην άμπελο της πνευματικής ζωής, και πόσους άγώνες σκληρούς έχομε να επιδείξομε στο διάστημα μιας τριετίας έναντι των κίβδηλων πνευματικών νομισμάτων, που με τόση άνεση κυκλοφορούσαν. Μεγαλόσχημοι ποιητές, συγγραφείς, σκηνοθέτες, πολιτικοί έννοιωσαν πολλές φορές τον σκληρό έλεγχο αυτού του περιοδικού. Όλοι γνωρίζουν πόσο επικίνδυνοι ήσαν αυτοί οι άγώνες και μπορούμε να επιδείξομε άπειρα γράμματα σοβαρών άλλ' άτομων ανθρώπων που μάς συνεβούλευσαν ν' αφήσωμε κατά μέρος τη σκληρή πολεμική, ιδιαίτατα έναντι των φερμών. Και όμως ποτέ δεν υπεχωρήσαμε και ο χρόνος, ο μεγαλύτερος και δικαιοτέρος κριτής όλων των πραγμάτων και των προσώπων, δικαιώνει κάθε μέρα τις απόψεις αυτού του περιοδικού και ξεγυμνώνει τα κίβδηλα νομίσματα. Για όλα αυτά τα πολύ γνωστά δοκίμασαμε μια κατάπληξη, όταν διαβάσαμε στην «Πειθαρχία» ένα γράμμα του καθηγητού κ. Α. Αδαμαντίου, ανθρώπου που γνωρίζει πολύ καλά τους άγώνες των «Ελληνικών Γραμμάτων», να γράφη περι μιας σταυροφορίας, που φαίνεται πως τώρα την βλέπει ν' αρχίζει, ενώ έχει αρχίσει πρό τριετίας, και ο κ. Λύχνος έρχεται να επεκτείνη το μέτωπον αυτού του άγώνος, ελέγχων και την πολιτική ζωή του τόπου μας. Ο κ. Καθηγητής δεν πρέπει τόσο εύκολα να λησμονη άγώνες που γνωρίζει πολύ καλά πως άρχισαν και πως συνεχίζονται.

Ο Όμιλόν Κινηματογράφος

«Όμιλόν κινηματογράφος» είναι δίχως άλλο μια σοβαρά κατάκτηση του ανθρώπου. Δεν είμεθα διατεθειμένοι ούτε να ταραχθούμε γι' αυτό από φόβο μήπως ο κινηματογράφος γίνει ο τάφος του θεάτρου, ούτε να συμμερισθούμε τη γνώμη όσων με περιφρόνηση αντικρίζουν το ζήτημα του κινηματογράφου. Τίποτε από τα δύο. Υπάρχει βέβαια ένα θέατρο που έχει απόλυτως δικίο να φοβάται τον τελειοποιημένο κινηματογράφο. Και το θέατρο αυτό είναι η επιθεώρηση και το έλαφρό έργο, που δεν έχουν καμιά απόλυτως καλλιτεχνική αξία. Ο ποιητής, ο πραγματικός, δεν έχει να φοβηθή καμμιά μηχανική κατάκτηση, γιατί τα όπλα του δεν είναι εύκολο να κατασκευασθούν και να γίνουν χρήσιμα στα χέρια όποιουδήποτε άλλου. Ο ποιητής λοιπόν θα μένη και θα ξεχωρίζη πρώτος ανάμεσα σε όλα κι' αklόνητος από κάθε μεριά. Τη στιγμή λοιπόν που η αληθινή τέχνη, που ο ποιητής, δεν έχουν τίποτε να πάθουν απόμια μηχανική κατάκτηση, κανένας σοβαρά δεν νοιάζεται για την τύχη του έλαφρου θεάτρου. Όσο για τον κινηματογράφο, αυτός έχει με τις νεώτερες τελειοποιήσεις να παίξη έναν σημαντικό ρόλο στη ζωή μας. Πολλά ώραια πράγματα που έσθοναν με τον άνθρωπο ο κινηματογράφος θα τα διατηρή. Έτσι θ' άκούομε ένα καλό

τραγούδι όπου δήποτε κι' αν είμαστε, κι' οσαδήποτε χρόνια κι' αν πέρασαν θα μπορή ένας πολιτικός να μιλά σε χιλιάδες αίθουσες ταυτόχρονας ή φωνή και το παίξιμο του Σαλιάπιν δεν θα σβύσουν με το θάνατό του και ποιός ξέρει με νεώτερες τελειοποιήσεις τί σημαντικές υπηρεσίες μπορεί να προσφέρη ο όμιλόν κινηματογράφος. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν η εμφάνισή του αξίζει να χαιρετισθή ως μία ωραία κατάκτηση που έκαμε ο άνθρωπος, κατάκτηση προωρισμένη να τον υπηρετίση σημαντικά.

Οι ωρομετάριοι συγγραφείς

Το άρθρο της κ. Έλένης Ίσδόλσκυ για την μεταπολεμική προλεταριακή φιλολογία, που έδημοσιεύσαμε στη στήλη της ξένης πνευματικής ζωής του περασμένου φύλλου, είναι μια εργασία που την χαρακτηρίζει βαθειά παρατήρηση και απόλυτη αντικειμενικότητα. Αν και η κ. Ίσδόλσκυ δεν έχει καμιά σχεδόν πνευματική συγγένεια με τη Μαρξιστική νοοτροπία, κατορθώνει στις κριτικές της να μνη επηρεάζεται από τις προσωπικές της προτιμήσεις, αλλά να βλέπη αντικειμενικά και να κρίνη το κάθε τι μέσα στη δική του ατμόσφαιρα και με τα δικά του στοιχεία. Κατορθώνει ν' ανακαλύπτη τις αρετές, εκεί που ένας φανατικός δεν θα έβλεπε παρά ψεγάδια κάθε λογής και κατορθώνει να δείχνει στον αναγνώστη της τι πολύτιμο έχει να άντλήση από κάθε προσάθεια και κάθε εκδήλωση.

Γι' αυτόν το λόγο τα άρθρα της, οι μελέτες της, διαβάστηκαν πάντοτε με ζωηρό ενδιαφέρον από τον πνευματικό κόσμο ανεξαρτήτως ιδεών και τάσεων και έθεωρήθηκαν συμβολές πολυτιμες για την κατανόηση πολλών έργων και κινημάτων.

Το τελευταίο της άρθρο που έδημοσιεύσαμε, για τους προλεταρίους συγγραφείς, δίνει μια πλήρη ιδέα των πιο χαρακτηριστικών εκδηλώσεων της συγχρόνου ρωσικής λογοτεχνίας και μάς παρουσιάζει τρεις νέους συγγραφείς από τους όποιους ο ένας, ο Φαντέιφ, είναι λογοτέχνης με ισχυρό ταλέντο και άνθρωπος με πλούσιο ψυχικό περιεχόμενο.

Έλπίζομε και στο μέλλον να δώσωμε και άλλα παρόμοια άρθρα της Ίσδόλσκυ ή και άλλων που να πληροφοροούν τον Έλληνα αναγνώστη τόσο άρτια για την ξένη πνευματική ζωή.

Η σχολή καλών τεχνών

Για τη σχολή καλών τεχνών γίνονται συζητήσεις στις όποιες δεν λείπει η υπερβολή. Πρόκειται για τη θέση του διευθυντού που διεκδικούν όχι λίγοι. Ρωτούμε λοιπόν έμεις αν είναι ανάγκη η σχολή να έχη και ιδιαίτερο διευθυντή. Η μήπως η δουλειά θα γινόταν η ίδια αν η σχολή υπήγετο στη γενική διεύθυνση του πολυτεχνείου, και ίσως καλύτερη, αφού θα έλειπεν έτσι η άφορμή τόσων ασκόπων συζητήσεων και προστριβών; Ρίχνομε άπλως την ιδέα. Οι πιο μεμνημένοι άς απαντήσουν.

ΤΑ ΔΥΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙΑ ΠΟΥ ΕΦΑΓΑΝ ΕΙΚΟΣΙΟΚΙΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Ιδιώς του λέοντος, του «βασιλέως των ζώων», παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Την παρακάτω ιστορία την αποσπούμε από το σημειωματάριο του κ. Πάττερσον, που διηγείται με δραματικές λεπτομέρειες τα γεγονότα που συνέβησαν, όταν κατεσκευάζετο μία σιδηροδρομική γραμμή στην Ανατολική Αγγλική Αφρική.

Ο λέων δεν συνειθίζει να επιτίθεται στον άνθρωπο παρά τη γενική αντίληψη που επικρατεί, πως ο λέων είναι ένα από τα γενναιότερα ζώα, στην πραγματικότητα συμβαίνει το αντίθετο: ο λέων είναι πολύ δειλός.

Όταν όμως δοκιμάσει μία φορά το ανθρώπινο κρέας, το προτιμά από κάθε άλλο: άποκατό μάλιστα και θάρρος και το κυνηγά μανιωδώς, εκεί ιδίως όπου βρίσκεται σε μεγαλύτερη αφθονία από το άλλο κυνήγι. Εξ άλλου ο άνθρωπος πιάνεται εύκολότερα από τα ζώα.

Στην Ανατολική Αγγλική Αφρική κατασκευάζαν το 1895 μία σιδηροδρομική γραμμή. Η κατασκευή είχε φθάσει έως το χωριό Τσάβο. Η γύρω περιοχή ήταν τελείως έρημος, μόνο λίγοι χαμηλοί θάμνοι και αγάθια εφύτρωναν.

Μία ημέρα δύο κούλεις (ινδοί εργάτες) ξάδθηκαν, χωρίς να βρεθεί κανένα ίχνος τους. Κανείς δεν έδωσε προσοχή. Υπέθεθη ότι κάποιο έγκλημα θα είχε γίνει, πράγμα φρικώδες μέσα σε έναν πληθυσμό που άπετελειτο από κάθε είδους στοιχειά.

Επειτα όμως από λίγο καιρό ένας Ινδός εργάτης, χάθηκε κι' αυτός, όχι όμως μυστηριωδώς αυτήν τη φορά. Ο Ινδός έκοιμώταν με καμιά δωδεκαριά άλλους εργάτες σε μία σκηνή. Η ζέση ήταν πολύ δυνατή και είχαν άφρισε άνοικτη την πόρτα για να παίρνουν άερα. Κατά τα μεσάνυχτα ένας λέων φάνηκε στην πόρτα, έπεσοκόπησε τη σκηνή και, ήσυχα-ήσυχα, έπιασε τον Ινδό από το λαιμό και τον έσυρε έξω άκούσθησαν φωνές για λίγη ώρα και έπειτα όλα έπαυσαν: ο άνθρωπος είχε πεθάνει.

Το πρωί ήκολούθησαν τα ίχνη του λιονταριού και έφθασαν ως ένα σημείο, όπου ηδραν τα σπασμένα κόκκαλα του Ινδού, με λίγα κομμάτια κρέας επάνω τους. Το κεφάλι ήταν σχεδόν άνεπαφο και το έφεραν στο κονάκι για να πιστοποιήσουν την

ταυτότητά του. Τα πράγματα έδειχναν πως δεν επρόκειτο για ένα λιοντάρι, αλλά δύο από τα επικίνδυνα αυτά σαρκοφάγα είχαν λάβει μέρος στο συμπόσιο.

Από τότε κάθε δεύτερη, κάθε τρίτη το πολύ μέρα, κάποιος εργάτης εξαφανιζόταν στο νοσοκομείο μάλιστα τα λιοντάρια έκαμαν θραύση. Φαίνεται πως το κρέας των άρρώστων τους άρεσε. Οι γιατροί μετέφεραν τότε το νοσοκομείο. Κόπος άδικος: τα λιοντάρια έπετέθησαν πάλι σ' αυτό. Έβαλαν αγάθια έξω από τις σκηνές. Τα λιοντάρια τα έπληθσαν. Άνέβηκαν άνωθροποι στα δέντρα και καιοφυλακτούσαν τα λιοντάρια όμως έπετίθεντο άλλου, και πάντοτε ένας ή περισσότεροι ίθαγενείς έπλήρωναν με τη ζωή τους την όρεξη των θηρίων. Μία μέρα ένας λέων έπετέθη εναντίον του κ. Πάττερσον, εκείνου που διηγείται αυτήν την ιστορία, και του γιτρού του νοσοκομείου. Ο κ. Πάττερσον όμως επρόφθασε να πυροβολήση και ο λέων έφυγε τρέχοντας.

Φαίνεται ότι το επεισόδιο αυτό τρόμαξε πολύ τους λέοντες, γιατί για κάμποσον καιρό δεν έδωσαν άφορημή να ξαναμλήσουν γι' αυτούς. Οι άνθρωποι μάλιστα είχαν άρχισει να λησμονούν τις συγκινήσεις που έτράβηξαν και να διηγούνται τα κωμικοτραγικά επεισόδια της εποχής που έζούσαν κάτω από την τρομοκρατία των λεόντων, όπως το επεισόδιο ενός Έλληνος που έκοιμώταν στη σκηνή του πάνω σ' ένα στρώμα. Ο λέων τον έπισκέπτεται αλλά, καθώς ήταν βιαστικός, δεν προσέχει, και αντί να πάρη τον άνθρωπο, παίρνει το στρώμα. Ο ευτυχής Ρωμής που διέφυγε από το στόμα του λέοντος ξυπνά χωρίς γρατσουνιά καταλαβαίνει όμως την κατάσταση και σκαρφαλώνει βιαστικά σ' ένα δένδρο, όπου έμεινε ως το πρωί, και μόνο αφού ανέτειλε ο ήλιος τόλμησε να κατεβή.

Ο λέων όμως δεν είχε λησμονήσει πόσο ευχάριστο είναι το ανθρώπινο κρέας και σε λίγον καιρό έκαμε πάλι την εμφάνισή του, τρώγοντας άλλον ένα δυστυχή Ινδό. Ο κ. Πάττερσον επρόφθασε ένα μεγάλο ξύλινο μηχανήμα, όπου έπήγαναι δύο τρεις άνθρωποι για δόλωμα, και όπου, άμα έηλδοσε ο λέων συνελαμβάνετο στη φάκα ενόψ συγχρόνως έκλεινε μία πόρτα και προσηύλασε τους ανθρώπους. Μία μέρα εκλείσθησαν μέσα τρεις στρατιώτες. Ο λέων έπετέθη πραγματικώς και έπιάσθησε στη φάκα. Τόσος όμως ήταν ο τρόμος των στρατιωτών, που ενόψ θα μπορούσαν να έγγισουν τον λέοντα με την κάννη του όπλου τους και να τον σκοτώσουν άσφαλώς, έφριξαν προς όλες τις διευθύνσεις, εκτός εκείνης που ήταν ο λέων. Οι λίγες σφαίρες που έπεσαν μέσα στη φάκα του λέοντος, αντί να εύρουν αυτόν ηδραν την

πόρτα, την έσπασαν και επέτρεψαν στο θηρίο να φύγη σών και άβλαβές.

Ο ένας μετά τον άλλον νέοι διαρκώς Ινδοί και μαύροι έφεραν θύματα του λέοντος. Μετά το επεισόδιο του μηχανήματος του κ. Πάττερσον οι λέοντες έφοβήθηκαν για λίγον καιρό να έπιτεθούν στο κονάκι. Έπειτα όμως από καμιά δεκαριά ήμέρες ο κ. Πάττερσον είδε έναν εργάτη να φθάνη τρέχοντας και να του διηγείται πως ο λέων έπετέθη σε έναν άνθρωπο, αλλά επειδή εκείνος κατώρθωσε να τον άποκορήση, έφρίχθη σε ένα γάιδαρο. Ο κ. Πάττερσον όπλισθη βιαστικά και έτρεξε στο μέρος που του υπέδειξε ο εργάτης: οι λέοντες είχαν άρχισει το γεύμα τους. Όταν ο κ. Πάττερσον έπληθισσε, έφυγαν άμέσως. Οι Ινδοί είχαν άρχισει να νομίζουν πως τα λιοντάρια ήταν μαγεμένα και πως δεν μπορούσαν με κανένα τρόπο να πιασθούν. Ο κ. Πάττερσον όμως έγύρισε εκεί όπου είχε βρεί τα λιοντάρια να τρών το ζωό. Δεν είχαν προφθάσει να το φάν όλόκληρο, μόλις είχαν φάει την ουρά. Ο κ. Πάττερσον, ξερόντας πως ο λέων συνειθίζει να επιστρέψη στη θέση όπου άφισε τροφή, για να την άποτελειώση, έβαλε εκεί κοντά μία σκοπιά, ύψους τεσσάρων μέτρων, και εκλείσθη μέσα για να παραφυλάξη.

Τη νύκτα ο λέων έφθασε άντελήφθη όμως την παρουσία του ανθρώπου και έγκατέλειπε τον γάιδαρο για να ριχθή στον κ. Πάττερσον. Ο κυνηγός είχε μεταβληθεί σε θήραμα. Υπερηνίκησε όμως τη συγκίνησή του και, μία στιγμή που ο ένας λέων έπληθισσε το γάιδαρο και άρχισε να τον τρώη, ο κ. Πάττερσον επυροβόλησε. Ο λέων έκαμε ένα πήδημα, αλλά δεν μπόρεσε να προχωρήση. Ο κ. Πάττερσον τον επυροβόλησε πάλι. Ο λέων άφρισε για μία στιγμή ένα δυνατό βρυχηθμό και έπειτα τίποτε. Είχε πεθάνει.

Οι εργάτες έτρεξαν από το κονάκι σηκώνουν στα χέρια τον κ. Πάττερσον, κτυπώντας τάν- τάν και φουσώντας καραμούζες για να φοβήσουν το άλλο λιοντάρι. Το πρωί βρίσκουν τη θέση όπου άπέθανε ο λέων. Το ζωό είχε πάνω από δύο μέτρα μήκος, από το σύγγος ως την άκρη της ουράς. Όκτώ άνδρες δεν μπορούν να τον σηκώσουν. Μέσα στο στομάχι του βρέθησαν τα μαλλιά ενός άράπη.

Λίγες μέρες άργότερα ο κ. Πάττερσον παραφύλαγε πάνω σ' ένα δέντρο. Το δεύτερο λιοντάρι τον έπληθισσε. Εκείνος όμως, χωρίς να χάση καιρό, το πυροβόλησε. Η σφαίρα επλήγωσε το ζωό, δεν το έσκότωσε όμως. Το πρωί ο κ. Πάττερσον μαζί με έναν άράπη ήκολούθησαν τα ίχνη του λέοντος. Τον ηδραν μέσα σε κάτι θάμνους. Ο κ. Πάττερσον τράβηξε: ο λέων δοκίμασε να πηδήξη. Οι πληγές του όμως δεν του τό επέτρεψαν. Άλλά το ριχέει του κ. Πάττερσον είχε άδιάσει και ο λέων τον επλήθισσε διαρκώς. Ευτυχώς ένα δέντρο ήταν κοντά, και ο κυνηγός σκαρφάλωσε επάνω. Εκεί πήρε το όπλο ενός μαύρου που είχε επίσης άνεβει στο δένδρο και με δύο τουφεκίες άπετελειωσε νύ ζωό.

Έτσι τελείωσε η σταδιοδρομία των δύο λιονταριών του Τσάβο. Είχαν φάει εν όλω 28 Ινδούς, χωρίς να υπολογίσουμε τους μαύρους, που δεν άνεγράφοντο στην επίσημη στατιστική.

A. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΝΟΥΒΕΛΛΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Μαμά, ψιθύρισε ή κ. Φωλέ, ήρθα να σου ζητήσω μία χάρη. Δηλαδή ο Φερνάν. Έχεις τόσα δωμάτια άδεια. Θα μπορούσες να νοικιάσής ένα, σ' έναν αξιωματικό, παραδείγματος χάριν... — Τρελλάθρηες; — Είχε άνορθωθεί. Την κίτταξέ άγρια.

— Θα πληρώνη, άποκρίθηκε ψυχρά ή Ρούθ.

— Ποτέ!

— Μαμά, δεν μπορείς να περιφρονήσης αυτή την ευκαιρία να πάρης μερικά χρήματα. Έχω ξεδέψει τόσα...

— Όχι, όχι.

— Και δεν μπορώ να εξακολουθήσω. Είμαι καταστραμμένη...

— Θα πεθάνω της πείνας, έχει άλλο;

— Τα σκυλάκια σου;

— Η κ. Σπάρκ έμεινε σιωπηλή, το κεφάλι γεμμένο στα μαξιλάριά της.

— Άλλωστε..., έκανε ή κ. Φωλέ.

Ήταν τώρα τόσο κοντά της, που τα χείλη της άκουμπούσαν. Η φωνή της είχε γίνει ένας ψίθυρος.

— Καλά, μουρμούρισε αδύναμα ή κ. Σπάρκ.

Πέντε λεπτά άργότερα γύρισε ο Φραντς με το γιατρό. Έξέτασε την άρρωστη προσεκτικά.

Όταν έφευγε, ή κ. Φωλέ τον συνώδευσε έξω.

— Λοιπόν, γιατρέ; Πώς είναι;

— Κυρία μου, ή γυναίκα κάποιου Γάλλου πρίγκιπα ήταν κάποτε άρρωστη. Ο Λουδοβίκος ΙΔ', που ήταν συγγενής του, τον είδε μία μέρα και του ζήτησε νέα. «Δέ θα ήθελα να μωνα στην πέτσα της», του άποκρίθηκε. Χωρίς παρεξήγηση, θα σάς έλεγα το ίδιο...

— Τι πρέπει να γίνη;

— Τίποτα. Πάντως ν' άποφεύγη τα ποτά...

**

Την άλλη μέρα το πρωί φτάσαν οι άποσκευές του λοχαγού Μάντη. Ο ίδιος ήθε το βράδυ μαζί με την κ. Φωλέ. Η Μαιρή βγήκε να δικαιολογήση τη μητέρα της. Ήαν άρρωστη και δεν μπορούσε να τον ύποδεχτή.

Εκείνος χαμογελοῦσε.

— Σας βάζω σε κόπο, παρατήρησε.

Οι δύο άδερφές τον ώδηγήσανε στην κάμαρά του. Μεγάλη. Ύγρη. Άκατάστατα επιπλωμένη. Φαινόταν σαν να είχε μείνει αιώνας άκατοίκητη.

— Εξέρετε, δεν προλάβαμε... άρχισε ή Μαιρή.

— Δεν πειράζει, τη διέκοψε ή κυρία

Φωλέ. Ο κ. Μάντης δεν είναι δύσκολος.

Κι' άμέσως άρχισε να βγάξη άπ' τις βαλίτσες μερικά μπιμπλώ που άράδιασε στην τύχη.

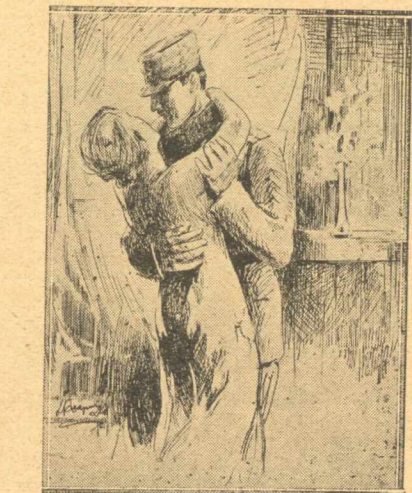
— Άφιστε, έλεγε ο αξιωματικός, δεν είναι άνάγκη...

— Όχι, όχι, θέλω να είναι ώραίο αυτό το δωμάτιο.

Όταν σηκώθηκε, ή Ρούθ ειπε στην άδερφή της:

— Μην άφίνεις τη μαμά μοναχή. Τώρα θάρθω κι' εγώ...

Ήταν τώρα μόνοι. Τα χέρια δεμένα πίσω άπ' το κεφάλι, ή κ. Φωλέ λύγιζε τον κορμό.

«Έφερε τα μπράτσα της γύρω άπ' το λαιμό του.

— Η Μαιρή είναι πληκτική, ειπε χαμογελώντας.

«Εκείνος, χωρίς ν' άπαντήση, έφερε τα μπράτσα της γύρω άπ' το λαιμό του.

Στην άρχή οι σχέσεις του κ. Μάντη με τις σπιτονοικοκυράδες του ήταν παγερές. Σπανίως άλλωστε τις συναντούσε όταν έμπαινε ή έβγαινε. Μόνο ο Νάτ ή ο πατέρας του τον τιμούσαν κάποτε με την παρουσία τους στην κάμαρά του και τότε για λόγους *δηρησειακής* φύσεως. Μερικά διαβήματα της κ. Φωλέ έμειναν χωρίς άποτελεσμα. Άλλά ένα βράδυ, έπιασε την κ. Σπάρκ μία όξεια κρίση παραληρηματος. Πόρτες άνοιξαν, εκλείναν. Ως την κάμαρά του ερχόταν φωνές στριγκές κι' ύπόκοφες. Άνοιξε προσεκτικά την πόρτα του. Μέσ' στο λιγοστό φως μιας μακρυνής λάμπας, μερικώς άόριστες σκιές πλανιόταν.

**

«Ένα βράδυ ή κ. Σπάρκ τον φώναξε κοντά της.

— Τι γράφουν άπόψε οι γαζέτες; ρώτησε.

Ήταν τόσο συνηθειμένος σ' αυτή την

— Τι συμβαίνει; ρώτησε με χαμηλή φωνή ο λοχαγός.

— Μήπως έχετε κολώνια; ειπε ο Νάτ πλησιάζοντας.

Εκείνος άρπαξε ένα μπουκαλάκι κι' έτρεξε πίσω άπ' το μικρό στην κάμαρά της κ. Σπάρκ. Ήταν ξεμαλλιασμένη, τα μάτια σχεδόν βγαλμένα άπ' τις κόγχες τους. Και φώναζε, φώναζε σαν πληγωμένο σκυλί.

— Με συγχωρείτε, με συγχωρείτε, ψιθύρισε στον αξιωματικό κι' ήταν ή ίδια σαν άποχανωμένη.

— Θέλετε να φωνάξω ένα γιατρό;

— Όχι, περιττό, θά της περάση.

Της έδωσαν να μυρίση λίγη κολώνια. Η μυρωδιά τη ζάλισε. Έπεσε έξαντλημένη στα μαξιλάρια της.

Κανείς δεν πολυπόσχε το λογαγό μεσ' την ταραχή. Κάθισε σε μία καρέκλα και περίμενε. Η κ. Σπάρκ φαινόταν σά να είχε πέσει σε λήθαργο. Πέρασε έτσι μισή ώρα. Τέλος άνοιξε τα μάτια. Η Μαιρή κι' οι άλλοι είχαν βγει. Ο λοχαγός πλησίασε το κρεβάτι.

— Θέλετε τίποτα; ρώτησε με φωνή σιγανή.

— Όχι, όχι...

«Έγινε πάλι σιωπή.

Τέλος ή κ. Σπάρκ ψιθύρισε:

— Σας ευχαριστώ. Είστε τόσο καλός. Φέρθηκα μαζί σας τόσο οικτρά. Άλλά να με συγχωρήσετε. Είμαι άρρωστη γυναίκα. Πολύ δυστυχισμένη...

— Όλος ο κόσμος είναι δυστυχισμένος στον καιρό που φτάσαμε, ειπε ο κ. Μάντης με όλη τη δυνατή σοβαρότητα.

Δεν τον κατάλαβε. Άλλωστε μπήκε στο δωμάτιο ο Φραντς.

— Ο στρατιώτης σας ήρθε.

Ο λοχαγός αναγκάστηκε να φύγη.

Άλλά την άλλη μέρα, προς μεγάλη του έκπληξη, ή κ. Σπάρκ τον μήνυσε να της κρατήση συντροφιά. Ήταν εντελώς καλά και βαριόταν μοναχή της.

— Είχα μία πολύ άσχημη ιδέα για τους Έλληνας, ειπε, αλλά φοβούμε πως σείς θά με κάμετε ν' αλλάξω...

Τον ρώτησε αν πίστευε, κι' όταν ο κ. Μάντης της άπάντησε καταρατικά, του μίλησε για τις μελέτες της, για τις έρμηνειες της. Ο λοχαγός έννοιωσε άληθινό θαυμασμό. Φαινόταν τόσο σοφή στα θρησκευτικά ζητήματα!

«Αμα γύρισε στο δωμάτιό του, βρήκε την κ. Φωλέ να περιμένη.

— Λοιπόν, ρώτησε ειρωνικά, ή μάννα μου σε κατήχησε;

— Ναί, ειπε πολύ σιγά.

— Ναί, μν δεν είναι ευγενικό να μ' έχης να περιμένω...

— Ρούθ, φοβάμαι...

— Νά μη μάς άνακαλύψουν;

— Ναί.

— Είσαι άστείος. Άφου πληρώνω τη Μαιρή, νομίζεις πως θά τολμήση να πη ποτέ τίποτα;

— Διαβολογυναίκα! έκανε ο λοχαγός γελώντας.

«Α, βέβαια θά ήταν ήλιθιος νάχη άντιρρήσεις...

**

«Ένα βράδυ ή κ. Σπάρκ τον φώναξε κοντά της.

— Τι γράφουν άπόψε οι γαζέτες; ρώτησε.

Ήταν τόσο συνηθειμένος σ' αυτή την

ερώτηση, πού δὲν τὸν ξάφνισε.
— Συμπλοκή στοὺς Μπόξ-Ντάγ. Γενικῶς ἡ ὑποχώρηση τοῦ Σαγγαρίου ἀρχίζει κανονικῶς. Χτὲς ὁ ταχυδρόμος τοῦ Ἑλληνος πρωθυπουργοῦ μοῦ ἔλεγε πὼς αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα στρατήγημα. Τὸν ἄλλο μῆνα θὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς Ἀγκύρας ἀπ' τ' ἀνατολικά...

Ἡ κ. Σπάρκ χαμογέλασε εἰρωνικά.
— Ὁ ταχυδρόμος τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ δὲν εἶναι σοβαρός, εἶπε ἔμφατικά.

Ξαφνισμένος, ὁ λοχαγὸς προσπάθησε νὰ ἀντιληφθῆ τί σήμαινε αὐτὴ ἡ αὐθάδεια. Ἀκίνητη, μὲ μάτια λαμπρὰ, ἡ μητέρα τῆς κ. Φωλὲ ἀτένιζε τὸ νοικάρη τῆς αἰγυματικά. Ἐνα ἀόριστο αἶσθημα μίσους τοῦ γέμισε τὴν ψυχὴ, χωρὶς νὰ καταλάβῃ γιατί. Ἄν ἦταν σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, ἂν ἄκουε αὐτὴ τὴ γοῆ, ἦταν γιατί τὸ ἠθέλε, τοῦ ἄρεσε. Λοιπὸν;

— Χάρην σαφηνείας, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ρωτήσω ἂν μ' αὐτὸ θέλετε νὰ μ' ὀνομάσετε ψεύτη;

— Τί ἰδέα, κ. Μάντη! Ἦθελα ἀπλῶς νὰ σᾶς πῶ πὼς οἱ πληροφορίες τοῦ ταχυδρόμου ἦταν καλὲς γιὰ τίς κυβερνητικὲς ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν. Ἐμεῖς, ὦ, ἐμεῖς, εἶναι φυσικὸ νὰ ξέρωμε κατὰ τίς αὐθεντικὸς.

Μὲ μιὰ εὐγενικὴ ὑπόκλιση, ὁ λοχαγὸς εἶπε:

— Θὰ εἶχατε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ πληροφοροῦσατε καὶ μὲνα αὐτὰ τὰ αὐθεντικὰ νέα;

- Ὁχι, εἶπε ἡ κ. Σπάρκ.
- Ἐἴθε σηκωθεί, ἔσκυβε πάνω του.
- Θὰ ἦταν περιττὸ, συνέχισε.
- Καὶ γιατί;
- Μὰ γιατί δὲ θὰ σᾶς μάθαινα τίποτα νέο!
- Κυρία μου, εἶπε ὁ κ. Μάντης μὲ ἀξιοπρέπεια, σᾶς βεβαίω πὼς δὲν καταλαβαίνω...
- Θὰ ἦταν πολὺ λυπηρὸ!
- Γιὰ τὴν ὄρα ἓνα μόνο πράγμα μοῦ φαίνεται πραγματικὰ λυπηρὸ. Ἡ εἰρωνικὴ στάση σας ἀπέναντί μου...
- Ἀπεναντίας σᾶς λυποῦμαι, σᾶς λυποῦμαι τόσο πού ἂν τολμοῦσα, θὰ σᾶς φώναζα: «Φύγετε, φύγετε ἀπὸ δῶ. Δὲ βλέπετε τὴν καταστροφὴν ποὺ ἔρχεται!»
- Ἐἴθε σηκώσε τὰ χέρια κι' ἀφίνοντας τὴν εἰρωνεία, ξανάλεγε σὰ μιὰ γοῆ μάλιστα πὺς γνωρίζει ἀληθινὲς κι' ἀποτρόπαιες προφητείες.
- «Φύγετε, φύγετε, ἀφίστε τα ὅλα ἐδῶ»...
- Ὁ κ. Μάντης ἄρχισε νὰ θυμῶν.
- Οἱ πληροφορίες σας μοῦ φαίνονται ἀσπληνικὲς, κυρία μου. Γιὰ ποιά καταστροφὴ μιλάτε;
- Ἡ κ. Σπάρκ εἶχε ξανακαθῆσει στὴ θέσῃ τῆς.
- Εἶσθε Ἕλληνας, ἀλλὰ ἡ καρδιά μου δὲ μ' ἀφίνει νὰ σᾶς ἀποσιωπήσω τὴν τυχὴ πού θὰ ἔχῃ ἡ Ἑλληνικὴ κατοχὴ τῆς Σμύρνης. Ἴσως δὲ θὰ εἶχα τὴν πεποιθῆση νὰ σᾶς μιλήσω τὴν ἐπαύριον τῆς καταλήψεως τοῦ Ἑσκι-Σεχί. Ἀλλὰ τώρα δὲ μπορεῖ πιά κανεὶς ν' ἀμφιβάλλῃ. Τὰ τελευταῖα γεγονότα μιλάνε μόνον τους. **Οἱ Τούρκοι θὰ ρίξουν τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὴ θάλασσα.** Καὶ ἡ Σμύρνη, ἡ Σμύρνη θὰ γίνῃ ἓνα τραγικὸ πνευμάτιο, ἓνα πνευμάτιο ἀπὸ φλόγες κι' αἵματα...

(Ἀκολουθεῖ)

ΕΞΟΡΙΣΤΗ

τῆς M. DELLY

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Γυρίζοντας ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπίσκεψή τῆς στὴ νεκρικὴ κρύπτη τῶν Milcza, ἡ Μυρτώ βρῆκε στὸ γραφεῖο τῆς μὲ ἐπιστολὴν πού εἶχε φέρει ἡ Θύλδα κατὰ τὴν ἀπουσία τῆς. Μὲ τὴν πρώτην ματιὰ ἀνεγνώρισε τὸ γράψιμο τῆς κυρίας Μιλλό. Ἡ ἐξαίρετη κυρία καὶ ἡ κόρη τῆς εἶχαν γράψῃ πολλές φορές καὶ δὲ μπόρεσε νὰ πείσῃ τὸν ἑαυτὸ τῆς πὼς δὲν εἶχε ξεχάσει τίς γειτόνισσές τῆς.

Ἡ νέα κάθισε κοντὰ σ' ἓνα παράθυρο ἀνοιχτὸ καὶ ἔξεσιζε γρήγορα τὸ φάκελλο μὲ τὸ ζωηρὸ βιολεττὶ χρώμα, τὸ ἀγαπητὸ χρώμα τῆς κυρίας Μιλλό, πού τὸ χρησιμοποιοῦσε συχνὰ στὰ καπέλλα τῆς.

Ἄγαπητὴ δεσποινὶς Μυρτώ, «Παραπάνω ἀπ' ὅχιτὸ μέρους ἠθελα νὰ σᾶς γράψω, ἀλλὰ ἡ Ἀλβερτίνη προσεβλήθη ξαφνικά ἀπὸ κακοχῆ πνευμάτιο καὶ δοκιμάσαμε τόσες ἀνησυχίες καὶ ταραχές πού δὲν ἤξερα πιά ἡ καὶ μὲν πού εἶχα τὸ κεφάλι μου. Ἀλλὰ ἡ ἀγαπημένη μου κόρη σήμερα πάει καλύτερα κι' ἔρχομαι τώρα νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἐπίσκεψήν ποὺ δεχτήκαμε, πρὸ δώδεκα περίπου ἡμερῶν, ἀπὸ τὸν πρίγκηπα Milca, τὸν ἐξάδελφόν σας, δεσποινὶς Μυρτώ.

«Φανταστῆτε πόσο ξαφνιαστήκαμε στὴν ἀρχὴ! Ἄ! τί ὄρατος ἄντρας!... Καὶ πὼς καταλαβαίνει κανεὶς βλέποντάς τον πὼς ἔχει ἀπέναντί του ἓναν ἀληθινὸ εὐπατρίδη! Μὰ δείχτηκε τόσο ἀξιαγάπητος, τόσο ἀπλός, πού σὲ λίγο ἡ ἀμηχανία μας εἶχε εξαφανιστεῖ. Μᾶς εἶπε πὼς πηγαίνοντας στὸν τάφο τῆς κυρίας Ἑλβάννι πρὶν ἀναχωρήσει γιὰ τὴν Οὐγγαρία, σκέφτηκε ν' ἀνεβῆ ἴσαμε μᾶς γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ δώσῃ εἰδήσεις μας στὴν ἐξαδέλφην ποὺ πού μᾶς εἶχε μεγάλη ἀφοσίωση. Παναγία μου, μιλήσαμε γιὰ σᾶς, δεσποινὶς Μυρτώ! Τοῦ ἔδειξα τὴν παλιὰ κάμαρα τῆς φτωχῆς σας μαμμᾶς κι' ἔμεινε μὲ σιγὴν ἄνοιξιμο στὸ τζαματό μπαλκόνι, ὅπου βρισκόταν πάντα τὰ ρόδα σας, δεσποινὶς, καὶ ὅπου γι' ἀνάμνησίν σας ἔχω φυτέψῃ σ' ἓνα μικρὸ δοχεῖο ἀνθεμίδες, πού τόσο ἀγαπᾶτε. Τὰ διηγήθηκα ὅλα αὐτὰ στὸν ἐξάδελφόν σας κι' ἀκόμα πὼς ἐφορῶσατε μυστικά καὶ πόσο εἰσαίετο ἀφοσιωμένη στὴν ἀγαπημένην σας μαμμὰ. Ἐδειχνε πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ κατάλαβα πὼς ἐκτιμοῦσε τὴν ἐξαδέλφην ποὺ κατὰ τὴ δικαίαν τῆς ἀξία...

«Τὴν πρώτην στιγμὴν ἡ ἐμφάνισή τοῦ ἀγαπημένου μας Γιαννάκη τοῦ ἔφερε κάποιον λύπη. Εἶδα καλὰ πὼς ἐσκεπτόταν τὸ φτωχὸ ἰοῦ ἀγγελοῦδι καὶ θέλησα νὰ βγάλω ἔξω τὸ παιδί. Ἀλλὰ ἐκεῖνος τὸ πῆρε στὰ γόνατά του καὶ κουβέντιασε μαζί του μὲ πολλὴ καλωσύνη. Τὸ μικρὸν τρελλάθη μετὸν «πρίγκηπά του», ὅπως λέει, δὲ μιλάει παρὰ μόνον γι' αὐτόν, κι' ἀναγκάστηκε νὰ τοῦ ὑποσχεθῶ ἐπίσημα νὰ κάμωμε ἓνα ταξεῖδι στὴν Οὐγγαρία... ὅταν θὰ κερδίσουμε τὸν πρῶτον ἀριθμὸ τοῦ λαχείου!

«Πὼς ξέρετε νὰ γοιτεύῃ τὸν κόσμον, αὐτὸς ὁ πρίγκηψ Milcza! Φαντασθῆτε πὼς ὁ γαμπρός μου — ἓνας φανατικὸς δημοκράτης — μοῦ εἶπε μετὰ τὴν ἐπίσκεψήν του: «Ἄν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι τῆς ἀνωτέρας τάξεως ἦταν σὰν αὐτόν, δὲν εἶχαμε ἀνάγκη! Ἦσοο εἶναι ἀξιαγάπητος αὐτὸς ὁ πρίγκηψ, παρ' ὅλη τὴν κομφορτήν του καὶ τὴν ἀγαροχία του!».

«Καὶ βιάστηκε πρὶν ἀπ' ὅλα νὰ γυρίσῃ στὴ συνοικία ποὺ εἶχε δεχτεῖ τὴν ἐπίσκεψήν ἐνὸς οὐγγῶν πρίγκηπα, τόσο πλουσίου πού μῆτε ὁ ἴδιος ἤξερε τὰ εἰσοδήματά του. Μὰ ἔπρεπε νὰ ἰδῆ κανεὶς τὴν ἐπαρση τοῦ ἐνὸς διηγόταν αὐτὰ! Ἄ! τί ἐπιτήδειοι εἶναι κι' αὐτοὶ οἱ δημοκράτες!

«Τὴν ἄλλη μέρα εἶδαμε νὰ μᾶς ἔρχεται ἓνα ὄρατο παιχνίδι γιὰ τὸ παιδί μαζί μετὸ ἐπισκεπτή τοῦ πρίγκηπα Milcza. Ἐπειδὴ ἡ Ἀλβερτίνη ὑπέφερε πολὺ, ὁ γαμπρός μου πῆγε μονάχος τοῦ μετὸ μικρὸν στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Milcza, ἀπ' ὅπου γύρισε ἐνθουσιασμένος ἀπ' τὴν ἐγκαρδία ὑποδοχὴν ποὺ τοῦ ἔτυχε.

«Μία γειτόνισσα, πού ἦταν ἐκεῖνες τίς ἡμέρες στὸ νεκροταφεῖο, μοῦ εἶπε πὼς ὁ τάφος τῶν φτωχῶν σας γονέων ἦταν σεκαπῶν ἔκτος ἀπὸ θαυμάσια λουλοῖδια. Χωρὶς ἀμβρολία τὰν ἐκείνος πού τὸν ἐστόλισε ἔτσι». Ἡ Μυρτώ σταμάτησε τὸ διάβασμα, γιατί τὰ μάτια τῆς ἐγέμισαν δάκρυα... Πόσο ἦταν καλὸς καὶ λεπτὸς! Πὼς ἤξερε νὰ βροῖσκῃ κάθε τι πού μποροῦσε νὰ συγκινήσῃ βαθύτατα τὴν καρδιά τῆς Μυρτῶς! Αὐτὸς ἦταν ἀλήθεια ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ἀνθρώπος, ὁ τόσο παγερός, ὁ τόσο ἀδιάφορος, πού δὲν τὴν εἶχε κρίνει ἀξία τὸν περασμένο χρόνον καὶ τῆς δώσῃ τὸ ὄνομα τῆς ἐξαδέλφης, πού τῆς εἶχε ἐπιβάλει κοντὰ στὸν Karoly τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς σκλαβιάς πού μονάχα ἡ Χριστιανικὴ ἀνταρρήνηση, ἡ στοργὴ καὶ ἡ μεγάλη ἀφοσίωση τῆς Μυρτῶς γιὰ τὸ παιδί εἶχαν καταστήσει ὑποφερτὴ καὶ σὲ λίγο γεμάτη ἀπὸ εὐχαριστίας;

Αὐτὸς ἦταν ἐκεῖνο τὸ πλάσμα πού ἀγανακτοῦσε γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα, ἐκεῖνος ὁ μισάνθρωπος, ἐκεῖνος ὁ δεσπότης, πού λύγιζε γύρω του τίς θελήσεις καὶ πού δὲν εἶχε οὐτ' ἓνα βλέμμα συμπαθείας γιὰ τοὺς πόνους τῶν ταπεινῶν;

— Ὁ! Θεέ μου, ἂς εἶσαι εὐλογημένος!

εἶπε μέσα σὲ μιὰ ἔξαση τῆς φλογερῆς τῆς εὐγνωμοσύνης. Ἄς εἶσαι εὐλογημένος πού τὸν ἔβγαλε ἀπ' τὸ σκοτάδι κι' ἔκαμε νὰ λάμψῃ στὴν ψυχὴν τοῦ τὸ λαμπρὸ σου φῶς, Κύριε!

Αὐτὴ τὴν φορὰ ὁ πρίγκηψ Milcza ἔφτανε τὴν ὀρισμένην μέρα. Ἐνα τηλεγράφημα πού ἦρθε στὸν πύργο τὸ ἴδιο πρωῖ, πληροφοροῦσε γι' αὐτὸ τὴν κόμησσαν Zolanyi.

— Μὴν ἀργήστε, Μυρτώ, εἶπε ἡ Τέρκα βλέποντας τὴν ἐξαδέλφη τῆς νὰ βγαίνει στὶς δύο μετὸ καπέλλο στὸ κεφάλι. Ὁ πρίγκηψ θάνα ἐδῶ πρὶν ἀπ' τίς πέντε.

— Μὰ ὑποθέτω πὼς ἡ παρουσία τῆς Μυρτῶς δὲν εἶναι ἀπαραίτητη στὸν ἐρχομὸν τοῦ! παρετήρησε εἰρωνικά ἡ Εἰρήνη.

— Ὁ! ἀσφαλῶς ὄχι! εἶπε ἡ μεγαλύτερη συνεχιζόντας τὴν ἀνάγνωσίν τῆς.

Ἡ Μυρτώ βγῆκε ἀπ' τὸν πύργον, ὅπου βρισκόταν σὲ κίνηση οἱ ὑπηρέτες: μὲ ἐφορτάσιμους λιβρέες, καὶ διευθύνθηκε πρὸς τὸ χωριὸν μ' ἓνα βήμα λίγο βιαστικὸ.

Στὸ χωριὸν Lohacz ξαναεἶσε τοὺς ἀγαπημένους τῆς φτωχοῦς τοῦ περασμένου χρόνου, πού τὴν ὑποδέχτηκαν μὲ μιὰ ὀλοφάνερη χαρὰ. Μπόρεσε νὰ διαπιστώσῃ πὼς ἡ τύχη τῶν περισσοτέρων εἶχε καλυτερέψῃ καὶ πὼς τὸ ὄνομα τοῦ πρίγκηπος Milcza δὲν προφερόταν πιά μὲ τόσο φόβον ὅσο τὴν ἄλλη χρονία.

Ἡ ἔξοχότης τοῦ ἐδίωξε πολλοὺς ἰσπᾶν, πού τοὺς εἶχαν καταγγείλει ὡς πολὺ σκληροῦς, εἶπαν στὴν Μυρτώ, σὲ τρόπο πού οἱ ἄλλοι ἔγιναν πολὺ λιγώτερον ἀπαιτητικοί. . . Καὶ φαίνεται πὼς ὁ πρίγκηψ σκοπεῖ νὰ προβῆ σὲ περισσώτερες μεταρρυθμίσεις καὶ βελτιώσεις.

Στὸ τέλος, ἡ Μυρτώ μῆκε σὲ μιὰ ἀθλια κατοικία, ὅπου μαραινόνταν μιὰ νέα χήρα, πάντα ἄρρωστη, καὶ τὰ δύο κοριτσάκια τῆς. Ὁ γαμπρός βρισκόταν ἐκεῖ, ἀπασχολημένος νὰ μαλῶνῃ τὸ μεγαλύτερον ἀπ' αὐτὰ πού δὲν ἠθέλε μὲ κανένα τρόπο νὰ ἀφήσῃ νὰ τοῦ κάμουν μιὰ μικρὴ ἀπαραίτητη ἐντομὴ στὸ ἄρρωστο δάχτυλό του. Κυλιόταν κραυγάζοντας ἀπάνω στὸ χῶμα, κι' ἡ μητέρα του καταστενοχωρημένη καὶ κουρασμένη ὕστερα ἀπὸ μάταιες συμβουλὲς ἔπεσε ἐξαντλημένη σὲ μιὰ καρέκλα.

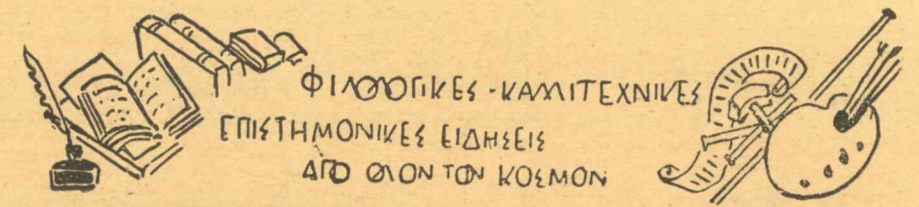
— Τί νὰ σᾶς κάνω, θάρῃθῃ αὐριό! εἶπε ὁ γαμπρός. Μὰ ἴσως θάνα πολὺ ἀργά.

Ἡ Μυρτώ δοκίμασε κι' αὐτὴ μὲ τὴν σειρά τῆς νὰ πείσῃ τὴν πανικόβλητην μητέρα. Ἡ φωνὴ τῆς, αὐστηρὴ καὶ γλυκεῖα μαζί, καθυσάσασε σιγὰ-σιγὰ τὴν παιδοῦλα, ἀλλὰ ἐκεῖνη δὲ θέλησε νὰ ὑποβληθῇ στὴν ἐγγείρησιν ἂν δὲν τὴν κρατοῦσε ἡ Μυρτώ στὰ γόνατά τῆς.

Ἡ Μυρτώ δὲν ἐδίωτασε οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ μείνῃ ἐκεῖ, μολονότι ἤξερε πὼς μόλις θὰ τῆς ἔμεινε ὁ ἀπαραίτητος καιρὸς γιὰ νὰ γυρίσῃ πίσω στὸ Voraczy καὶ ν' ἀλλάξῃ ρούχα. Ὅταν ἡ μορφοῦλα ἐπιδέθη καὶ ξαναβρῆκε τὸ θάρρος τῆς, αὐτὴ ἀπομακρύνθηκε γρήγορα βιάζοντας τὸ βήμα τῆς.

Μὰ καθὼς ἐπλησίαζε, σήκωσε τὰ μάτια κι' εἶδε τὴν πρίγκηπιση σημαία νὰ ὑψώνεται ἀργὰ πάνω ἀπ' τὸν πύργον. Ὁ πρίγκηψ Milcza εἶχε φτάσει στὸ Voraczy.

(Ἀκολουθεῖ)

— **ΕΝΤΟΣ ΟΛΙΓΟΥ** κλείνουν ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τὴν ἡμέραν πού ἰδρύθη ἡ Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θὰ ἐκδοθῇ ἓνα βιβλίον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκατὸν ἔτη γαλλικῆς ζωῆς εἰς τὴν Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων».

Θὰ εἶναι ἓνα βιβλίον, πού θὰ περιλαμβάνῃ ἄνω τῶν πεντακοσίων σελίδων, τοῦ ἰδιοῦ σχήματος μὲ τὴν ἐπιθεώρησιν, καὶ θὰ περιέχῃ πηνὴν ταμίαν μονογραφίας τῶν σημαντικωτέρων συνεργατῶν τοῦ περιοδικοῦ, γραμμένας ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς τῶν συνεργάτας.

— **Ο ΑΠΟΘΑΝΩΝ** κριτικῶς Πῶλ Σουνταὶ εἶχε σκηματίσει μιὰ βιβλιοθήκην θεῶνα πέντε χιλιάδων τόμων ἀπὸ τὰ βιβλία πού τοῦ ἀφιερώνοντο ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς πού ἐπιθυμοῦσαν νὰ τὰ ὑποβάλλουν σὲ κριτικὴ. Πρόκειται νὰ θεθοῦν εἰς δημοπρασίαν. Ὑπολογίζεται πὼς γιὰ νὰ γίνῃ ἡ δημοπρασία αὐτὴ, θὰ χρειασθοῦν τέσσαρες μέρες.

— **ΜΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ** παλαιῶν πινάκων, ἀξίως δεκαπέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν, πού περιεῖχε, μεταξὺ ἄλλων, πολλοὺς ἀθηναϊκοὺς Ροῦμπενς, ἐκλάπη πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀπὸ τὴν Λειψία. Οἱ προσάσεις τῆς ἀστονομίας πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν δραστῶν τῆς κλοπῆς ἀπέθρσαν μάταιες. Οἱ χαρμένον πίνακες δὲν μπόρεσαν νὰ ἀνευρεθοῦν. Τελευταία δὲμος ἓνας γερμανὸς ἀστονόμος συνέλαβε στὸ Βερολίνο ἓνα περίεργον ζητιᾶνον, γιατί ἐθεώρησε πὼς τὸ ἐξαιρετικὰ πλατὺ τὸν στήθος ἦταν ὑποπτο. Πραγματικῶς τοῦ ἔγινε σωματικὴ ἔρευνα πού ἀπέδειξε ὅτι ὁ συλληφθεὶς ζητιᾶνος εἶχε τυλίξει τὸ στήθος του μὲ ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς χαρμένους πίνακας.

— **ΣΤΗ ΔΑΜΑΣΚΟ** ἔγινε μιὰ ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις, σημαντικωτάτη γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης. Ὁ ἀρχαιολόγος Εὐστάθιος ντὲ Λοραὶ ἔβρουσε τὸν ἀστέριον πού ἐπέκεινε τὰ μωσαϊκὰ τοῦ τζαμιῦ τῶν Ὁρμεϊδῶν χαλιφῶν καὶ ἔφερε εἰς φῶς τὰ θαυμάσια αὐτὰ ἔργα τέχνης, τὰ μόνον γνωστὰ ἔργα συριακῆς τέχνης τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος. Ἡ ἀνακάλυψις αὐτὴ φαίνεται πὼς θὰ δώσῃ ἀφορμὴν σὲ πολλὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν.

— **Ἡ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ** τοῦ θανάτου τοῦ Χάμ ξανάφερε πάλι στὴ μνήμην τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου τὸν σκιτσογράφον αὐτόν, πού ἐνῶ στὸν καιρὸν τοῦ ἦταν διάσημος, λησμονήθηκε τελείως μετὰ τὸ θάνατόν του. Ὁ Χάμ δὲν εἶχε τὴν οὐδοαίσθησιν ὡς ζωγράφος ὅση ὡς πνευματώδης ἄνθρωπος. Ἦταν ἄριστος δημοσιογράφος, καὶ ἐσαυτίριζε σκωπτικώτατα τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν οἰκίων καὶ τῶν γλοιογραφικῶν τῶν ἐξεφανίστηκε ὅταν ἐπαύσε ἡ ἐπικαιρότης τῶν ἐσφυλλίζοντας τὰ λευκώματα τῶν καὶ τῆς σύγγρονος τοῦ ἐφημερίδας, βλέπει κανεὶς νὰ ξαναζῆ ὀλόκληρη ἐποχὴ, ὅπως τὴν εἶδε μιὰ περὶ ἑξῆς προσηγορικῶς.

Ὁ Χάμ, κῆμης Νῶε, ὅπως ἦτο τὸ πραγματικὸ τὸ ὄνομα, ἦταν υἱὸς εὐγενῶν καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἀντιδραστικοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τοῦ εἶχε ὅμως φίλους στὰς τάξεις τῶν σοσιαλιστῶν, ὅπως τὸν Ἐρρίκο Ροσφόρ

πού, τὸν καιρὸ τῆς Κομμῦνας, ἐμεσολάβησε εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν καὶ ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ σκιτσογράφου, πού ἐπρόκειτο νὰ τυφεκισθῇ ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας ἐξ' αἰτίας τῶν φρονημάτων του. Ποιὸς δὲμος δὲν ἦτο φίλος τοῦ Χάμ; Ὁ καλύτερος, ὁ τρυφερότερος ἄνθρωπος, ἔλεγε ὁ Λουντοβίχ Ἀλεβὺ προτείνοντας στὸ λεύκωμα, ὅπου συνεκτετῆθη ἓνα μέρος τῶν γλοιογραφικῶν καὶ τῶν σκίτσων τοῦ καλλιτέχνη, νὰ τεθῇ ἡ ἐπιγραφή: «Σαράντα ἔτη πνεύματος καὶ κανένα κακίας».

— **ΜΙΑ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΗ** πλάξ ἐτέθη τελευταίως εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀδελφ. Ντυμόν, στὸ Μπουσσὶ, ἓνα χωριὸ τῆς Γαλλίας ὁ ἀδελφ. Ντυμόν εἶναι ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὅποιον ὁ Λαμαρτίνος ἐνεπνεύσθη τὸν Ζοσελέν του. Αὐτὸ μᾶς θυμίζει πὼς ὅχιτὸ ἔτη μετὰ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ διασήμου βιβλίου τοῦ Γάλλου συγγραφέως, ἓνας λοθαριγγὸς ποιητῆς, ὁ Ντεζιρέ Καρριέρ, ἀνέλαβε μιὰ λεπτὴν ἐργασίαν: νὰ ξαναγράψῃ τὸν Ζοσελέν, πλὴν σύμφωνα δὲμος μὲ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα.

Ὁ Ντεζιρέ Καρριέρ δὲν ἀνέλαβε ἐπιτόλεια τὸ ἔργον του. Ἐξήτησε τὴν γνώμη καὶ τοῦ Λαμαρτίνου ἀκόμη, πρὶν γράψῃ τὸν **Ἐφημέριον τοῦ Βαλνέξ**. Στὸ βιβλίον αὐτό, πού ἐξεδόθη τὸ 1844, βρῖσκει κανεὶς τὴν ἴδια ὑπόθεσιν πού συναντᾶ καὶ στὸ βιβλίον τοῦ Λαμαρτίνου. Ὁ καθολικὸς δὲμος ποιητῆς ἐφρόντισε ἰδίως νὰ τονίσῃ τὴν ὑπερόχην θέσιν τοῦ ἱερέως καὶ νὰ πλεῖξῃ τὸ ἐγκώμιον τοῦ κλήρου. Οἱ δύο Ζοσελέν εἶναι τελείως διαφορετικοί. Τοῦ Λαμαρτίνου δύσκολα διαχωρεῖται μπροστὰ στὸ καθήκον. Τοῦ Καρριέρ εἶναι ὁλος ἀγάτῃ καὶ ὑποταγῇ. Κάθε στίχος τοῦ **Ἐφημερίου τοῦ Βαλνέξ** ἀναβίδει πίστην καὶ ἐλπίαν.

Τὸ ἔργον τοῦ Ντεζιρέ Καρριέρ δὲν εἶναι περιφρονησῖμο. Ἄν μάλιστα ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ ἐξαιρετικὲς δυσκολίες πού τὸ ἐδυσχέρασαν, μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ λογοτεχνικὸν κατόρθωμα. Ὁ λοθαριγγὸς ποιητῆς θὰ ἀφινε καὶ ἄλλα δείγματα τῆς μούσης του, ἂν δὲν ἀπέθανε σὲ ἡλικία σαράντα ἐτῶν. Ὅταν ἦτο εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν ἐγένετο παμφηρεῖ δεκτὸς στὴν Ἀκαδημία Στανισλάς τοῦ Ναυοῦ σὲ ἡλικία τριάντα δύο ἐτῶν ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μᾶς τοῦ ἄνοιξε τὰς πύλας τῆς. Καὶ τὸ 1853 ὁ Λακονταῖρ ταξίδεψε ὡς τὸ Μιρκόρ, γιὰ νὰ προσυχηθῇ πᾶνω στὸν τάφο του.

— **ΣΤΟ ΜΠΕΛ - ΙΑ - ΑΝ - ΜΕΡ** τῆς Γαλλίας πρόκειται νὰ γίνοντο τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ μουσείου τῆς Σάρας Μπερνάρ. Ἀπὸ τὴν ὄρα δὲμος μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῇ ἐκεῖ μὲσὰ διάφορα φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ κειμήλια: λιθογραφίες, τὸ μπασουτὸν τοῦ Ἀετιδέως, τὴ βεντάλια τοῦ Μαργκκεῖ Γκωτιέ, τὰ πικουῖ τοῦ Συρανό. Πολλοὶ ταξιδιωτῶν πού τὸ ἐπισκέφθησαν κατηγόρουν τὴν Σάρα Μπερνάρ γιὰ τὴν ἀκαλαίσθησιν τοῦ κτιρίου. Ἀλλὰ ὁ κ. Λέων Ρύτ, πού ἐπεσκέψθη τελευταίως τὸ μουσεῖον, ὑπερασπίζεται τὴν διάσημην ἡθοποιὸν λέγοντας πὼς τὸ οἶκον δὲν ἐκτίθη ἀπὸ αὐτήν. Ἡ Σάρα Μπερνάρ δὲν ἀγόρασε ἀπλῶς ἀπὸ ἓνα Ἄγγλον, πού τὸ εἶχε προηγουμένως.

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

[Κρίνουμε κάθε έργο που μ'αξίζει να στείλουμε σε δύο αντίτυπα].

Στρατή Μυριβήλη, Διηγήματα, Μυτιλήνη 1928. — Η ψυχή του ανθρώπου, στεγνωμένη από τις συνήθειες της καθημερινής ζωής, γυρνάει πάντα με λαχτάρα κάτι που να φερώνει το λογισμό και να τον ανεβάσει προς την ομορφιά και την αλήθεια. Και όταν της τύχει ποτέ να βρει αυτή τη σπάνια ευκαιρία, ανεπαρκή από την έντυπωση της πρώτης στιγμής και σ' αντίσταθμισμα των προτερων απογοητεύσεων, χαρίζει στον τυχερό που έφτασε άπάνω στην ώρα της συγκρατημένης συγκίνησης. Τότε θα ξεπηδήσει αυθόρμητος ο ένθουσιασμός και θα παραμερίσει κάθε άλλο με την άφοιασμένη του πίστη. Εύλογη μένος ως είναι όσοι γίνονται άφορμή να δοκιμάσουμε την ανώτερη έστουτή χαρά, που για έναν άνθρωπο πνευματικό δέ συγκρίνεται με καμμιάν άλλη...

Όταν έπρωτοπήρα στα χέρια μου τα διηγήματα του άγνωστου μου Μυτιληνιού συγγραφέα, δέ θα μπορούσα να φανταστώ πως θα μου δίνουν αυτά δ,τι δέ δρηνκα μέσα σ' όλα σχεδόν της τελευταίας περιόδου. Κι' όμως φαίνεται πως το νησί της Λεοβίας δέν τό άφησε ακόμα άπ' την προστασία της ή άρχαία θεά, στο πέτασμα των καινών δαιμονίων που κάθε τόσο μάς έρχονται. Πιστεύω πως εκεί πέρα ο άέρας θάναί ακόμα άγνος κι' ή φύση θάμεινε παρθενική, καθώς στον καιρό της μυθικής λατρείας. Δέν έχω πώς άλλως να εξηγήσω αυτή την ώραία όντητα και την καλωσύνη που πηγάζουν άπ' τό έργο του Μυριβήλη και σου ελαφρώνουν με μιάς την καρδιά. Τέτοιες άρετές δέ μπορεί νάναί άποτελεσμα άποκλειστικό μιάς ύπομονετικής αυτοκαλλιέργειας' χρειάζεται ναχουν τό ρίζα τους κάπου βαθύτερα, σε κάποιον κληρονομημένο σπόρο, που κλείνει μέσα του την εύγένεια ενός Θεού. Κι' είναι γνωστό πως έργασία δλόκληρων χρόνων δέν κατορθώνεται πολλές φορές δ,τι τελειώνει ή εύτυχισμένη διάθεση μιάς στιγμής.

Κρίνοντας αυτό τό βιβλίο έχω στο νού μου κι' ένα ρομάντζο πολυμικό του ίδιου, τό «Η ζωή εν τάφω», που τυπώθηκε στην πατρίδα του στα 1924 και που ή περίεργη μ' έφερε να τό διαβάσω κι' αυτό τελευταία. Είναι και τα δύο, έργα της ίδιας γραμμής και τόνα συμπληρώνει τ' άλλο, αν δέ λογαριάσουμε τις ελάχιστες τεχνικές ελλείψεις του πρώτου, που μόνο του άσπρησο κριτικού τό μάτι θα τις ανακάλυπτε. Τά προτερήματα του διηγηματογράφου τούτου δέν είναι εύκολο ούτε

σκόπιμο να καθοριστούν' άρκει να ειπωθή πως τό έργο του συγκεντρώνει εφόδια που του επιτρέπουν ν' αντιμετώπιση τό χρόνο, δέν ξέρω για πόσον καιρό, νικηφόρα. Για να μιλήσω τώρα πιο ειδικά, πίσω άπ' τά πρόσωπα των διηγημάτων, που ζούνε και κινούνται με την άνωση της πραγματικότητας, ο άναγνωστής βλέπει να του φανερώνεται μιά φυσιογνωμία άδρή κι' έντονη, που λάμπει άπ' την αίτηση της ζωής και τρέμει άπ' τον παλμό της δημιουργίας. Σ' όλες τις σελίδες είναι άπλωμένη μιά βαθύτατη καλωσύνη, που άγκαλιάζει τον άνθρωπο άπ' όλες τις μεριές και τον έχει σαν πλάσμα δικό της. Κι' έχει ακόμα που ο συγγραφέας είναι άποχευμένος να μιλήση για μερικές άποχρυστικές λεπτομέρειες, αφήνει να δείχεται όλη ή άποστραφή προς τις αναπόφευκτες αυτές αναγκαιότητες του βίου. Οι σκηνές παρουσιάζονται ή μιά ύστερα άπ' την άλλη φυσικές και ζωντανεμένες από μιά γλώσσα θερμή που μιλάει δλόδια στην καρδιά. Έπειτα όλες αυτές οι ιστορίες οι πολεμικές κι' οι ήθογραφικές του νησιού, δένονται άναμεσαξύ τους με μιά άδιάσπαστη ένότητα που πετυχαίνει την πληρότητα του συνόλου. Ο διάλογος έχει κι' αυτός μιά ζηλευτή φυσικότητα, που την άναδείχνει περισσότερο ή ζωντανία της καθάριας δημοτικής. Σε κανένα ίσως μέρος δέ θα σε σταματήσει προσποιημένο ύφος και κατασκευασμένη ψυχολογία. Η ζωή γύρω μας έχει τόσον έκφραστικό κι' αίσθηματικό πλούτο, που πρέπει νάναί πολύ άπόροστο ένας πεζογράφος, για να καταφεύγη σ' εύκολες άπομιμήσεις ή σ' επισοφαιές έκζητήσεις. Ο Μυριβήλης φαίνεται πως τον άγάπησε τον άνθρωπο και του έδωσε μεγάλο μέρος άπ' τό αίσθημά του, για να μπορέση έτσι να καταλάβη καλύτερα τον έαυτό του. Χωρίς αυτή τη θυσία θα του μέναν άνεξηγήτες και σκοτεινές πολλές έκδηλώσεις του ψυχικού κόσμου, κι' ο περιορισμός εκείνος θα του εζήμιωνε πολύ τό έργο, που πήρε μιάν ώριμήν κατεύθυνση. Οι τύποι του νησιού του, καθώς μάς τους παρουσιάζει σε μιά δ-δυό εύθυμες ιστορίες, είναι άνοιχτόκαρδοι θαλασσοίσι, που έκφράζονται ελευθερόστομα, χωρίς να κρύφουν τίποτα, γιατί δέν ξέρουν οι καιόμενοι πως υπάρχει και σεμνότυφη τέχνη. Άναγκάζονται να παρακολουθήσης μ' ένδιαφέρο τις κινήσεις τους, να προσέξης στις άπλοϊκές τους κι' έξυπνες κουβέντες, να γελάσης με τά ξεκαρδιστικά χωρατά τους, να γίνης ένα μ' αυτούς και να λησμονήσης τον έαυτό σου.

Εκεί όμως όπου χρωστάει κυριώτερα την αξία του ο Μυριβήλης, είναι τά έπεισόδια του πολέμου, που είχε την τύχη να τον γνωρίση ο ίδιος από κοντά. Όλες αυτές τις σύστικτικές στιγμές, που ή ανθρώπινη δράση βρίσκει να παράφορη ύπερπόντια, κατώρθωσε να τις αίσθανθη συγκλονιστικά και προσπαθεί να μάς τις μεταδώση με την εξαίρετη τέχνη του.

Μπρός άπ' τά μάτια μας περνάει ή καταματωμένη ιστορία με την άπέραντη αλήθεια της και μιάς θαμνώνης, παρόμοια δλέρου μου παραχώρησε την άδεια ν' άσοληθώ σήμερα μ' ένα βιβλίο περινό, αφήνοντας για τα έρχόμενα φύλλα τ' άλλα που περιμένουν την σειρά τους.

G. K.

Η έκθεση αντιγράφων από έργα του Θεοτοκοπούλου στο «Άσυλο Τέχνης». Άξίζει κάθε έπαινο ή προσπάθεια του Βέλου να παρουσίαση σε μιά έκθεση αντίγραφα από έργα του Θεοτοκοπούλου. Σε έποχή που οι φιλότεχνοι όλου του κόσμου τιμούν με κάθε νεωτέρων τάσεων της τέχνης, έμεις, που έπρεπε να τόχουμε καύχημά μας πως γεννήθηκε «Έλλην κι' απέδειξε ότι και στην έποχή της σκλαβιάς δέ μαράθηκε τό καλλιτεχνικό φύτρο της φυλής μας, έμεις ούτε μιά προτομή, από κείνες που στήνονται πολλές φορές σε κοινότατους ανθρώπους, δέν του φτιάσαμε. Γι' αυτό ή έκθεση της όδοι Νικοδημού είναι ένας φόρος εγνωμοσύνης που έπρεπε να είχε προσέθει από άνθρωπος οι όποιοι έχουν άφθονότερα μέσα από τον οργανωτήν αυτής της μικρής έκθέσεως.

Στό «Άσυλον Τέχνης», πολύ συμπαθητικά διαρρυθμισμένο αυτό καθ' έαυτό, έχουν έκτεθει, έκτός διαφόρων έντύπων (reproductions) έργων του Γκρέκο, και αντίγραφα καμωμένα από Έλληνες καλλιτέχνες, καθώς και ανάγλυφα έμπνευσμένα από πίνακές του, ήτοι δύο αντίγραφα εις φυσικόν μέγεθος, έκτελεσμένα από τον ζωγράφο κ. Γεωργιάδη (προσωπογραφίες του γιου του Γκρέκο και του Άντωνίου Κοβαρρόμπιας), τρία αντί-

φίεται μ' όλη του τη μισητή φρίκη και την άγρια του μεγαλοπρέπεια. Ο θάνατος των άγνωστων παλληκαριών, που δέ δρηνε ακόμα τον άξιο τραγουδιστή, τό άτιμο ριζικό των παρθένων που πέφτουν στα χέρια ξένων λυσασμένων στρατιωτών, ή κυνική περιφρόνηση μπροστά στον κίνδυνο, ή γλυκεία νοσταλγία της άληγομένης πατρίδας, με τά πρόσωπα που καρτερούν μ' άγωνία, αυτό είναι τό περιεχόμενο του πρώτου ρομάντζου που άναφέρουμε και δύο διηγημάτων του καινούργιου τόμου. Τελειώνουμε την άνάγνωσή τους μ' αίματα μπροστά στα μάτια και μ' ένα σφίξιμο στην καρδιά. Μιά λαχτάρα μάς γεννιέται στην ψυχή κι' ένας πόθος παντοδύναμος να χαρούμε τ' άγαθά της ζωής που περιφρονούσαμε. Άποχτούμε συνείδηση του προσρισμού μας, άφου μάς έκυρίεψε προτύτερα τό δέος και μάς εδόννησεν ως τά κατάβαθα. Έστερα από μιά τέτοια συγκίνηση δέν είναι δικαιολογημένες κάθε ένθουσιασμός ;

Αλλά ήθελα να πώ για τό Στρατή Μυριβήλη, άπερίφραστα και χωρίς αξιώσεις, κι' εύχαριστώ τη διεύθυνση του περιοδικού, που μου παραχώρησε την άδεια ν' άσοληθώ σήμερα μ' ένα βιβλίο περινό, αφήνοντας για τα έρχόμενα φύλλα τ' άλλα που περιμένουν την σειρά τους.

γραφα του ζωγράφου Κόντογλου, καμωμένα όπό τό πνεύμα ελευθεράς οπουδής, ένα μονόχρωμο σχέδιο της κ. Ταρσούλη από κάποια προσωπογραφία, ένα ανάγλυφο του καθηγητού κ.Θωμά Θωμοπούλου, έμπνευσμένο από τη μορφή του Θεοτοκοπούλου, ένα άλλο του κ. Μαλτέζου, από τό γνωστό πίνακα που παριστάνει τον άγιο Μαρτίνο, άλλο ανάγλυφο του κ. Παράκη, που παριστάνει τό Φερδινάνδο τον Καθολικό, και μερικά άλλα αντίγραφα ζωγραφικά και γλυπτικά.

Σε ιδιαίτερο τμήμα είναι έκτεθειμένα έντυπα αντίγραφα μονόχρωμα ή πολύχρωμα, μαζί με παλιές χαλκογραφίες από έργα των Έταλων διδασκάλων του Γκρέκο, Τσιτσιανού και Τρέπολο, καθώς και ένα λαμπρό αντίγραφο του περιφήμου έργου του Τσιτσιανού «ο άνθρωπος με τό γάντι», στις ίδιες διαστάσεις με τό πρωτότυπο του Λούδρου.

Η τοποθέτηση των έργων και ή επιμέλεια με την όποία έχουν συγκεντρωθεί τά παραπάνω έργα μαρτυρούν στοργή και άγνή άγάπη που τιμούν τον κ. Βέλου. Μ' αυτόν τον τρόπο νομίζουμε ότι προσφέρει θετικότερα και ούσιαστικότερα στην τέχνη και στη ζωή, παρά με την μικρόλογη και στεία έπίκριση του παντός στο έντυπο δργάνο του.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΩΜΕ ΤΟΝ ΓΚΡΕΚΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΒΙΛΛΟΥΜΣΕΝ

Τελευταία έγινε μιά κίνηση γύρω από τό όνομα του Γκρέκο' και έκθεσις αντιγράφων των έργων του οργανώθη μάλιστα. Για τά καταποιοθούν οι άναγνώστες μας πάνα στον διάσημο Κρητικό ζωγράφο, θεωρούμε σκόπιμο να άνασθώμεν από τό δίτομον έργο του δανού καλλιτέχνη Βίλλουμσεν, τό τελευταίο βιβλίο από όλα όσα έγράφησαν σχετικά με τον Γκρέκο, τά σχετικά με τά δοκουμενά επί των όποιων έστηρίχθησαν όσοι ήσυχολήθησαν με αυτόν.

Αν συγκρίνωμε τά σχετικά με τον Γκρέκο δοκουμενά με δ,τι γνωρίζουμε για τον Τσιτσιανό ή τον Μιχαήλ Άγγελο, βρίσκομε ότι οι πληροφορίες που μάς άφισε τό παρελθόν για τον Γκρέκο είναι πολύ πτωχές.

Οι πηγές που υπάρχουν μπορούν να διαιβροθουν εις τρεις ομάδες: Ιον εκείνες που προέρχονται από τον ίδιο τον καλλιτέχνη ή από εκείνους που έμπόρεσαν να τον γνωρίσουν προσωπικώς' 2ον εκείνα που ελέχθησαν από όσους, χωρίς να τον έχουν γνωρίσει προσωπικώς, κρατούν τις πληροφορίες τους από όσους τον έγνωρίσαν και βον ή ιστοριογραφική παραγωγή.

Εις την πρώτη ομάδα υπάγονται κατά πρώτον λόγον οι ύπογραφές του Γκρέκο' πολλές από αυτές μάς δίδουν μερικές πληροφορίες. Ο ελθτός ιστορικός Κάρλ Γιούστι, εις τό έργο του «Ο Νιέινο Βελάσκεθ και ο αιώνας του» εδημοσίεσε για πρώτη φορά μιά ύπογραφή του Γκρέκο, από όπου εξάγεται ότι ήταν Κρητικός. Η λέξις ΚΡΗΣ συναντάται σε πολλά από τά παλαιότερα έργα του.

Υπάρχουν επίσης τά έγγραφα μιάς δικής εναντίον ενός Έλληνος, που έλαβε χώραν τον Μάιο του 1582, πρό της Ίερας Έξεστάσεως του Τολέντο: ο Γκρέκο εκλήθη ως διερμηνεύς και ήρνήλωσε του, όπου δριζίζεται πως θα μεταφράση όρθως, άναφέρει ότι έγεννήθη στο Έράκλειον της Κρήτης.

Τό κυριώτερο όμως δοκουμεντό είναι μιά έπιστολή του ζωγράφου Τζούλιο Κλόδιο προς τον καρδινάλιο Άντρέα Φαρνέζε, που έγράφη στη Ρώμη τις 16 Νοεμβρίου 1570 και εδρίσκει στα αρχεία Φαρνέζε στη Μοδένα. Έδημοσιεύθη για πρώτη φορά από τον Άμαντιο Ρονκίνο στο βιβλίο του «Έργα και Άναμνήσεις», τό 1865. Τό γράμμα δέν άναφέρει τον Γκρέκο, αλλά συνισά ένα νεαρό Κρητικό, μαθητή του Τσιτσιανού, και ζητεί ένα δωμάτιο γι' αυτόν στο άνακτορο Φαρνέζε. Μεταξύ του Τσιτσιανού, και των Φαρνέζε υπήρχαν φιλικές σχέσεις, όπως γράφει τό βιβλίο του Ρονκίνο, και είναι φυσικό να χρησιμοποιήση ο Κλόδιο τό όνομα του Τσιτσιανού για να συστήση τον προστατευόμενο του. Μήπως ο τελευταίος είναι ο ζωγράφος μας ; Ο Σανκτοίνσκου πρώτος ύπεστήριξε αυτήν τη γνώμη στο έργο του Jure Glovic prozvan Julijo Klodio, όπου συσχετίζει την έπιστολή αυτή με τό πορτραίτο του Τζούλιο Κλόδιο στη Νεάπολη τό καμωμένο από τον Γκρέκο.Θεωρούμε πως ή ύπό-

Γκρέκο: Σχεδιασμο για τον Άγιον Πέτρον.

θεσις είναι όρθή και νομίζουμε ότι τό γράμμα του Κλόδιο άναφέρεται στον Γκρέκο.

Μεταξύ των έπιστολών του Τζούλιο Κλόδιο ο κ. Έρκο Φάμπκοβιτς ήψε τελευταία μιά που γράφει για τον Γκρέκο. Είναι γραμμένη άρχαία Κροατικά' να τό κρίνουμε :

«Έκαμα χθές έπίσκεψην εις τον Γκρέκο για να κάμωμεν ένα μικρόν περίπατον μαζί στην πόλιν. Ο καιρός ήταν ώρατος, με ένα γλυκόν άνοιξιότικον ήλιο που έκανε όλον τον κόσμο ζωηρόν. Η πόλις είχε όψιν εορτάσιμον. Ήπόρησα, μπαίνοντας στο έργαστήριον του Γκρέκο, όταν είδα τά κουρτινάκια των παραθύρων τραβηγμένα σε τέτοιο σημετο που δύσκολα δέκρινε κανείς τά άντικείμενα. Ο Γκρέκο εκάθητο σε μιά καρέκλα χωρίς ν' εργάζεται ή να κοιμάται. Δέν ήθέλησε να έβγη μαζί μου, γιατί τό φως της ήμέρας έθόλωνε τό εσωτερικό του φώδ.

Όσο για την Ισπανική περίοδο του Γκρέκο, πολλοί Ισπανοί συγγραφείς ήσαν σημαντικοί

άριθμό δοκουμεντών, που μερικά έχουν σημασία για τό αντικείμενο των έρευνών μας.

Ο θάνατος και ή κηδεία του Γκρέκο είναι άναγεγραμμένα στο βιβλίο των θανάτων του Σάντο Τομέ. Κατά τό βιβλίο αυτό ο ζωγράφος άπέθανε άνευ διαθήκης τις 7 Άπριλίου 1614 και έτάφη εις την εκκλησία του Σάν Ντομίγγο ελ Άντίγκουο. Άλλά ο Σάν Ρομάν συνεπλήρωσε αυτές τις πληροφορίες' άνεδρε τη διαθήκη του Γκρέκο άναγεγραμμένη στο πρωτόκολλο του συμβολαιογράφου Άλδάρο ντε Άγκουίλα, με ήμερομηνίαν 31 Μαρτίου 1614 και προσθέτει ότι ή κηδεία έγινε στην εκκλησία του Άγιου Βαρθολομαίου, που τώρα είναι κατεστραμμένη. Δύο Ισπανοί συγγραφείς, σύγχρονοι του Γκρέκο, μιλούν γι' αυτόν με κάποιες λεπτομέρειες. Ο άρχαιότερος από αυτούς είναι ο Πάτερ Ίωσήφ ντε Σιγκουένθα. Στο τρίτο μέρος της Ιστορίας του τάματος του Άγιου Ίερωνόμου, γράφει για τό μοναστήρι του Έσκουριάλ και παρεμπιπτότως άναφέρει για τον πίνακα του Γκρέκο που παριστά τό Μαργάριο του άγιου Μανρικίου και για την ιστορία του. Ο άλλος είναι ο Φρανθίσκο Πατσέο, ζωγράφος στη Σεβίλλη. Στο βιβλίο του Η Ζωγραφική Τέχνη διηγείται την έπίσκεψή του στον Γκρέκο στο Τολέντο τό 1611 και περιγράφει τον καλλιτέχνη και τη μέθοδο εργασίας του.

Από τά δοκουμενά της δευτέρας κατηγορίας τό παλαιότερο είναι τό χειρόγραφο του Μαντάνι στη βιβλιοθήκη του Βατικανού (Κωδ.δ.ε Μπαρμπερίνι), που δέν έχει όμως ούτε όνομα συγγραφέως ούτε ήμερομηνία. Άλλά ο Σάντο Πιερράλσι, που έκαμε κατάλογο των χειρογράφων του Μπαρμπερίνι, τό θεωρεί ότι άφείλεται στον Μαντάνι.

Τό χειρόγραφο έγράφη μεταξύ του 1614 και του 1619 γιατί μιλάει για τον Γκρέκο σαν να πρόκειται για άνθρωπο που έχει ήδη πεθάνει και για τον γιού του Νικκολό Τσιτσιανιάνι, που άπέθανε τό 1619 σαν να πρόκειται για άνθρωπο που ζει ακόμα.

Τό χειρόγραφο του Μαντάνι είναι συλλογή μικρών κομματιών διηρημένη σε 17 μέρη, που άποτελούν ένα σύνολο 419 σελίδων. Τό δεύτερο μέρος περιέχει: «Μερικές σκέψεις επί εκείνου που είπαν περί της ζωγραφικής διάφοροι καλοί ή κακοί συγγραφείς, συνθεσόμενες από μερικές παρατηρήσεις επί πινάκων και ζωγράφων που δέν έχουν παρατηρηθεί από τους συγγραφείς και περί των όποιων δέν έμίλησε κανείς έως τώρα». Άμέσως ύστερα άρχίζει μιά «Συλλογή των βίων μερικών ζωγράφων».

Η συλλογή αυτή μιλάει εν όλω περί ένεννηντα όκτώ ζωγράφων, άπό τον Τζούλιο εκ Σιέννης (κατά τό 1220) έως τους νεωτέρους όπως τον Φεντερίγκο Θουάκρο και τον Βαρίνι, ή νεωτέρους άκόμη όπως τον Γκρέκο και τον μαθητή του Λατάντιο Μπονάστρι.

Διηγείται ότι ο καλλιτέχνης μετέβη εις την Ρώμη επί Πίου του Ε' (1566-1572) και ότι τον ώνόμασαν Ίλ Γκρέκο. Έσπούδαο εις την Βενετία, ιδίως τά έργα του Τσιτσιανού, ήταν ίκανότατος και είχε μεγάλη φήμη. Προκάλεσε τον θαυμασμό των Ρωμαίων με τό δροσερό και σταθερό πινέλλο του, και ένας από τους πίνακές του συνεχίσχη με τους πίνακες του Τσιτσιανού. Άργότερα, όταν έγινε σκέψις να σκεπασθούν μερικά πρόσωπα της Τελευταίας Κρίσεως του Μιχαήλ Άγγελου, που ο Πίος Ε' έθεωρούσε άπρηπή, εδλήθησε ύπερήφανα ότι ήταν ίκανός, αν κατέστρεφαν δλόκληρο τό έργο, να φτιάση ένα άλλο, που να ανταποκρίνεται κα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

λύτερο στον προορισμό του και πού δεν θα έκανε μικρότερα εντύπωση. Αυτός ήταν ο λόγος που δλοι οι ζωγράφοι και οι φιλόδοξοι εξηγήθησαν έναντιον του και τον ηνάγκασαν να εγκαταλείψη τη Ρώμη για την Ισπανία, όπου εξωγράφησε επί Φιλίππου του Β' πολλά έργα μεγάλης αξίας: αλλά οι ραδιουργίες του Πελλεγκρίνο της Βολωνίας, του Φεντερίκο Θουκάρο και μερικῶν Φλαμανδῶν, τον απέμακρυναν. Ήναγκάσθη να φύγη από την αγγλή και απέθανε πολύ ηλικιωμένος.

Όσα αναφέρει ο Μαντοίνι είναι αληθή εκτός ενός ασημάντου σημείου: Ο Γκρέκο δεν έπασε θύμα ραδιουργίας, αλλά απειμακρύνηθη εκτόω έτη πριν φθάσει ο Φεντερίκο Θουκάρο στο Έσκουριάλ.

Δέν μάς μένει τώρα παρά να ασχοληθούμε για τή σχετική με τόν Γκρέκο ιστοριογραφική παραγωγή. Μέχρι του ΙΘ' αιώνος είναι πτωχή και δέν παρουσιάζει κανέν ενδιαφέρον για τήν αναγράφουμε έδω. Για τούς άρχαιοτέρους συγγραφείς ή αξία των πληροφοριών τους είναι μικρά, επειδή δέν καθορίζουν τίς πηγές τους: δέν γνωρίζει κανείς από του παίρνουν ό, τι γνωρίζουν. Οι περισσότε-

Γκρέκο : Σχεδιάσμα.

τροι φαίνεται ότι έχρησιμοποίησαν τόν ΕΙ Parnazo espanol pintoresco laureado του Παλόμνο. Αναφέρουν ως πράγμα γνωστό τή διακονή του Γκρέκο στη Ρώμη και νομίζουν πως εκεί έμεινε τήν αρχιτεκτονική και τή γλυπτική. Οι πληροφορίες όμως του Παλόμνο δέν είναι αλάνθιστες: λέει π. χ. πως ο Γκρέκο απέθανε τό 1625 ενώ απέθανε τό 1614.

Ας αναφέρουμε τέλος μερικές βραχείες χαρακτηριστικές λεπτομέρειες σε ένα γράμμα επί της Ισπανικής ζωγραφικής του Φρανθέσκο Πρεθιάντο, χρονολογούμενο από τίς 20 Οκτωβρίου 1765. Καί' αυτόν ο Γκρέκο ανατράφη στην παιδική του ηλικία στην Ισπανία, αν και γράφει ότι ήταν μαθητής του Τιτσιανού. Ο Πρεθιάντο επαναλαμβάνει τόν μύθο, κατὰ τόν όποιον ο Γκρέκο μετέβλε τήν μέθοδο που ακολουθούσε όταν εξωγράφιζε, από φόβο μήπως διοικηθεί μμητής του Τιτσιανού «και — συμπεραίνει — ή τέχνη του έγινε τόσο γαλόια και τόσο προσποιητή, που πρέπει να άπορρηγή κανείς πως ένας άνθρωπος που ήταν τόσο καλός ζωγράφος μπόρεσε από ιστορική να χαλάσει τόσο».

Κατά τήν συνεδρία τής 25 Οκτωβρίου τής 'Ακαδημίας 'Αθηνών έγινόντο αι εξής έπιστημονική ανακοινώσεις:

Συμβολή εις τήν διανομήν και σύνθεσιν των δασών τής βορείου Ελλάδος: Ο κ. Κοντός ώμίλησε περί τής διανομής και συνθέσεως των δασών τής βορείου Ελλάδος, τούτέστι Θεσσαλίας, Ήπείρου, Μακεδονίας και Θράκης, κατὰ δασικών ειδος, διαχειριστικήν μορφήν και ιδιοκτησίαν, ως και περί των γενικών κανόνων, οι όποιοι παρατηρούνται κατὰ τήν διανομήν και σύνθεσιν τούτων από φυσικοοικονομικής απόψεως.

Επιστημονική δημιουργία και καλλιτεχνική δημιουργία: Ο κ. Κων. Μαλτέζος ανακοινού ό,τι ο διάσημος μαθηματικός κ. Jacques Hadamard, μέλος του Γαλλικού Ίνστιτούτου και καθηγητής του Collège de France, αναφερόμενος εις μίαν διάλεξιν του Henri Poincaré, πρό τής Έταιρείας τής Ψυχολογίας, σχετικήν με τήν μαθηματικήν ανακάλυψιν, διερωτάται αν διά τήν μαθηματικήν εργασίαν ή μέθοδος τής δικαιέσεως αυτής μεταξύ τής ύποσυνειδήτου και ένσυνειδήτου σκέψεως είναι ίδιαζουσα.

Η άπάντησις του κ. Hadamard, είναι αρνητική δι' αυτόν, παρά τας μικράς διαφοράς, ύφίσταται όμοιότης μεταξύ των διαφόρων ειδών δημιουργίας, όμοιότης έστηρικμένη εις μίαν συνθήκη: τόν έρωτα, τό πάθος προς τό ώρατον.

Διά τόν κ. Hadamard ο έρευνητής, όστις εις τήν εργασίαν του δέν καθοδηγείται κυρίως από τήν συνθήκην ταύτην, είναι κατώτερος.

Τήν ύπερξιν τής συνθήκης ταύτης ο κ. Hadamard δεικνύει φέρων και ως παράδειγμα τόν Ένκλεϊδην και 'Αρχιμήδην άφ' ενός και τόν Φειδίαν και Πραξιτέλην άφ' έτέρου, όστινες δέν είχαν εις τήν εργασίαν των ως οδηγόν ειμή τήν έπιλογήν, τήν κλίσην, τήν αγάπην, τό πάθος προς τό ώρατον.

Sur une equation fonctionnelle: Ο κ. Κων. Μαλτέζος ανακοινού ό,τι ο Γάλλος Μαθηματικός κ. Paul Montel, καθηγητής τής Σορβώνης και του Πολυτεχνείου εν Παρισίοις, αναφερόμενος εις τήν τελευταίαν ανακοίνωσιν του άειμνήστου Ρερμούνδου, εις τήν 'Ακαδημίαν των Παρισίων, δίδει τήν λύσιν τής εξισώσεως ήτις προουράσθη εις τας έρεύνας του Ρερμούνδου.

Διά τής μορφής ήν ή λύσις αυτή λαμβάνει, καταδεικνύεται ότι τό θεώρημα του κ. Emile Picard δέν είναι έπιδικτικόν περισσοτέρως τελειοποιήσεως.

Επί πλέον ο κ. Montel γενικεύει τήν εξίσωσιν του Ρερμούνδου δεικνύον τό άμετάβλητον τής λύσεως τής, περκακλαί δέ τήν 'Ακαδημίαν 'Αθηνών να θεωρήση τήν ανακοίνωσιν του ταύτην ως ελληδην προτροπήν εις τήν μνήμην του εζέσχοι μαθηματικού όν ή 'Ελλάς άπόλωσε.

Ο κ. Γ. Κυριακός ανακοινού μελέτην του καθηγητού κ. Π. 'Ανγκωνιτοπούλου περί τής βραστομανίας τής άμυγδαλής, άθροναίας ύπ' αυτόν μελετηθείσης και όρειλομένης εις, άγνωστον τέως, μικρόν έντομον τής κεικιδόμικιν τής άμυγδαλής.

Ανακοινού επίσης μελέτην του Ντομωζωπόλου κ. Ν. Λύχνου περί τής άνορθορίας των έλαιοένδρων Κερκέρης, τῶν αίτιων αυτής και τῶν προς πρόληψιν αλλη έμβλαστικών μέτρων.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Συνεκροτήθη έπιτροπή διά τήν όργάνωσιν εκθέσεως τύπου κατὰ τας έορτάς τής εκατονταστηρίδος που όι. γίνουν τό 1930.

— Πρόεδρος τής έπιτροπής εξέλεγη ο κ. Ι. Δαμβέργης, αντιπρόεδρος ο κ. Δ. Καλαποθάκης, γραμματεύς ο κ. Σ. Κτεναθέας.

— Εις τήν έπιτροπήν συμμετέχουν επίσης οι κ. κ. Καλογερόπουλος, διευθυντής τής βιβλιοθήκης τής Βουλής, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Κουγιάς και οι κ. κ. Πετρακάκος και 'Ασπρέας.

— Η εκθεσις του τύπου θα διαιεσθη εις δύο τμήματα.

— Το ένα θα περιλαβάνη αντίτυπα όλων των ελληνικών έφημερίδων όσαι εξέδούθησαν εις όλον τόν κόσμο από τής έποχής του Ρήγγα Φεραίου.

— Καί' τό άλλο θ' αναφέρεται εις τούς πρωτεργάτας του 'Ελληνικού τύπου με εικόνας και αυτόγραφα.

— Ο κ. Σπ. Μελάς εξέητησε να συνεργασθη εις τήν επαγγελματικήν σχολήν θεάτρου.

— Η πλειοψηφία όμως των μελών τής έφορευτικής έπιτροπής άποκρούει πᾶσαν συνεργασίαν μετά του κ. Σ. Μελά.

— Εξελέγη τακτικός καθηγητής του Πολυτεχνείου εις τήν έδραν του άποθανόντος Γ. Ρερμούνδου ο κ. 'Αρ. Οικονόμου.

— Η εκθεσις Γκρέκο εις τό άσυλον τέχνης συγκεντρώνει τό ενδιαφέρον των διανοουμένων και καλλιτεχνών.

— Ίδιαιτέρην έντύπωσιν έκαμαν τά αντίγραφα του συνεργάτου μας κ. Φώτη Κόντογλου.

— Το βιβλίον τής κ. Χατζημηχάλη «Υποδείγματα 'Ελληνικής Δεικωσμητικής» είναι ίσως τό μόνον ελληνικό βιβλίον που όμόθυμα επήνεσε ή κριτική.

— Η μελέτη που προτάσσει ή διακεκριμένη συγγραφέας φανερώνει άπόλυτον γνόσιν του ζητήματος και μοναδικήν αγάπην προς τό θέμα.

— Η εκθεση καλλιτεχνών εξακολουθεί με όλίγους όμως άγοραστάς.

— Η συνολία τής Κας Στράτου συνεχέντρως τήν καλύτερα κοινωία και όλον τόν Μουσικόν κόσμο.

— Η κριτική τής κ. Σοφίας Σπανούδη, που έδημοσιεύθη στην «Πρωταν» για τό τραγούδι τής Κας Στράτου υπήρξε λίαν διαφωτιστική.

— Ο κ. Μελάς αγωνίζεται να εκδώση δύο περιοδικά.

— Το ένα πολιτικό, δια να πολεμήση τόν κ. Λύχνον ο όποιος τολμά να μην είναι θυμαστής του.

— Καί' τό άλλο φιλολογικό, δια να κάμη αντίπραξιν εις τή «Ελληνική Γράμματτα».

— Φαίνεται ότι ο όμιλῶν Κινηματογράφος δέν έσημειώσων, από άπόφωσιν κοινού, τήν έπιτυχίαν που άνέμεναν οι έπιχειρηματίαι.

— Ίσως άργότερα παρουσιάσει τας τελειοποιήσεις που θα ίκανοποιήσουν πλήρως τό κοινόν.

— Το φοιτητικόν σσσίτιον φαίνεται ότι όχι μόνον δέν θα καταργηθη αλλά και θα ένισχυθη περισσοτέρον χάρις εις τήν όμόθυμον ύποστήριξιν του τύπου.

— Έτσι θ' ανακουφισθούν αρκετά έκτατοντάδες φοιτητών που στερούνται πικνός πόρου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τάχην Μαυροκέφαλον (Λιόπσοι): 'Από τά τραγούδια σας θα δημοσιεύσωμε τό συμπόσιο που είναι καλό. Οι «Γρηούδες» κάτι λένε μα δέν έχουν τήν άριότητα που χρειαζεται. Η «Εύτυχία» όμως και ο «Χαλασμός» είναι πολύ φιλολογία δίχως κανένα πραγματικό νόημα. Με τήν εικάριά αυτή ος συνιστούμε ν' αναπτύξετε όσο μπορείτε τό αισθημα' τής αυτοκριτικής και ν' αλτοπεριοστήτε. Αυτό δέν θα σας βλάψη. Όχι πολλά, αλλά λίγα, καλά και δουλεμένα. Μόνον άγνό ενδιαφέρον μάς παρακινεί να σας γράψωμε αυτά τά λόγια, που θα είμαστε έτοιμοι να τά πούμε στον κάθε νέο που θα έδειχνε στοιχεία ίκανά να στηρίξουν έλπίδες. Προσοχή λοιπόν, άγρυπνα τά μάτια τής ψυχής και γρηγορούντες. — **Νανά Πριναση**, Ένταύθα: Με εξακριβητική προσοχή διαβάσαμε και τά τρία κομμάτια που μάς στείλατε. Δέν σας λείπει τό χάρισμα τής άφηγήσεως: εκεί όμως που ύστερετε σημαντικά είναι ή μορφή, ή αρχιτεκτονική δηλαδή κατατομή των μύθων σας. Αυτό έχει ως συνέπεια ή ιστορία σας να φαίνεται σαν αυθαίρετο δημιούργημα δικό σας κι' όχι σαν κάτι ζωντανό, κάτι που υπήρξε. Το καλλιτεχνικό πειθάνον λείπει, χάνεται ή αληθοφάνεια των προσώπων. Το κρασί βέβαια πολλές φορές μπορεί να γίνη άφορμή άνωμαλιών μέσα στην οικογένεια, οι άνωμαλίες όμως αυτές δέν θα είναι ιδιότητες σε όλες τίς οικογένειες. Η ίδια άφορμή έδω μόν γεννά τραγώδια, άλλου ψυχραίνει τήν ατμόσφαιρα, άλλου οδηγεί σε άνήθικους συνδυασμούς κι' άλλου σε κωμικοτραγικά έπεισόδια. Δέν είναι λοιπόν τόσο οι άφορμές όσο τό πως τίς δέχονται οι άνθρωποι, τί στάση δηλαδή παίρνουν άπέναντι των πραγμάτων. Η στάση αυτή δέν μπορεί ποτέ να ναι ή ίδια. Ρυθμίζεται από τήν ιδιοσυγγρασία των ανθρώπων, τήν πνευματική τους ανάπτυξη, τίς πολυποικιλίες συνθήκες τής ζωής τους. Για να είναι συνεπώς ένα περιστατικό που άφηγησθε, μια σειρά γεγονότων πιστευτών, πρέπει να έχετε πίστιν τόν άναγνώστη με τή διαγραφή των τύπων σας ότι οι άνθρωποι του διηγήματος δέν μπορούσαν με κανέναν τρόπο ν' ακολουθήσουν όρόμο διαφορετικόν άπ' αυτόν που ακολουθήσαν. Πρέπει με άλλα λόγια να συλλάβετε ζωντανές μορφές και ζωντανά να τίς αποδώσετε. Οι άνθρωποι σας όμως έχουν αυθαίρετα κατασκευασθη και δέν τους νοιώθωμε ούτε να ζούν ούτε να υπάρχουν. Γι' αυτό οι πράξεις τους είναι άφύσικες. Δέν παιζει κανένα ρόλο αν στη ζωή κάποτε συνέβη αυτό ή εκείνο τό πράγμα, στη ζωή τό βλέπομε και τό πιστεύομε όσο δήποτε και τερατώδες αν είναι κάτι. Στην τέχνη όμως πρέπει τό κάθε τι να είναι τόσο άπόλυτα φυσικό, τόσο ν' αναδίνη παλμό ζωής, τόσο καθαρά να μάς οδηγεί εκεί όπου τό δικό μας μάτι δέν φθάνει ώστε να τό πιστέψωμε χωρίς κανέναν διαταγμό. Αυτό όμως δέν υπάρχει στο «Μιά τραγωδία». Θα μπορούσατε με μόχθο να τό κατορθώσατε; Το έλπίζομε και γι' αυτό σας μιλήσαμε τόσο πλαταιά. Τα δύο άλλα σχέδιαμάτα μέτρια. Στο «Θλιβερές Γάργερες» πάτε κάτι να συλλάβετε, αν και έντοπίζετε τελείως τήν ανθρώπινη χαρά στην έκπλήρωση του γεννητησίου ένστίκτου. Είναι σημαντικό αυτό στη ζωή, αλλά δέν είναι τό άπαντο. — **Μίνον Μποδιανόν** (Πάτρας): Τα ίδια έφαρμόζονται και σε σας. Δέν μήχηκατε διόλου στην ψυχή του «Μάρμαρ Γιάννη» έξωτερικά

167 Καθαρισμοί

όδόντων πραγματοποιούνται με ένα σωληνάριον οδοντόκρεμας ΚΟΛΥΝΟΣ δηλαδή δύο φορές περισσότερο του συνηθους αριθμού χρήσεως.

ΚΟΛΥΝΟΣ ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

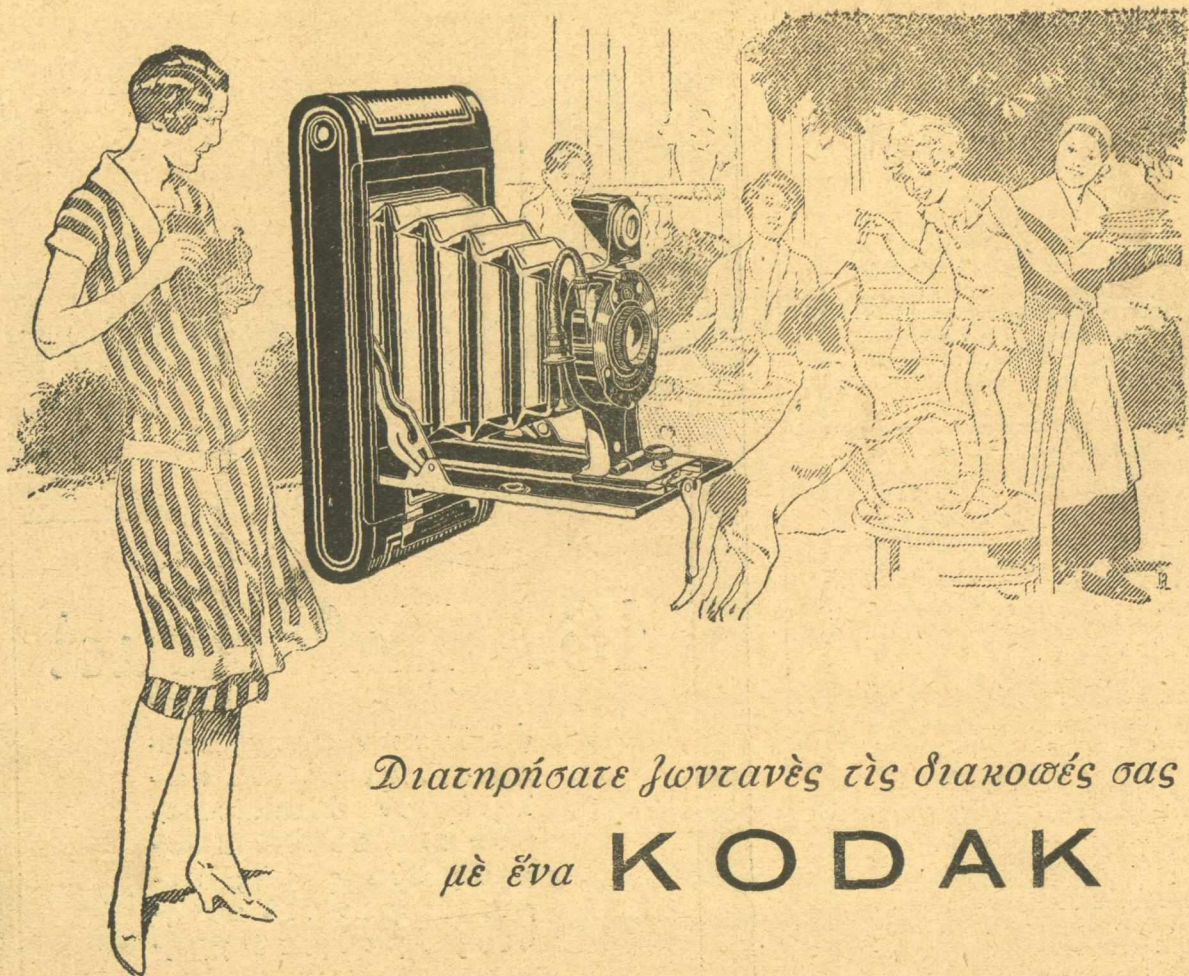
911

και τό χαλάσατε. — **Σ. Ι. Α.** (Κέρκυρα): Η «Γρηά - Σοφία» αν και δείχνει αρκετό αισθημα και φανερώνει ψυχή λεπτή και άνήσυχη ώστόσο τό ζήμων: ή πλαδαρότητα στη γλώσσα και τή μορφή και τό κάπως ρηχό άντίκρουμα τής γραφής που αξίζει περισσότερο παρουσιασμο. Δέν τήν είδαμε παρά σε άπονο σχεδίασμα. Θα είχαμε τή γνήμην να ένακαταπιαστήτε με τό ίδιο θέμα.

και τό χαλάσατε. — **Σ. Ι. Α.** (Κέρκυρα): Η «Γρηά - Σοφία» αν και δείχνει αρκετό αισθημα και φανερώνει ψυχή λεπτή και άνήσυχη ώστόσο τό ζήμων: ή πλαδαρότητα στη γλώσσα και τή μορφή και τό κάπως ρηχό άντίκρουμα τής γραφής που αξίζει περισσότερο παρουσιασμο. Δέν τήν είδαμε παρά σε άπονο σχεδίασμα. Θα είχαμε τή γνήμην να ένακαταπιαστήτε με τό ίδιο θέμα.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Λόγω του πλήθους των επιστολών αναγκαζόμεθα να άπασχολούμε έναν από τούς καλλιτέρους συναργάτας σας δυο ώρες κάθε μέρα για να διαβάξη και να άπαντά σ' όλα τά γράμματα. Επειδή δέ ή μόνη αυτή άπασχόλησις δέν είναι δυνατόν να γίνηται άνευ κάποιας άποζημιώσεως γι' αυτό από σήμερα καθορίζομε για τήν άποσταλλομένη συναργασία πεντάδαρχιο δικαίωμα κρίσεως.

Διατηρήσατε ζωτανές τις διακοσές σας
 με ένα **KODAK**

Τὸ χειμῶνα ὅταν δὰ καθώσαστε κοντὰ
 στὴ φωτιά, ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ ζανα-
 γήσετε τις εὐτυχισμένες στιγμὲς αὐτῶν
 σατε τὸ καλοκαῖρι, στὴ δάσσα, στὸ
 βουνό, στὴν ἐφοχὴν με ἀφέχαστες συντροφιές

Εἶναι ἡ φωτογραφίεσ σας
KODAK

Καὶ εἶναι τόσον εὐκορον με ένα
KODAK αὐτὸ μαδαίνεται σὲ 5 γρωτὰ